

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| de que eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Capitvm Omnium Et Singulorum Libri de eleemosyna synopsis. [Liber
Primus.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

QVÆ INTER BONA
OPERA, PRIMARIASQVE SATIS-
FACTIONIS NOSTRÆ PARTES
PRINCIPATVM OBTINET,

LIBER PRIMVS.

*De Eleemosyna, Ieiunio, & Oratione generatim & se-
cundum se absolutè.*

CAPVT PRIMVM.

DE BONORVM OPERVM GENERIBVS, nostræque Satisfactionis partibus disputaturi, maioris ordinis lucisq̄ue causa, quid Satisfactionis nomine designetur, breuiter hoc loco repetere visum est. Satisfactio itaque generatim accepta, est integra rei debitæ solutio, vel iniuriæ alteri illatæ iusta compensatio. Presiùs sumpta est opus, quo DEO de admissa offensa fit satis.

HANC in imperfectam, perfectam, & absolutè iustam distribuere licet. Primum Satisfactionis genus, (vt quod nulla, neque legis, neque operis quoque iustitia nitatur) peccatoribus cum iustis commune est. Secundum in homines iustos tantum conuenit. Tertium soli CHRISTO est proprium: hic vnus enim pro omnibus mortalium omnium peccatis ea plenitudine & vbertate fecit satis, vt ex parte præstitæ Satisfactionis, iure nihil ampliùs exigì possit.

NOSTRA, quam veteres Canonicam appellabant, est opus, vel actio, qua pœnæ tempore definitæ reatus aboletur: Nam etsi culpa condonata, æternæ mortis supplicium apud inferos constitutum semper condonetur, temporaria tamen pœna non semper.

CVR non semper? quia Diuinæ iustitiæ ratio deposcebat, vt aliter in gratiam reciperentur, qui ante Baptismum per ignoran-

A tiam

Quid nomine Satisfactionis designetur.

Triples Satisfactionis genus.

Christi Satisfactio cumulata.

Non omnis semper pœna cum noxa aboletur.

tiam deliquerant, aliter verò, qui semel à peccati, & dæmonis seruitio liberati, DEI templum denuo violare, & Spiritum sanctum, quem gratis acceperant, iterum contristare veriti non fuerant.

At hæc DEI Opt. Max. clementiam, eiusdemq; sapientiam decebat, ne ea facilitate peccata nobis condonaret, vt occasione hinc accepta, peccata leniora arbitrati, in grauiora subinde prolaberemur. Constat namque pœnas satisfactorias magnopere à peccato reuocare, pœnitentelq; veluti freno quodam intra recti limites continere. Tandem cum peccatum citra iniustam oblectationem ferè non confletur, consentaneum erat, vt citra iustam quoque pœnam non expiaretur.

INTERIM non ea vis inest pœnæ, vt pœna tantum est; sed vt CHRISTI sanguine imbuta, ad qualemcunque peccati vindictâ suscepta est. Solius namque crucis & sanguinis CHRISTI pondere, nostræ perpersiones & actiones apud DEVM valent, quicquid tandè valent. Sine illo enim nulla prorsus æstimatione dignæ haberentur; ex illo verò id consequuntur, vt & verè sint satisfactoriæ, & verè rursus proprieque æternæ vitæ meritoria.

QUAE hæcenus sunt exposita, vel breuiter potiùs ex alio opere repetita, duo inter cætera ad salutarem & efficacè Satisfactionem necessaria esse ostendunt: Alterum horum est, vt is, qui satisfacit, sit iustus, Christoq; per gratiam adiunctus: Opera namque, quæ sine fide & charitate fiunt, vt ex se meritoria non sunt; ita de iustitia nec Satisfactoria quoq;: notum est enim illud Apostoli: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

ALTERVM est, vt opus eiusmodi suscipiatur, quod sua natura sit molestum, esto Satisfactioni operam danti molestiam nullam adferat: Neque enim omnes, qui in molestis actionibus sese exercent, doloris sensum statim hauriunt. Sæpe namque, vel patienti consuetudo, vel incensa in DEVM charitas efficit, vt quæ perpessu alioqui sunt grauissima, ne sentiantur quidem: Neque ob id tamen non sunt Satisfactoria; iniquidem ea doloris vacuitas non prouenit ex operis indole, sed ex operantis qualitate.

MOLESTORVM autem operum, etsi varia sunt nomina & genera, attamen pro bonorum ratione, quæ possidemus, hostiùq; numero, à quibus infestamur, & ad peccatum subinde procuramur,

Causæ plures cur nõ tota semper pœna vnà cum culpa condonetur.

Pœna, vt pœna tantum est, non expiat.

Omnis meriti & Satisfactionis basis & fundamentum est crux Christi.

Tract. de nostra Satisfact.

Duo ad salutarem Satisfactionem sunt necessaria.

1. Cor. 13.

Efficax Satisfactio præter gratiam, deposcit opus sua natura molestum.

Omnia meritoria & Satisfactoria opera ad tria capita referri possunt.

mur, omnia ad tria capita referri solent, nempe ad Eleemosynā, Ieiunium, & Orationem. Oratione placamus & promeremur DEVM; Eleemosyna, bene meremur de proximo; Ieiunio sanamus nos ipsos. Ieiunio rursus pugnamus cōtra carnis concupiscentiam; Eleemosyna contra oculorum cupiditatem; Oratione contra vitæ superbiam. Oratione tandem flagellamus diabolum; Ieiunio comprimimus lasciuientē carnis sensum; facultatum abdicacione calcamus mundi fastum.

VNUMQUODLIBET horum trifariam, propriè videlicet, communiter, & vulgatissimè accipi potest. Orat propriè, qui rem honestam à DEO efflagitat: Communiter, qui mente in DEVM ascendit, vel rerum diuinarū meditationi incumbit: Communissimè, qui bene agit: dici enim solet, eum semper orare, qui nunquam cessat benefacere. Ad eundem modum is propriè ieiunat, qui ab omnibus, vel aliquibus escis, secundum legis præscriptum abstinet. Communiter, qui opus quodcunque, quo carnis petulantiam comprimat, exercet. Communissimè, qui ab omni opere vitioso se continet. Sic tandem propriè Eleemosynam donat, qui panem, vel pecuniam, vel quamlibet rem aliam egenti gratis propter DEVM præbet. Communiter, qui quoduis spirituale, vel corporale beneficium alteri, propter DEVM, vel naturalem cōmiserationem, exhibet. Vulgatissimè, qui opus quodcunque misericordiam sibi vel alteri præstat: quò Salomon spectans, *Miserere*, inquebat, *anima tuæ placens Deo*.

IEIUNIUM itaque communiter sumptum, complectitur vigiliis, peregrinationes, *εργοφάσις*, *χαμεννίαις*, cilicia, flagella, cæteraque omnia effrenatam carnis libidinem coercere nata: Oratione omnis generis spiritalia munia; vt sunt rerum cœlestium meditatio, Diuini verbi prædicatio, sacrorum voluminum explanatio, hæresum oppugnatio, aliisque eiusmodi non pauca: Eleemosyna legata ad pijs causas, statur *ἀγάθαις*, miserorū tutelam, nosocomiorum, orphanotrophiorum, gerontocomiorum ædificaciones, vel benignas eorundem fundaciones; omnia denique charitatis officia egenti propter DEVM impensa.

CAETERVM vt tria hæc Satisfactionis nostræ partes cōstituantur, non vsurpantur propriè: aliàs enim diuisio illa multò, quàm par est, angustior foret. Constat namq; multò plura esse

Oratio ieiunij & Eleemosyna trifariam accipiuntur.

Ecclesi. 30.

Ieiunium, oratio & Eleemosyna communiter accepta latè patent.

Ieiunium oratio & Eleemosyna, vt nostræ Satisfactionis partes constitua-

untur, nō vsurpantur propriè aut communifimè, sed communi quadam ratione.

Satisfactionis officia, quàm tria illa pressè sumpta. Neq; vsurpantur rursus communissimè: nam aliàs membra illa se inuicem includerent. Siquidem oratio latissimè accepta comprehendit omne opus bonum; Ieiunium excludit omne opus malum; Eleemosyna complectitur omne charitatis officium sibi vel alteri propter DEVM exhibitum. Vsurpantur autem communi quadà ratione. At verò licet res ita habeat, nos tamen intra propriam cuiusque notionem nos continebimus: esset enim laboris infiniti ea omnia hoc loco explicare, quæ generali quadam ratione ad Eleemosynam, Ieiunium, & orationem referuntur.

Ad Tit. 2.

Quid sit piè, iuste & sobriè vivere quidq; inter tria hæc intercedat.

GENTIVM Doctōr Eleemosynam iustitiæ, Ieiunium sobrietatis, orationem pietatis vocabulo alicubi designat; scribit enim: *Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri, erudiens nos, ut abnegantes impietate, & secularia desideria, sobriè, piè, & iuste in hoc sæculo vivamus.* Sobrietatem debemus nobis, iustitiam proximo, pietatem DEO. Sobrietate rursus cœlestem vitam inchoamus, iustitia confirmamus, pietate consummamus. Sobrietas tandè conciliat admirationem, iustitia benevolentiam, pietas reuerentiam: Miramur namque, si boni sumus, castos & sobrios; exosculamur beneficos; veneramur pios & religiosos.

Marth. 6.
Christus Dominus vno communi iustitiæ vocabulo ieiunium, Eleemosynam, & orationem complectitur.

CHRISTVS Seruator noster omnia hæc, vno communi iustitiæ nomine complectitur: *Attendite, ait, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab illis, alioqui mercedè non habebitis apud Patrem vestrum, qui est in cœlis.* Et ne, de qua iustitia istud assereret, clā esset, statim subiungit: *Cū ergo facis Eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in Synagogis, & vicis, ut honorificentur ab hominibus.* rursus: *Cū oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in Synagogis & angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus.* tandem: *Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes.* Hæc ille de tribus Christianæ iustitiæ membris, nostræque Satisfactionis partibus.

Serm. 43.

DE arc̄ta porrò trium horum inter se necessitudine, mirificaque eorundem virtute Petrus Chrysologus Rauenatum Antistes alicubi ita scribit: Tria sunt, fratres, per quæ stat fides, constat deuotio, manet virtus. Oratio, Ieiunium, & misericordia. Quod oratio pulsat, impetrat Ieiunium, misericordia accipit. Oratio, misericordia, & Ieiunium, sunt tria hæc vnum, dant hæc sibi inuicem

cem

cem vitā. Est namq; Orationis anima Ieiunium, ieiunij vita misericordia est. Hæc nemo rescindat, nesciunt separari. Hæc Chryfologus de familiari orationis, ieiunij, & Eleemosynæ societate. De earundem autem vi, dum iuncto agmine incedunt, in eodem sermone hæc subiicit.

SI volumus Moyfi gloriæ, Helix vitæ, Ioannis virtutibus omniumque Sanctorū meritis applicari, insistamus orationi, vacemus ieiunio, seruiamus misericordiæ. Qui in his vixerit, qui per illa fuerit communitus, iacula peccati, diaboli tela, mundi machinas, vitiorum cuneos, mala carnis, voluptatū laqueos, arma mortis Christianus armiger non timebit. & infra:

HÆC sunt, fratres, quæ tenent cœli arcem, quæ secretum DEI iudicis pulsant, quæ ante CHRISTI tribunal causas humani generis exequentur, quæ iniustorum petunt indulgentiam, reorum veniam promerentur. Hæc cui in cœlestibus non assistunt, ipse non subsistit in terris. Hæc cum in cœlestibus principatum obtineant, in terris rerum summam moderantur. Hæc regunt prospera, hæc aduersa propellunt, vitia extinguunt ista, virtutes ista succendunt, hæc reddunt casta corpora, corda pura; hæc pacem membris, mētibus dant quietem, humanos ista sensus scholam faciunt disciplinæ. Per hæc in templum DEI humana pectora confurgunt. Hæc hominem præstant Angelum, homini deitatis deferunt hæc honorem. Hucusque Chryfologus.

SPECTAT huc quoque hæc Magni Leonis oratio: tria sunt, quæ maximè ad religiosas pertinent actiones, Oratio videlicet, Ieiunium, & Eleemosyna, quibus exercendis omne quidem tempus acceptum est; sed illud est studiosius obseruandū, quod Apostolicis accepimus traditionibus consecratum. Oratione DEI propitiatio quæritur, ieiunio concupiscentia carnis extinguitur, Eleemosyna peccata redimuntur. Hæc triplex obseruantia, dilectissimi omnium virtutum comprehendit effectus; Hæc ad imaginem & similitudinem DEI peruenit, & à Spiritu sancto inseparabiles facit. Quia in oratione permanet fides recta; in ieiunio innocens vita, in Eleemosyna mens benigna.

ET hæc rursus Bernardi: Tria sunt, à quibus abstinere debent, quicumque iustificari desiderant. Primo utique ab operibus prauis; secundo à carnalibus desideriis; tertio à sæculi curis. Item

A 3 tria

Orationis anima Ieiunium, ieiunij vita misericordia.

Admirabiles Eleemosynæ, ieiunij & orationis vires dū cōsociantur.

Serm. 1. de ieiū mense Sept.

In sent. scilicet, 16.

tria sunt, quibus debent insistere, quæ etiam continet sermo Domini in monte, Eleemosyna, ieiunium, & oratio. Sic enim adimpletur iustitia, dum ab interdictis vitiis abstinere, & bona, quæ præcepta sunt, exercent. Opponantur ergo prauis operibus, opera misericordiæ: contra carnalia desideria, adhibeantur ieiunia, & pro curis sæculi succedat amor DEI, & frequentia orationis.

Matth. 6.

De perfect. iustit. resp. 13.
Eleemosyna vocalat ad cœli perorationem & ieiunium.

ET hæc tandem Aurelij Augustini. Iustitia hominis in hac vita ieiunium, Eleemosyna, oratio. Vis Eleemosynam tuam volare ad DEVM, facilli duas alas, ieiunium, & orationem. Similia de ieiunij, orationis, & Eleemosynæ vi, germana quæ; eorundem societate, passim obuia sunt apud alios. Vix enim scriptor veterem comperias, qui hæc veluti focia vnus cuiuspiam corporis membra non connectat, admirandasque efficiendi vires eisdem non tribuat.

AT verò licet tria hæc consociata, magna vi polleant; attamen à se inuicem diuisa suum quoque robur obtinent. Ecquodnam ex illis maius inquis? Hoc vno verbo definiri non potest, nam vt singula aliam atque aliam considerationem admittunt; ita singula alia atque alia ratione se inuicem excedunt. Considerari enim possunt, vt vitæ æternæ sunt meritoria; vt præteritorum scelerum expiatoria; vt quædam prophylactica animi pharmaca; vt in hæc vel illa incidunt tempora; vt ab hoc tandem vel illo, hac vel illa suscipiuntur de causa. Hæc enim omnia illorum vires augere & diminuere nata sunt. Nulli enim dubium est, si spectentur, vt sunt quædam spiritales medicinæ peculiaribus animi morbis oppositæ, quin vnum vni morbi generi magis aduersetur, quam alterum: Neque enim frustra à Domino dictum est: *Hoc genus dæmoniorum non eiicitur, nisi in oratione & ieiunio*. Sic quoque vt non idem semper ieiunantium, aut precantium, aut Eleemosynam erogantium est mentis status, nec eadem corporum constitutio, nec eadem externorum commodorum facultas; ita non idem quoque ab omnibus prouenit meritum: vni namque copiosius meritum obtingit ex ieiunio, alteri ex orationis studio, alteri ex erogato in egenos patrimonio.

Ieiunium, Eleemosyna, & oratio alia & alia ratione se inuicem excedunt.

Matth. 17.
Marc. 9.

Eleemosyna præter adiuncta cæteris potentius expiat.

VERVMENIMVERO, quod hæc, aliaque similia sint extra operum, de quibus hic sermo est, naturam; dici queat, vt rationis particeps, virtute in se complectitur sensu & vita præditum; ita Eleemosynam, quasi totum quoddam potentiale, vtriusque operis vim

vim in se continere, adeoque propter amplitudinem illam ceteris potentiùs expiare. Nam qui eo, quo par est, animo Eleemosynam erogant, non solum CHRISTVM in suis membris recreant, sed certa quadam ratione oratione quoque litant, & ieiunant. Nam, vt Philosopho placet, dona iis sunt affinia, quæ DEO consecrantur. Plurimum ad hæc, qui dandis Eleemosynis dediti sunt, quò commodiùs id, quod student, præstare valeant, parciùs sumptus faciunt; at hæc interim Eleemosyna ex adiunctis habet.

QVOD si illam à ieiunio & oratione, tanquam membrum ab illis prorsus distinctū disiungas, primas inter Satisfactionis officia partes ieiunio tribues: siquidem pari posita charitate ceterisque ex æquatis, illud opus est magis Satisfactorium, quod maiorè molestiam, vel pœnam ex se adiunctā habet (Nam in Satisfactione, ex parte operis necessaria, & quasi intrinseca conditio est molestia vel pœna) ieiunatio autem sua natura magis cruciat, quàm oratio, vel Eleemosynæ distributio. Secundum se itaque ieiunium est magis Satisfactorium, quàm Eleemosyna.

NEC oppositum euincunt, qui Eleemosynæ inter bona opera primatum tribuunt: Nam etsi communi lege, omne opus meritorium, simul quoque sit Satisfactorium, non est tamen idem prorsus mereri, quod satisfacere: meritum namque, eiusdemque quantitas præcipuè spectatur ex operis bonitate: Quare quò vnunquodque opus secundum se fuerit præstantius, eò magis est meritorium: At verò Satisfactio, quòd ad debitæ pœnæ expiationem deposcatur, exigit quidem opus bonum, potissimum tamè, quod in ea spectari solet, est molestia & crux: pœna namque per pœnam pensatur. Cùm ergo ieiunium magis affligat & cruciet, quàm oratio & Eleemosyna, expiabit & redimet his quoque efficacius; ex adiunctis tamen Eleemosyna ceteris expiat potentiùs.

ET hæc de ieiunio, Eleemosyna, & oratione, vt nostræ Satisfactionis partes sunt, generatim dicta sint, nunc de singulis seorsum est differendum, & primò quidem de Eleemosyna: Huic namque CHRISTVS Dominus primum, inter Christianæ iustitiæ partes, locum assignat.

Ethicor. 4.

Ieiunium inter puras Satisfactionis partes primas obtinet.

Etsi omne opus meritorium simul etiā sit Satisfactorium, non idem tamè esse mereri, quod satisfacere.

Matth. 6.

De iis,

*De iis, quæ ad intrinsecam Eleemosynæ rationem vulgatam-
que eiusdem diuisionem pertinent.*

CAPVT SECVNDVM.

Virtutis prima
& maxima cha-
ritas.

Lib. de beat.
Quid misericor-
dia secundum
Greg. Nyl. &
August.
Lib. 9. cap. 5. de
ciuit.

Quæ sint partes
& munia mise-
ricordiæ.

Vt fides duo de-
notat, ita Elee-
mosyna quoq;

Quid Eleemo-
syna presè sum-
pta.

Sacerdotum sti-
pendia, & prin-
cipū vectigalia
nō sunt propria
rationis Eleemo-
synæ.

INTER omnes virtutes principatum obtinet Cha-
ritas. Huius internus effectus, & quasi germana fo-
boles, est misericordia, externus autē Eleemosyna.
MISERICORDIAM Gregorius Nyssenus, cum
voluntariam tristitiam ex alieno incommodo con-
flatam; tum piam rursus in eos, qui cum aduersa fortuna confi-
ctatur, affectionem appellat. Augustinus cordis compassionem,
qua, pro vt possumus, alienæ miserix subuenimus. Alij alijs verbis
nobilem hanc virtutem delineant.

PROPRIVM munus huius est, ex quadam animi commise-
ratione, in proximi malum ferri; non quò illud foueat, vel puniat,
verum quò secundum rationis ordinem depellat. Nam vt misere-
ri, non quò subleues, sed quò punias, etsi legitimo ordine id fa-
cias, non est opus misericordiæ, sed iustitiæ; ita contra legem, vel
rationis ordinem misereri, non est virtutis, sed vitij.

NOMINE Eleemosynæ generatim acceptæ & id denotatur,
quod ex pia quadam animi *συμπάθεια* ad propulsandam alterius
miseriam erogatur, quodcunque tandem istud fuerit; & illud rur-
sum, quod ad erogandum impellit. Nam vt fides modò id, quo
creditur, hoc est, fidei habitum; modò id, quod creditur, hoc est,
fidei obiectum significat; ita eleemosynæ vocabulum vtrumque
insinuat; nempe illud, quod inopi propter **CHRISTVM**, vel aliam
honestam causam datur, & id rursus, quod ad dandum animum
inclinat; siue illud sit charitas, siue misericordia, siue aliud quod-
cunque eiusmodi.

ELEEMOSYNA presè sumpta illud est & appellatur, quod
inopi ex commiseratione, ad subleuandam illius inopiam, gratis
propter, vel secundum **DEVM** præstatur. Ex qua Eleemosynæ de-
scriptione planū euadit, iusta principum vectigalia, tum legitima
quoque ministrorum Ecclesiæ stipendia, inter propriæ rationis
Eleemosynas iure censeri non posse: siquidem non conferuntur
hec illis gratis, vt alimentum egenti, sed vt iusta merces laboranti.
Quare vtrique, omni quoque egestate seclusa, contra negantes,
vel

vel fraudem facientes iuridica actio conuenit; hæc autem pauperibus, etiamsi graui inopia premantur, ordinariè contra diuites eleemosynam negantes non conuenit.

CONSEQUITVR hinc rursus, quod de industria in diuites erogatur, vel ex iis, quæ priuata vitæ, aut familiæ sustentandæ absolute necessaria sunt, erogatur, vel in nullum egentium commodum erogatur, illud propriæ eleemosynæ appellatione non venire. Non primum, nam quod ex proposito diuitibus donatur, illud neque ex commiseratione donatur, (ni qui forsan sint diuites, qui per fraudem egestatem mentiantur) neque ad tollendam illorum inopiam vel miseriam donatur. Non secundum, quia quod contra charitatis ordinem erogatur, non erogatur secundum DEVM: nam vt DEVS author est charitatis, ita ordinis quoque, quem illa dicit. At contra charitatis ordinem erogatur, quod ex rebus vitæ absolute necessariis erogatur. Non tertium, nam quod ad præsentem, vel proximè impendentem calamitatem profigendam calamitose vsui esse non potest, hoc illi pro eo loco, tempore, rerumq; statu necessarium non est, (ecquid enim fame pereunt cum veste, aut frigore obtorpescenti cum pane?) atque ideo Eleemosynæ nomine aptè designari non potest. Sequitur hinc tandem, quod Pharisæico supercilio propter inanem gloriam, aut aliam turpem causam exponitur, id propriam eleemosynæ rationem non assequi, tametsi vulgò in eleemosynis habeatur: quia non exponitur illud propter DEVM, vel alium finem honestum.

ACTVS Eleemosynarij principia sunt duo: alterum externum, alterum internum. Principium externum est proximi miseria, vel inopia: internum proximum, est misericordia: proximo vicinum est Charitas: siquidem proximi amor commiserationis, & opis hinc natæ, plurimum est causa. Remotum autem eiusdem principium est liberalitas, remotius adhuc iustitia. Nam etsi hæc secundum se absolute non spectet proximi miseriam, nihil tamen vetat, quò minùs aliqua illius pars illam spectet.

IMO verò tot interna etiam proxima eleemosynæ principia constitui possunt, quot sunt fines, quos quisque eleemosynam elargiens sibi præfigit, vel quot causæ, quæ ad eleemosynarium opus allecant. Constat autem has plurimas esse posse, non

B solùm

Quod diuiti de industria donatur non satis rectè eleemosynæ vocari.

Quod cõtra charitatis ordinem donatur, nõ donari secundum DEVM.

Actus Eleemosynarij principia duo.

Thom. 2.2.2.6.
& 4.2.1.3.

Idem effectus ex
diuersis causis
prodire potest.

Eleemosyna vir-
tutis actum so-
nat verius quàm
habitum.

solum studiosas, verumetiam vitiosas. Potest namque idem ad numerum effectus ex diuersis causis prodire, & interdum quoque ab oppositis. Certum est enim, si duo vnà eundem vestiunt, alter propter DEVM, alter propter inanis gloriæ aucupium, vnum illum vestiendi actum, quod in genere moris ex duobus oppositis principiis oriatur, virtuti simul & vitio affinem esse: hoc quidem, vt imperatur à popularis gloriæ cupiditate; illud verò, vt nascitur ex charitate. Colligitur hinc, vt ex præcedentibus quoque, eleemosynam imperatum virtutis actum rectius appellari, quàm virtutis habitum: quamuis hoc ipsum quoque appellari queat, & sæpe etiam appellari soleat.

DE ELEEMOSYNÆ IN SVAS PAR-
tes distributione.

Vt vires scernun-
tur per actus, ita
actus per obie-
cta.

Tot eleemosy-
narum formæ,
quot cõmunes
mortalium mi-
seriæ.

AD eleemosynæ verò partitionē quod attinet, ea haud melius aliunde, quàm ab externo eiusdem principio peti potest. Nam vt vires dinoscuntur, & scernuntur per actus; ita actus per obiecta; sunt enim hæc inter se connexa. Quamobrem si externum operum misericordiæ principium, & quasi obiectum, circa quod, vel perpetuò, vel præcipuè occupatur, est hominis indigentia, tot vtique assignandæ erunt operum misericordiæ formæ, vel eleemosynarum species, quot generales mortalium habentur miseriarum, vel egestates: siquidem misericordia fertur in hominis miseriam, quò eam amoliat. Atqui vt omnis omnino homo ex anima & corpore constituitur; ita omnes quoque humanæ miseriarum, aut in corpore, aut in anima, aut in vtroque simul grassatur.

Corporales ele-
emosynæ maio-
rem partem re-
b^o, spiritales au-
tem verbis plu-
rimùm cõstant.

MALVM corporis rebus plerunque; morbi autem & ægri- tudines animæ plurimùm verbis profligantur: neutrum tamen horum altero præcisè: nam & rebus spiritus, & verbis rursus corporis incommodum interdum depellitur. Verba, quibus alterius ægitudini medemur, spiritalis: res autem, quibus idem præstamus, corporalis eleemosynæ voce exprimitur. Non quòd hæc necessariò corpus sint, aut res corporata; illa simpliciter spiritus; sed quòd hæc ad propulsandam humani corporis miseriam; illa ad subleuandam spiritalem hominis ægri- moniam adhibeantur.

Н о м о

HOmo quatenus corpore constat, vitæque & sensu pollet, ne in aliquod vitæ discrimen veniat, eget cibo & potu: tum tecto rursum & indumento. His quidem tanquam externis animalis vitæ præfidiis; illis verò tanquam internis eiusdem vitæ fomentis. Aegrè autem habens, aut propter vincula externa libertate carens, cum his ipsis, tum cura quoque, & ex vinculis liberatione. Vi tandem, aut morbo extinctus, sepulturam funerisque honorem deposcit. Iam qui his corporis incommodis ex charitate obniam eunt, corporalia misericordiæ opera, aut corporales elemosynas exhibere dicuntur.

Externi hominis triplex consideratio.

VT verò homini interno, hoc est, hominis animo bene, vel certè minùs malè sit, ante omnia, ne in grauius aliquod peccatum prolabatur, curatum oportet. Mox ne huc prolapsus, diu multumque hinc hæreat. Postremò ne patrato scelere obstinatiùs adhærescens, sensim immedicabilis euadat, adeoque in contracto peccato vitam tandem malè finiat. Prolapsionem in peccatum præpediunt, cum sanum in dubiis consilium, tum fida rursum & diligens in rebus, quarum notitia ad salutem vel statum est necessaria, instructio. Tum blanda denique in aduersis fortunæ fluctibus, vehementiorique animi egritudine, consolatio. Neque enim pauci perperam ob id agunt, vel etiam credunt, quòd quid factò, vel credito opus est, non satis intelligunt, vel quòd in rebus aduersis neminem, cuius opera in meliorem spem erigantur, præfò habeant.

Triplex itidem interni hominis status.

Prolapsionem in peccatum tria impediunt.

AT pertinacem verò in peccato moram præpedire licet, si iniuriam nobis irrogatam patienter dissimulabimus, veniamque poscentes amanter complectemur. Deo porrò, vel proximo illatam impunè abire non sinemus; verum pro peccantis qualitate, modò leni, modò acri obiurgatione excipiemus, aliòue commodo modo sanare studebimus. Multi namq; ob id deteriores euadunt, quòd veniam ab iis, quos fortè læserant, impetrare non possunt, vel quòd eiusmodi æquo duriores experiatur, vel certè quòd à nemine commodè admoneantur, aut pro meritum ratione castigentur.

Pertinacem in peccato moram tria itidem impediunt.

OBSTINATE tandem improbi, hoc est, ad eum mentis statum iam adducti, vt nullà amplius admonitionem ferant, aut nullum consilium admittant, DEO, qui ex lapidibus filios Abrahæ

Quomodo ferendi obstinatè improbi.

Ad omnes ani-
mi morbos fan-
dandos pluri-
mum valet ora-
tio.

exuscitare potest, feruida oratione commendandi sunt. Imò ve-
rò ad omnes omnino animi morbos sanandos, plurimum valet
ardens ad DEVM deprecatio. Per orationem namque & stantes,
ne in noxam ruant, fulciuntur; & lapsi, ne vsque in peccati sordi-
bus hæreant, eriguntur; & obstinatè scelerati, ne inobstinati ani-
mi prauitate aliquando extinguantur, per sepe emolliuntur.

Qui corporales,
qui item spiri-
tales eleemoly-
nas impendunt.

PAVCIS, qui esurientem pascunt; sitiēti potum offerunt;
nudum vestiunt; hospitio destitutum tecto recipiunt; in vincu-
la coniectum redimunt; morbo pressum inuisunt; vitæ huius
munere perfunctum, sepeliunt, omnium rectè sentientium iudi-
cio, corporalem eleemosynam impendunt. Spiritalem verò, qui
sui muneris ignarum docet, perplexo, quid agere debeat du-
bio, consulunt; mæstum solantur; peccantem corrigunt; iniu-
riam acceptam condonant; prauis moribus onerosum patien-
tia vincunt, nec non ad sanæ mentis consilium adducunt; pro
peccatoribus tandem, præcipuè verò contumacibus preces fun-
dunt.

De morib. Ma-
nich.

DE his Christianæ charitatis officiis, Augustinus alicubi scri-
bit in hunc modum: Vt homo homini appareat, anima rationa-
lis est, mortali atq; terreno corpore vtens. Partim ergo corpori,
partim verò animæ hominis benefacit, qui hominem diligit.
Ad corpus quod pertinet, medicina nominatur; ad animam au-
tem disciplina. Sed medicinam nunc voco, quicquid omnino
corporis, vel tuetur, vel instaurat salutem. Ad hanc itaque per-
tinent, non ea tantum, quæ ars eorum exhibet, qui propriè me-
dici nominantur; sed etiam cibus & potus, tegmen & tectum,
defensio denique omnis & munitio, qua nostrum corpus aduer-
sus externos ictus actusque seruatur. Nam & fames, & sitis, & fri-
gus, & æstus, & quicquid extrinsecus grauitè infligitur, salutem,
de qua nunc agitur, manere non sinunt; & paucis interiectis sub-
dit: Quis non concedat, ab omni miseria liberum esse debere sa-
pientem, cum subuenit inopi, cum esurienti cibum præbet, po-
tumque sitiēti? cum vestit nudum, cum peregrinum tecto su-
scipit, cum oppressum liberat, denique humanitatem suam vsque
ad sepulturam porrigit mortuorum? hæc ille de corporalibus mi-
sericordiæ operibus, de corporalibus porro & spiritualibus mixtim
in Enchiridio ad Laurentium hæc exponit.

Medicinæ voca-
bulum latè patet
auctore Aug.

NON

NON solum, qui dat esurienti cibum, sitienti potum, nudo vestimentum, peregrinanti hospitium, fugienti latibulum, aegro vel incluso visitationem, captiuo redemptionem, debili subuentionem, caeco deductionem, tristi consolationem, non sano medicinam, erranti viam, deliberanti consilium, & quod cuique necessarium est indigenti, eleemosynam dat; verumetiam & qui veniam dat peccanti, & qui emendat verberare, in quem potestas datur, vel coercet aliquem disciplina, & tamen peccatum eius, quo ab eo laesus est aut offensus, dimittit ex corde, vel orat, vt ei dimittatur, non solum in eo, quod dimittit vel orat, verumetiam in eo quod corripit, & aliqua emendatoria poena plectit, eleemosynam dat, quia misericordiam praestat. Similia multa comperies apud Gregorium, Ambrosium, Prosperum, Basilium, & alios veteres scriptores.

QVIN sacrae quoque literae praeclearam horum omnium mentionem faciunt; etsi istud non vno modo, nec ea quoque, quam hic assignauimus, serie. Siquidem nonnunquam suadent; quandoque mandant; interdum quid sancti homines fecerint, simpliciter narrant; quemadmodum istuc ex illo Tobiae cognoscere licet. Tobias autem quotidie pergebat, per omnem cognationem suam, & consolabatur eo; diuidebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus suis: esurientes alebat, nudisque vestimenta praebat, & mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. Et ex illo rursum Gen. Cumque Abraham eleuasset oculos, apparuerunt ei tres viri, stantes prope eum, quos cum vidisset, eucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui, & adorauit in terram, & dixit: Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum, sed adferam paucillum aquae, vt lauentur pedes vestri, & requiescite sub arbore; ponamque buccellam panis, vt confortetur cor vestrum, postea transibitis. Et infra: Venerunt duo Angeli Sodomam vespere, sedente Loth in foribus ciuitatis; qui cum vidisset eos, surrexit & iuit obviam eis, adorauitque pronus in terram, & dixit: Obsecro, Domine, diuertite in domum pueri vestri, & manete ibi; lauate pedes vestros, & mane proficiscimini viam vestram. Qui dixerunt minime; sed in platea manebimus. Compulit illos oppidum, vt dicerent ad eum; ingressisque domum illius fecit conuiuium, & coxit azyma, & comederunt. & ex illo tandem Job:

Si negaui, quod volebant, pauperibus, & oculos viduae expectare feci: Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Si despexi prae-

B 3

euntem,

Cap 71. Ecclie

Eleemosyna dat,
qui quocunque
modo misericor-
diam praestat.

Scripturae opera
misericordiae non
solum laudat, &
praedicant, sed
etiam mandant,
& iubent.

Cap. 2.

Cap. 18.

Cap. 19.

Cap. 31.

euntem, eò quòd non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. Si leuaui super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiore, humerus meus à iunctura sua cadat, & brachium meum cum ossibus confringatur. Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit: oculus fui caco, & pes claudus; pater eram pauperum, & merentium consolator. Hæc omnia simplici rei gestæ narratione constant.

- ABSOLVTI porrò præcepti speciem, præ se fert illud Deuteronomij: *Nō deerunt pauperes in terra habitationis tuæ, idcirco ego præcipio tibi, vt aperias manum fratri tuo egeno, qui tecum versatur in terra.* Confilij tandè, vel communis præcepti illud Tobia: *Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuā ab illo paupere. Quo modo potueris, ita esto misericors.* & illa rursus CHRISTI: *Date, & dabitur vobis, mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.* Item: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.* Et illud Apostoli: *Beneficentiæ nolite obliuisci; talibus enim hostiis promeretur DEVS.* & alio rursus loco: *Necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes.* & illud tandem Salomonis: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: Si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius.* Hæc omnia de corporali eleemosyna concionantur: Ad spiritalem autem spectat istud CHRISTI:
- Mat. h. 5. *Ego dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, vt sitis filij patris vestri, qui est in caelis.* rursus: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester caelestis delicta vestra: Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.*
- Matth. 18. & infra: *Si peccauerit in te frater tuus, vade corripere eum inter te et ipsum solum.*
1. Timot. 5. & hæc rursus Pauli: *Peccantes coram omnibus argue, vt ceteri timorem habeant. Prædica verbum opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. item: Rogamus vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes: debemus nos firmiores imbecillitatem infirmorum sustinere, & non nobis placere.* & in alia
1. Thes. 5. Epistola: *Se occupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris.*
- Cap. 5. & hæc tandem Apostoli Iacobi: *Constitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicè, vt saluemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua.*
- & in-

& infrà: *Si quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum, scire debet, quoniam qui conuerſi fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum.* Mittimus reliqua, ne in re non proſus obſcura, nimij ſimus: Solùm monuerim, non deeſſe graues theologos, qui iſthæc maiorem partem præcepti vi pollere aſſerant.

Eod. cap.

VT RAE autem eleemoſynæ alteris præſtent, hoc eſt, ſpiritalésne corporalibus, an è diuerſo corporales ſpiritalibus, id prolixa diſputatione nulla indiget: Nam qui ratione vtuntur, eam ferè proportionem inter has & illas intercedere intelligunt, quæ inter corpus & ſpiritum: At ſpiritum corpori præſtare, apud homines non omnino indoctos compertiſſimum eſt. Verùm licet ſpiritalés ſecundùm ſe abſolutè corporalibus habeantur potiores, (nam & ſpiritali actu constant, & res ſecundùm ſe ſpiritalés ſunt, & ad finem ſpiritalém referuntur, & peſtibus ſpiritalibus medentur) vſu tamen venire poteſt, & ſæpe quoque venire ſolet, vt corporales ſint magis neceſſariæ, adeoque DEO Opt. Max. magis gratæ, vt ſi ad has conſilium tantùm prouocet, ad illos autem præceptum, vel neceſſitas vrgeat.

Quamuis ſpiritalés eleemoſynæ corporalibus ſint potiores, nõ tamen ſemper id eſt.

De eleemoſynarum vi, cum in mali depulſione, tum in boni quoque procuratione.

CAPVT TERTIVM.

QUID ſit eleemoſyna, quod illius munus, quod obiectum; quæ tandem eiusdem partes, vel ſpecies, breuiter explicatum eſt hætenus, proximum eſt, vt de illius viribus nonnulla quoque in medium adferamus: ſiquidem cuiuſq; rei naturã conſequitur ſua vis, & operatio. Et quamuis ex iis, quæ paulò antè diſputata ſunt, vtcunq; id colligi queat, euadet nihilofeciùs aliquantò planiùs, ſi pauca quædam ſeorſum, & quaſi ex inſtituto ea de re diſſeruerimus.

VT autem ordine procedamus, ex antè diſputatis vt certum hic ponimus, eleemoſynam opus, vel fructum, vel effectum miſericordiæ eſſe; hanc verò germanam charitatis ſobolem; charitatem autem inter omnes virtutes abſolutè principatum obtinere. Iam ſi charitas arbor eſt vſque adeò nobilis, habitus vſque adeò efficaç,

Eleemoſyna eſt actus miſericordiæ.

Qualis arbor,
cuius fructus.

efficax, qualitas vsq; adeò illustris, non poterunt profectò omnes illius fructus & effectus, cum interni, tum externi; cum propinqui, tum remoti quoque non nobilissimi & efficacissimi esse.

Inter internos
charitatis effe-
ctus misericor-
dia primatum
obtinet.

INTER internos autem charitatis effectus præcipui habentur pax, gaudium, & misericordia, quæ gaudio & paci hæcenus præstat, quatenus duo hæc eius, cui adsunt, limites non excedunt:

Cur misereri &
parcere Deo pro-
prium dicatur.

Qui enim in Domino gaudet, solus gaudet; sic quoque, qui interna conscientie pace fruitur, solus fruitur. Misericordia autem priuato bono non contenta, ad omnes sese defundit, de quæ omnibus bene mereri contendit; & id quidem eò largiùs & ardentius, quò ipsa secundum se maior extiterit. Quamobrem cum DEI benignitas nullis largitionibus exhauriatur, eiusdemque clementia, & misericordia nullis cancellis contineatur, fit, vt misereri & parcere illius proprium esse dicatur, paterque misericordiarum, ac DEVS totius consolationis in scripturis appelletur.

Aliter in DEO,
aliter in homine
est misericordia.

EST nihilominus alio modo & ratione misericordia in DEO, alia in nobis: In nobis enim est, non modò secundum externum effectum vel usum, cum proximo benignè facimus, verumetiam secundum internum animi affectum: Quandoquidem inspecta proximi miseria, nisi duri admodum simus, statim propter naturæ cognationem eidem compatimur, vicemque illius quasi propriam indolemus. Quare etiam misericordia per tristitiam defini solet. In DEO autem ita est secundum se, & externum quoque effectum, vt nullam tamen tristitiam ipsi adferat; adeoque virtutis tantum, non etiam passionis rationem in DEO sortitur, in nobis autem vtriusque.

Misericordia in
Deo nõ sortitur
rationem passio-
nis vt in nobis,
sed tantum vir-
tutis.

Misericordia &
elemosyna se
habent vt causa
& proprius eius
effectus.

Elemosyna no-
mine misericor-
dia & charitatis
sepe exprimitur.

INTER externos autem charitatis effectus potiores censentur beneficentia, & elemosyna, quæ vtrique aliud nihil est, quam vsus, vel actus, vel opus misericordie: habent se namque duo hæc eo ferè modo, quo causa & proprius eius effectus. Et quia causæ frequenter sui effectus appellatione designantur, & vice versa, fit vt elemosyna non rarò misericordie, & interdum quoque charitatis, quæ misericordie parens est, nomine exprimat. Imò verò antiqui distributiones, quæ in egenos fiebant; tum epulas quoque, quæ publicè pietatis studio viduis, aliisque pauperibus exhibebantur, familiarius ἀγάπας, hoc est, charitates, quam ἐλεημοσύνας appellabant. Sed neque dubium est quoque; Apostolum Iudam ad

ad hanc ipsam etiam notionem spectasse, dū de improbis quibusdam ministris, inter cætera ita scribit: *οὗτοι εἰσι ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν*, hoc est, hi sunt in epulis vestris, quas nimirum recreandis refocillandisque inopibus de more exhibetis, maculæ, inter se conuiuantes. Quid? quod vox hæc aded iam olim in eo sensu recepta fuerit, vt etiamnum multis in locis stipem emendicantes, dicere soleant: Fac charitatem, hoc est, da eleemosynam.

CVM itaque charitas inter omnes virtutes, quæ ordinem ad proximum dicunt, imò verò inter omnes simpliciter, primas obtineat; neque vllam in vniuersa sua sobole misericordia præstantiorem, aut diuiniorem, aut fœcundiosem habeat, eaque, dum in opus prodit, eadem omnino sit cum eleemosyna, consequens sit, omnes illas prærogatiuas omnesq; efficiendi vires, quæ charitati attribui solent, suo quoque modo misericordiæ & eleemosynæ ascribi posse. Cùm illæ itaque sint minimè paucæ, minimèq; vulgares, planū sit, ingentes esse spirituales opes, quas benigna & alacris eleemosyna parit. Et hæc quidem ad persuadendum misericordiæ vsum eruditus sat esse poterant. Verùm quod præsens doctrina magis in simplicium commodum, quàm in eruditorum vsum tradatur; quodq; generatim asserta cordis aures minùs ferire, audientiumq; animos lentiùs irritare consueuerint, quàm quæ speciatim, vel sigillatim explicantur, placet ad quosdam peculiare eleemosynæ effectus orationem accommodare, præsidio ad hoc, partim ex scripturis, partim quoq; ex veterum monumentis petito mutuatóque.

Ex Euangelio itaque manifestum est, totum id amplissima mercede pensari, semperq; pensatum esse, quod pio animi studio in CHRISTVM confertur. Nam cùm vnus hic sit benignissimus, ditissimus, & potentissimus, fieri omnino non potest, vt cumulatisimè illud non reponat, quod ingenuè & liberaliter ipsi impensum fuerat: siue id cibus erat, siue potus, siue pecunia, siue aliud quodcunq; corporis præsidium: (Siquidem de corporalibus eleemosynis ex instituto hic differimus, & in posterum differemus; spirituales enim alium locū deposcunt.) Atqui quicquid in CHRISTI membra confertur, hoc totum, ipsomet iudice & teste, in ipsum confertur; sicut vice quoq; versa, quicquid egentibus eiusdem membris iniuste denegatur, vel per vim aut fraudem subtra-

C hitur

Seculari ministri
in publicis conuiu-
iis maculæ.

Quicquid chari-
tati, hoc suo etiã
modo eleemosy-
næ & misericor-
diæ tribui po-
test.

Amplissima
mercede pensat,
quod in Christũ
confertur.

Quod Christi
membris impen-
ditur, hoc Chri-
sto impenditur.

hitur hoc totum ipsi denegatur & subtrahitur; quid enim ait?
 Matth. 25. *Amen amen dico vobis, quamdiu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mibi fecistis. rursum: Quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec mibi fecistis.* Hæc CHRISTVS, ex cuius verbis aliud in eleemosynarum commendationem argumentum inferri potest.

Quicquid proximo egenti impenditur, certa quadam ratione nobis impenditur.

ET ENIM quo nostra infirmitas sanatur, nuditas tegitur, libertas vindicatur, inopia subleuatur, omnisque, vt paucis dicam, miseria nostra propulsatur, illud inter præcipua commoda nostra iure meritoque censeretur valet; at quicquid egenti proximo, siue à nobis, siue ab aliis quibuscunque impenditur, hoc totum certa quadam ratione nobis ipsis impenditur: Quandoquidem non minor est coniunctio membrorum inter se, quam membrorum cum capite. Cùm ergo, quicquid vni membro impenditur, hoc capiti, vt testis, qui mentiri nequit, autoritate iam probatum est, impendatur: consequens fit, totum illud, quod vni corporis membro impenditur, cæteris eiusdem corporis membris hætenus impendi, quatenus vnius corporis membra sunt. Cùm igitur vnius corporis membra, vnius ciuitatis ciues, vnius principis subditi, vnius patris filij, vnius Domini & patrisfamilias serui simus omnes, efficitur, vt id totum certo modo nobis impendatur, quod proximo nostro impenditur.

Honorificum est de altero bene mereri.

Serm. 81.

ET vt cæteri omnes nihil quicquam ad nos pertinerent, adhuc quiddam diuinum, planèque honorificum foret, alteri benignè facere, deque omnibus bene mereri. Si gloriam ex diuitiis quæris, scribit Ambrosius, cognosce, quia melius est mille filiorum, quos per misericordiam acquiris, patrem vocari, quam mille aureorum Dominum dici. Quamuis ergo eleemosynæ nobis nihil prodesse, vt nihil prodesse statuunt, qui omnem meriti, omnemque satisfactionis rationem è medio tollunt: adhuc lucrum minimè vulgare haberi deberet, quod nostris *οὐκ ὀμῶις*, hoc est, concorporalibus profunt. Verùm tantum abest, vt erogantibus nihil profint, vt illis vel maximè vtilis & salutaris sint; siue malum spectes, quod propulsare natè sunt; siue bonum, quod conciliare solitæ sunt; siue aliud quodcunque istiusmodi.

DE MALIS, QUAE PER OPERA
 misericordiae profligantur.

QVAB

QVAE de malorum profligatione, & bonorum conciliatione dixi, exponam clariùs. Certum est, inter mala, quae in hominem cadunt, aut quouis quoque casu cadere possunt, principem locum tenere peccatum, mortem, & infernum: At ab his omnibus liberat eleemosyna; scriptum est namque: *Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat; & non patietur animam ire in tenebras.* rursus: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.* Ad hunc scripturae locum Diuus Cyprianus alicubi ita scribit:

OSTENDITVR hîc, quia sicut lauacro aquae salutaris, gehennae ignis extinguitur, ita eleemosynis atque operibus iustis delictorum flamma sopitur. Et quia semel in Baptismo peccatorum remissio datur assidua: & iugis eleemosynae operatio, Baptismum imitata, Dei rursus indulgentiam largitur. Eodem sensu exponit hunc Ecclesiastici locum B. Maximus quoque.

SI ita, ait ille, eleemosyna extinguit peccatum; sicut aqua Baptismi gehennae extinguit incendium: ergo eleemosyna est quodam modo aliud animarum lauacrum, nisi, quod salua fide dixerim, indulgentior est eleemosyna, quam lauacrum. Lauacrum enim semel datur, & semel veniam pollicetur, eleemosynam autem quoties feceris, toties veniam promereris. Et sermone proximè sequente: *Mundiùs eleemosyna, quam puteus detergit maculas; quia putei aqua corporis tantum cutem abluit, misericordiae autem bonitas internam animae purificat.*

PERTINET huc quoque illud Augustini: *Facile curatur vulneribus peccatorum, qui necessitatem curauerit pauperum; & misericordiam accipiet, qui proximo pietatis officia non denegat.* Et illud eiusdem: *In horreis nostris habeamus abundantiam, quae flammam nostras oblatione vnius panis extinguat. Ante fores gehennae stat misericordia, & neminem permittit in carcerem mitti. Et quicumque misertus fuerit, miserebitur ei, da panem cum potes, quia nemo esurit in inferno; nec habebis post mortem frumentum; nec inuenies illic aliquando mendicum, quia non erit tempus miserendi. & illud item: *Fratres mei charissimi, nunquam recorder, me legisse, mala morte periisse illum, qui libenter opera pietatis & charitatis voluit exercere.**

Inter mala arcẽ tenet peccatum, mors, infernus.

Tob. 4.

Eccles. 3.

Serm. de ope. & ele.

Eleemosyna salutaris lauacri æmula.

Ser. de Elec.

Eleemosyna indulgentior quodam modo Baptismo.

Ser. 76. de temp.

Li. 50. hom. 39.

Misericordia obstruit infernum.

Ser. 46. ad fr. in era.

Misericordiae operibus dediti mala morte nunquam pereunt.

Lib. de promif.
p. 2. cap. 7.
Luc. 11.
Eleemofyna to-
tum hominem
mundat.
Tob. 4.

Lib. 3. ca. 64. de
fum. bon.

Matth. 25.

Homil. 33. ad
Ant. hom. 53. in
Matth.

Eleemofyna ars
artium omnium
quæftuofiffima.

Luc. 16.

Eleemofyna li-
berat à purgato-
rio.

Act. 10.

Ecclef. 7.

Quo fenfu Eleemofyna liberare
dicit à peccato.

ET illud rurfum B. Proferi. Scribis & Pharifæis fingulare fa-
crificium oftendit, dicens: *Veruntamen, quod fupereft, date eleemofy-
nam & ecce omnia munda funt vobis.* O quàm breue compendiofumq;
facrificium, quod intrinsecùs atque extrinsecùs totum hominem
mundat. *Eleemofyna enim à morte liberat, & ipfa peccata purgat. Eleemofy-
na munus bonum eft omnibus facientibus eam coram Domino.* Et illud iti-
dem Ifidori: In tantum eleemofynarum opera extingunt pec-
cata, atq; in tantum ad regnum futuri sæculi proficiunt, vt etiam
Iudex cœleftis in futuro iudicio veniens, in dextera confistenti-
bus dicat: *Venite benedicti patris mei percipite præparatum vobis regnum
& c.* & illud tandem Chryfoftomi:

ET I A chariffimi oftendamus, qualiter eleemofyna eft ars o-
mnium artium quæftuofiffima. Si enim artis eft proprium, ad ali-
quam vtilitatem peruenire, eleemofyna verò nihil eft vtilius, cla-
rum eft profectò, quòd & ars fit, & omnium artium optima. Non
enim nobis conficit calceamenta, neq; veftimenta contexit, neq;
has luteas domos ædificat; verùm æternam adminiftrat vitam, &
ex mortis manibus eripit, & in vtraq; vita charos exhibet, & man-
fiones ædificat in cœlis, & æterna parat tabernacula. Hæc lampa-
des nostras non finit extingui, nec fordidis indutos veftibus in
ipfis videri; fed lauat, & niue mundiores reddit. Si namq; fuerint
peccata veftra vt coccinum, quafi nix dealbabuntur. Non finit eò
decidere, vbi diues ille, nec audire verba tremenda; fed in Abrahæ
finus deducit. Hæc omnia claris, difertis, & illuftribus verbis pro-
bant, eleemofynam liberare à peccato, morte, & inferno, quæ
malorum omnium funt maxima.

I A M fi eleemofyna liberat ab inferno, quacunque tandem
ratione, aut modo iftud faciat, multò magis liberabit à purgato-
rij ignis incendio: conftat enim hoc illo multis partibus minus
effe. Rurfum fi eadem liberat à peccato; (fue id faciat eleemofy-
narij erogantis animum ad fidem & iuftificationem præparando;
quod ex Apoftolorum actis in Cornelio Centurione locum ha-
buiſſe didicimus: fue eundem iuftificationis gratia iam ornatum,
à lapſu præferuando, iuxta illud Salomonis: *Non defis plorantibus in
conſolatione, & cum lugentibus ambula; non te pigeat viſitare infirmum; ex
his enim in dilectione firmaberis.* Firmatur autem hætenus chari-
tas, quatenus per bonorum operum vſum aucta vegetatâque,
vitiis,

vitiis, quibus oppugnatur, facilius obsistit: Siue eundem illum tempestiue post lapsum, ne magis subinde sordescat, erigendo: consentaneum est enim, qui lapso manum clementer porrigit, eum, si forte ceciderit, porrecta manu vicissim subleuari: siue alio quocunque modo) multò magis liberabit à quibuscunque peccatorum reliquiis. Atque hoc neutiquam obscure indicat illud CHRISTI: *Quod superest, ait, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.*

Luc. 11.

DENIQUE si eleemosyna liberat à spiritali morte, hoc est, à peccato & inferno, & interdum quoque ab impendente corporali nece; quemadmodum multis illud exemplis, si opus foret, ostendi facile posset, liberabit ab iis nonnunquam quoque, quæ viam ad illam muniunt; vt sunt morbi, pericula, insidiæ, aliæque id genus complura: neque hoc quoque sacræ literæ dissimulant; scriptum est enim:

Eleemosynæ liberat ab iis, quæ viam ad mortem muniunt.

BEATVS vir, qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conseruabit eum, & viuificabit eum; & non tradet eum in animam inimicorum eius. Dominus opem feret illi super lectum doloris eius: ita enim efferuntur hæc in Hebræo & Chaldeo cõtextu. Rursum: *Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa liberabit te ab omni afflictione.* Demum: *Frangere esurienti panem tuum, & egenos vagosque ducere in domum tuam. Cum videris nudum, operi eum: & erumpet quasi manè lumen tuum, & sanitas tua citius orietur,* hoc est, ab omni calamitate & peste liber euades. Lique hinc ergo, nullum ferè extare malum, à quo eleemosyna non liberet, vel liberare non queat. Quare etiam apud pios omnes receptum videmus, vt in omni propemodum periculo & calamitate, ab eleemosyna præsidium petant, et si non ab hac sola.

Psal. 40.

Eccles. 29.

Esai. 58.

DE BONIS, QUAE PER ELEEMOSYNAM CONCILIANTUR.

IAM licet ex malorum multitudine & magnitudine, quæ per eleemosynam præpediuntur, & è medio submouentur, haud difficulter colligi queat, quantum roboris in cuiusuis generis bonis conciliandis & procurandis habeat misericordia; attamè euadet res hæc aliquantò illustrior, si de hisce bonis & commodis separatim nonnulla proposuerimus.

Bonum generatim acceptum est bipertitum.

Eleemosynæ cōferunt ad cuiusvis generis boni adeptionē, conseruationem & augmentationē.

Eleemosyna gratiam cōciliat & auget.

EST autem bonum generatim acceptum bipertitum: vnum transnaturale, alterum naturale; & hoc rursus vel internum, vel externum. Ad primum bonorum genus pertinet gratia, & gloria, & cætera, quæ ad illa referuntur. Ad secundum omnia interna animæ & corporis bona. Ad tertium omnia fortunæ comoda. Ad horum autem omnium adeptionem, conseruationem, & augmentationem conferunt eleemosynæ pio candidoq; animo erogatæ.

QVOD autem eleemosyna gratiam præstet, diuinumq; fauorem, & amicitiam conciliet, id validè probant, quæ de peccatorum expiatione paulò antè allata sunt: siquidem omne illud, quod peccatum tollit, hoc gratiam asciscit, & vice versa. Quòd eadem rursus præsentem gratiam augeat & confirmet, id nulla probatione indiget. Quandoquidem omne omnino opus bonum, propter DEVM susceptum, æternæ vitæ est meritorium, adeoque gratiæ augendæ idoneum; eleemosyna autem ex pia iustaque voluntate orta, est opus bonum, Deoque apprime gratum.

Tobiz 4.
Prouer. 19.
Eccles. 4.
Eccles. 7.
2. Cor. 9.

AD hunc cœlestem eleemosynæ effectum pertinet illud Tobiz: *Fiducia magna erit coram DEO eleemosyna omnibus facientibus eam.* Et illud Salomonis: *Qui miseretur pauperis, sceneratur Domino: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur.* Et illud Ecclesiastici: *Animam esurientem ne despexeris. Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius.* Et illud eiusdè: *Exorare et facere eleemosynā ne despicias; pauperi porrige manum tuā, ut perficiatur propitiatio, et benedictio tua.* Et illud tandem Apostoli: *Qui parè seminat, parè & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Certum est enim, quod de fiducia, spiritali scenore, benedictione, filiatione, & propitiatione hîc dicitur, hoc totum ad gratiam, vel certè ad aliquid, quod viam ad gratiam aperit, pertinere.

Lib 1. offic.
Qui nudum vestit, seipsum induit.
Luc. 11.

SPECTAT huc illud Ambrosij quoque: Nihil ita commendat Christianum animum, quàm misericordia. Si nudum vestis, te ipsum induis; si suscipis egentem, ille tibi acquirat Sanctorum amicitias, & æterna tabernacula. Non mediocris est ista gratia; corporalia seminas, & recipis spiritalia; miraris iudicia Domini de sancto Iob, mirare virtutes eius, qui poterat dicere:

Oculus

Oculus eram caecorum, & pes claudorum, & infirmorum pater. Pelleribus agnorum meorum calefacti sunt humerorum. Foris non habitabat peregrinus; ostium meum omni venienti patebat. Beatus planè, de cuius domo nunquam vacuo sinu pauper exibat: neque enim quisquam magis beatus, quàm qui intelligit super pauperis necessitatem. & illud rursus Gregorij Nazianzeni:

NULLA res est, quæ DEI benevolentiam perinde conciliet ac misericordia. Nec ulli alteri rei potius, quàm humanitati & commiserationi, commiseratio & humanitas ab eo rependi solet, qui summa æquitate vnumquemque remuneratur; atque in lance & mensura misericordiam constituit. Et illud tandem Magni Leonis: Nulla deuotione fidelium magis delectatur Dominus, quàm ista, quæ pauperibus eius impenditur, & vbi curam misericordiæ inuenit, ibi imaginem suæ pietatis agnoscit.

IAM cum totum illud, quod confert ad gratiam, vitamque spiritalem, conferat quoque ad cœlestem gloriam (nec enim aliud est gratia, quàm quoddam gloriæ semen, virtute & energia illam in se continens:) conficitur, vt ea omnia, quæ de gratia, eiusdemque præsidii dicta sunt, ad cœlestem gloriam transferre liceat. Verùm quò ad sanctum hoc, hominèque Christiano dignissimum opus, magis incendantur, qui isthæc fortè lecturi sunt, pauca quædam, quæ proximè de gloria concionantur, ex Scripturis & Patribus in hunc locum adferre lubet. Apud Matthæum igitur ita legimus: *Tunc dicet bis, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi; Esuriu enim; & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me; nudus, & cooperuistis me, &c.*

AD hunc locum, qui sanè nobilissimus, & ad permouendos animos bene affectos efficacissimus est, Beatus CYPRIANVS sermone de Opere & eleemosyna ita scribit: Quæ erit illa, fratres charissimi, operantium gloria? quàm grandis & summa læticia, cum populum suum DOMINVS cœperit recensere, & meritis atque operibus nostris præmia promissa contri-
buens, pro terrenis cœlestia, pro temporalibus sempiterna; pro modicis

105 31.

Psal. 40.

Orat. de pau.
amo.Nihil aequè Deū
conciliat, atque
misericordia.Ser. 10. de ieiun.
quadrag.Quicquid con-
fert ad gratiam,
simul quoque; cō-
fert ad gloriam.

Cap. 25.

DEVS pro ter-
renis cœlestia, p
modicis magna,
pro temporalibus
sempiterna
reddit.

modicis magna prestare, & offerre nos patri &c. Huic planè consonum est illud Ambrosij:

Serm. 81.

CONSIDERA, quanta tibi tunc erit gloria, cum te omnis ille populus, qui ex promptuariis tuis passus est, pro tribunali magni illius iudicis caterua constipante circumdabit, pastorem se suum, ac tutorem pium, & misericordem patrem omni gratiarum voce testabitur. Mete ergo vberes pecunię tuę fructus, orationes dico pauperum, intercessionisque Sanctorum, qui pro te, officiorum tuorum memores, apud iustum iudicem DEVM dignis operum tuorum allegationibus postulent.

Luc. 16.

AD cęlestis glorię pręmium per eleemosynas comparandum, facit hoc CHRISTI Seruatoris quoque: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.* Hic Gregorius Nazianzenus: Si quid mihi auscultandum putabitur serui, & coheredes CHRISTI, CHRISTVM, quã diu licet, inuisamus, CHRISTVM colligamus, CHRISTVM honoremus,

Orat. de amor. paup.

non solùm mensa, ut quidam; nec vnguentis, ut MARIA; nec sepulchro duntaxat, ut Ioseph ab Arimathia; nec deniq; auro, thure, & myrrha, ut Magi: Sed quoniam omnium Dominus misericordiam mauult, quã sacrificium, ac pinguium agnorum myriades commiseratio superat, hanc per pauperes, humiliq; prostratos ipsi conferamus, ut cum hinc excefferimus, in aeterna tabernacula nos recipiant. Et illud rursus Greg. Magni: Regnum DEI tantum valet, quantum habes: valuit Zachæo dimidium substantiã, valuit viduã duobus minutis, valuit alteri calice aquę frigidę. Regnum itaque DEI tantum valet, quantum habes. Et illud tandem Ezechielis Prophetę: *Vir si iustus fuerit, & fecerit iudicium, & iustitiam: Panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento, vita viuet,* non utiq; misera & fluxa hac, quę diu consistere nequit, verùm beata illa & fortunata, quę finem nescit.

Luc. 7.
Ioan. 12.
Marc. 15.
Matth. 2.
Matth. 10.

Homil. 5. in Euangel.

Luc. 19.
Marc. 12.

Cap. 18.

TANDEM quod eleemosynarum studium non tantum cęlestia, internãque animę & corporis bona promoueat, verum etiam externa, fortunãque casibus obiecta, illud non modò Scripturę disertis verbis affirmant, & Sancti passim prædicant; sed innumera quoque exempla confirmant. Notum est enim illud Salomonis: *Qui dat pauperi, non indigebit: Qui despicit deprecantem, sustinbite iniuriam.* Et illud eiusdem: *Alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt;*

Eleemosynę au-
gent fortunę
bona.

Prover. 18.

Prover. 11.

Qui dat pauperi, non indigebit: Qui despicit deprecantem, sustinbite iniuriam. Et illud eiusdem: *Alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt;*

sunt; alij diuidunt propria, & ditiores fiunt. Et ante hunc locum: **DEVM** Prouer. 3. honora de tua substantia; & de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate, & vno torcularia tua redundabunt. Et illud Pauli: *Qui parce seminat, parce & metet.* Et illud **CHRISTI**: 2. Cor. 9. Matth. 10. *Quicumq; potum dederit vni ex minimis istis, calicem aquae frigidae, tantum in nomine discipuli; Amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* Et illud Leonis primi: Non timeatur in iis expensis defectio facultatum; quoniam ipsa benignitas magna substantia est. Nec potest largitatis deesse materies, vbi **CHRISTVS**, & pascit, & pascitur. Et illud Petri Chrysologi: *Quod tu in misericordia fuderis, hoc tibi in horreo redundat. Ne ergo seruando perdas, collige erogando. Da tibi, quod tu alteri reliqueris, non habebis.* Et illud denique Magni Basilij: *Quemadmodum frumentum in terra lapsum, lucrum fit illi, qui proicit: sic panis esuriens obiectus, multiplicem utilitatem reddit. Quid igitur anxius es? quid affligis teipsum? luto & lateribus diuitias concludere contendens?* HAE C Scripturae & Patres illi de incremento, quod eleemosynae externis bonis adferunt. QVOD si quis isthaec exemplis illustrare instituat, fine haud facile inueniet: extant enim praeter quotidiana, penè innumera vetusta, omni cauillatione euidentiora, è quibus vnum duntaxat hoc loco in medium adferre placet. Leontius igitur in historia, quam de Ioan. eleemosynarij vita edidit, inter alia refert, sanctissimum virum ex iis, qui praeter ceteris in pauperes benigni videbantur, percunctari solitum, quanam ratione, vel occasione, ad illam commiserationis gratiam peruenissent; inter alios autem vnum oblatum, qui ita responderit:

ERAM, crede mihi Domine, prius valde immisericors, & crudelis: semel autem iacturam feci, & in paupertatem deueni. DEVS non deserit misericordes. Cœpit autem cogitatio mea dicere mihi: Verè si esses misericors, non relinqueret te **DEVS**. Statui ergo apud me per singulos dies dare quinque aëros nummos pauperibus. Et cum cœpisssem dare, statim Satanas prohibebat me dicēs: Verè quinq; nummi sufficiunt domui tuae ad olera, vel ad balneum percipiendum; & statim quasi id ex natorum meorum faucibus eriperem, nihil dabam. Cum verò animaduertissem, quòd à vitio superarer, dico puero meo: per singulos dies furare, me nesciente, quinque nummos, & da eleemosynam. (sum enim ego Trapezita Domine) Ille:

D. verò

verò benefaciens cœpit furari denarios: Erat autem aliquando & filiqua. Cùm ergo vidisset, quia benedicebamur, & diuitiis abundabamus, cœpit & tremisses furari, & dare. Semel itaq; admirans benedictiones DEI, dixi ei: Verè multùm profuerunt quinque isti nummi; volo ergo, vt des decem. Tunc mihi dixit puer subridendo: Vade, gratias age furtis meis: Nam verè hodie non haberemus, quod manducaremus; sed si est fur iustus, ego sum: Tunc ergo dixit, quo modo tremisses dabat & filiquas. Et iam ex fide illius assueni, Domine, ex animo dare. Aedificatus ergo Sanctus valdè, dixit ad eum: Crede mihi, multas conuerfationes Patrum legi, tale aliquid non audiui.

Id solum ex bonis fluxis nos committatur, quod erogatur in pauperes.

Ser. 81.

Ll. 5.º Hom. 39.

Lib. 3.º cap. 64. resum.

*Sap. 6.
Terrena seruando amittimus,
largiendo seruamus.*

ET vt maximè totum illud, quod in pauperes erogatur, simpliciter, citra vllam spem redditus, à sorte decederet, adhuc infigne lucrum est, vnum hoc solum ex iis omnibus, quæ in bonis externis habemus, hinc nos abeuntes comitari, quod in pauperes, aliosq; pios vsus expendimus: reliqua omnia, vel nos deserunt, vel nos illa, velimus nolimus, deserimus. De hoc eleemosynarum fructu ita scribit Ambrosius: Facultates relinquetur hinc, etiam si nolimus; bonorum autem operum conscientia, nobiscum pariter pergit ad DEVM. Hæc Ambrosius, à cuius sententia non multùm recedit illud Augustini: Felix operarius cultor eleemosynarum, eò quòd are suo comparauerit cœlum; & dans panem esurientibus, delictorum suorum presit incendia. In tali causa operarius felix viuit, & securus moritur, cum quo ambulat patrimonium in immortale horreum; in quo debitorem fecit Dominum, dum pascit alterum dando.

FACIT ad idem quoq; illud Isidori: Grauius in DEVM delinquant, qui diuitiis à DEO concessis nõ in rebus salutaribus; sed in vsibus prauis vtuntur. Nesciunt impertiri pauperibus, oppressis subuenire despiciunt; & inde magis augment delicta, vnde redimere debuerunt. Hoc tantùm habet boni possessio presentium rerum, si vitam reficiat miserorum. Præter hoc tentatio est mundi lucrum, tantòq; maiora supplicia in futurum dabunt, quantò hæc ipsa maiora sunt. *Potentes enim potenter tormenta patientur.* Terrena omnia seruando amittimus, largiendo seruamus. Et illud rursum Basilij Magni: Habes horrea, si voles, domus pauperum; reconde tibi ipsi thesaurum in cœlo: Quæ illic reponuntur, non depascuntur.

tur tineæ, non corrodit caries, non prædantur fures. & illud tandem B. Chrysoftomi: Quæ stultitia est, illic relinquere, vnde exiturus es, & illuc non præmittere, quò iturus es. Illic ergo substantiam tuâ colloces, vbi patriam habes. Patet ex his ergo, admirabiles esse eleemosynarum vires, tam in bonis comparandis & stabilendis, quàm in malis propulsandis, & auertendis.

DICIS: quomodo res merè corporea edere potest fructus vsque adeò diuinos & admirabiles? Respondetur, eleemosynam non parere eiusmodi fructus, vt res quædam naturalis est, famem vel sitim sedare idonea, aut aëris cœliue iniuriam arcere nata; sed vt est quiddam spiritale, è spiritali fonte ortum. Quò hæc responsio planior habeatur, aduerte quod in eleemosynam erogatur, trifariam considerari posse: Vno modo secundum se, suumque proximum effectum; prout nimirum natura quædam est, humanæ infirmitati opem ferre apta: Alio modo ex causa, vel principio: vnde remotè, aut propinquè profuit; quod vtique, si legi consentaneum est, virtus est; sin autem dissentaneum, vitium. Postremò ex effectu remoto, seu ex beneficio, quod is reponit, vel reponere certè debuit, qui eleemosyna potitus est. Primo modo corporalem tantum effectum fortitur. Secundo pro ratione principij, ex quo dimanat, quandoque bonum, quandoque malum, quandoque nullum, vel omnino exiguum. Tertio modo spiritalem effectum plerunque fundit: nam qui piorum eleemosyna pascuntur, morali æquitate ad spiritalem aliquam compensationem obligantur. Quòd si ingrati, eius rei causa nihil præstant, ipsæmet eleemosynæ illorum negligentiam certo quodam modo sarciant; scriptum est enim: *Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa exorabit pro te.*

Quod in eleemosynâ erogatur, trifariam considerari potest.

Eccles. 29.

Ex tribus hisce capitibus, puta ex rei, quæ donatur, quantitate, vel qualitate; ex causæ rursum, quæ impellit, conditione; & ex eius tandem, qui accipit, gratitudine, eleemosynæ magnitudo spectari habet. Ex primo; maior censenda est eleemosyna centum aureorum, quàm centum denariorum, vel duorum minorum; cuiusmodi fuit eleemosyna viduæ illius Euangelicæ. Ex secundo; magna dici potest, quæ ex magna pietate, magnoque animi ardore prodit: Quomodo eiusdè illius viduæ, cuius, proxime

Eleemosynæ magnitudo ex tribus capitibus spectatur.

meminimus, eleemosyna magna erat: Neque enim omnem, quem habebat, victum in gazophylacium coniecisset, nisi ingenti charitate & deuotione flagrasset. Ex tertio demum magna dici valet, etsi istuc non admodum propriè, quæ gratos feruentesque fortitur precatore, vel quæ in hac, vel in altera vita liberaliter remuneratur.

In ratione meriti maior est eleemosyna, quæ prædicat ex maiori charitate, in ratione autem satisfactionis, quæ secundum se maior est.

CATERVM magisne spectanda sit eleemosynæ quantitas ex animo, quam ex dono; an verò è diverso, magis ex dono, quam ex animo, id regula, quæ nusquam fallat, tradi vix potest: Nam & dona plerunque sunt diuersa, & eorum, qui donant, animi & scopi plurimum sunt varij: Generatim tamen dici queat, si voluntatis propositum fuerit sanctum, & quod in eleemosynam exponitur, proprium, iustoque titulo obtentum, in ratione meriti, eam maiorem censendam, quæ nascitur ex maiori fide & charitate: In ratione autem satisfactionis, quæ secundum se maior est: siquidem meriti quæritas, præcipue spectatur ex operis bonitate; satisfactio autem ex operis difficultate, vel ex molestiæ, quæ operæ adiuncta est, magnitudine. Certum est autem eò vnumquodque opus sanctius haberi, quò maiori charitate fuerit ornatum, eò autem difficilius, quò suapte natura fuerit maius. Patet itaque, vnde eleemosynæ habeant, vt spiritalem effectum ex se producere valeant.

De eleemosyna necessitate, siue de eo, quòd eleemosyna generatim accepta interdum cadat in præceptum.

CAPVT QVARTVM.

DE rei eleemosynariæ utilitate actum est paulò antè, consequens nunc est, vt nonnulla quoque de eiusdem necessitate in medium adferamus. Quòd igitur pauperibus benignè facere, res sit non semper libera; ita vt quouis tempore & loco, & cù merito exerceri, & citra noxam rursus omitti queat, id ex iis, quæ supra, dū de misericordiæ & eleemosynæ ortu & natura disputabatur, perspicuum est. Siquidè inter externos charitatis actus, eleemosynam principatum tenere ostensum est. Cùm ergo proximi dilectio inter Euangelicæ legis præcepta potissimum locum sibi vendicet, fit, vt ea omnia præce-

præcepti vim obtineant, citra quæ ea dilectio salua consistere non valet. At ea locum suum tueri nequaquam potest, nisi ita comparati simus, vt & bene illi velimus, & benignè rursum, si necessitas id postulet, & adminiculandi facultas suppetat, eidem faciamus. *Qui habuerit substantiam huius mundi, scribit Ioannes, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas DEI manet in eo? quasi dicat: nullo modo.*

AD hæc certum est, nulli prorsus mortalium sempiterni ignis supplicium irrogari, nisi propter violatum aliquod præceptum: atqui supremo illo mundi die, plurimi ob neglectum elemosynæ studium æterni ignis cruciatibus addicentur; planum est enim illud CHRISTI: *Discedite à me maledicti in ignem æternum. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum, hospes eram, & non collegistis me &c.*

HVIC loco cognatum est, quod de diuite epulone apud Lucam legitur. Nam etsi luxus, quotidiana comestatio, cæteraque, quæ his adiungi plerunque solent, causam illius vehementer grauauerint, præcipua tamen damnationis illius causa extitit, summa eius in summè miseris duritia, & inclementia.

SED neque multum quoque ab hoc exemplo disidet, quod de altero diuite apud eundem Euangelistam extat. *Quid faciam, aiebat ille, quia non habeo, quò congregam fructus meos. Et dixit, hoc faciam: destruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea. Et dicam animæ meæ: Anima habes multa bona, posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.* Hæc diues ille prorsus infanè & stolidè. Vnde Basiliius cognomento magnus: Non fuit memor communis naturæ; non putabat, superfluum in egenos distribuendum esse, nullam præcepti habuit rationem: *Ne abstineas beneficere inopi, & elemosynæ & fides ne deserant te. Et frange esurienti panem tuum.* Et omnes Prophetæ, & omnes Doctores vociferantes non audiebantur; sed horrea quidem propter repositorum multitudinem angusta dirumpebantur, parcum verò cor non replebatur.

DENIQUE lex noua non minorem perfectionem & charitatem exigit ab homine Christiano, quàm lex vetus quondam exigebat ab homine Iudæo, sed hæctenus maiorè, quatenus noua veteri multis partibus præstat: Atque Iudæis non solum primitiæ,

Ea omnia cadẽ in præceptum, citra quorum obseruationem proximi dilectio salua consistere nõ potest. 1. Ioan. 3.

Nemo damnat, nisi propter violatum aliquod præceptum.

Matth. 25.

Cap. 16. Diuitem epulonem non tam luxu, quàm immisericordia damnauit.

Luc. 12.

Orat. 1. ad diu.

Eccles. 4. 7.

Etai. 58.

Lex noua nõ minorè exigit perfectionem, quàm lex vetus; sed certè quodã ratione maiorè.

communesque decimæ, & alia eiusmodi indicebantur; sed certæ quoque eleemosynæ; compertum est enim illud Deuteronomij: *Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ; idcirco ego præcipio tibi, ut aperias manū tuam fratri tuo egeno, qui tecum versatur in terra.* En grauissimum de egenorum sustentatione præceptū, quod æquè strictè, vel strictiùs quoque hac ætate obligat CHRISTI Sacramentis initiatos, atque olim obligabat Iudeos. Constat namque, quod de pauperum cura hinc decernitur, non pertinere ad iudicia, vel cæremonias; sed ad legem morum, & placita naturæ. Quæ autem eiusmodi sunt, ea ad sui obseruationem obstringūt omnes; & eos certa quadam ratione ampliùs, qui maiorem fidei diuinæque gratiæ lucē hauserunt.

TRIBVS his argumentis planè inuictis addo, non eos solū violati præcepti reos fieri, qui infontem, vel fontem quoque; priuata autoritate occidunt; sed eos etiam, qui, quos poterant, & debebant, à morte nō defendunt: Tales autem, communi sanctorum patrum sententia sunt, qui fame morientes, cum possent, non pascunt. Ambrosius: *Pasce fame morientem; si non paueris, fame occidisti.* Gregorius: *Qui commune DEI munus sibi vendicant, tot quotidie perimūt, quot morientium pauperum subsidia, apud se abscondunt.*

ADDO denuo, permultos passim tantis opibus affluere, ut in domesticum & necessarium vsum omnes absumere nequaquam valeant; at verò quod ad familiam alendā, statumque honestè tuendū absolutè est superuacaneum; alteri autē, ut viuat, vel statui suo conuenienter viuat, simpliciter necessariū: hoc totum, si summis Theologis fides est, ut sanè magna est, nō est occupantis, sed eius, cui ad naturæ, vel personę sustentationem simpliciter est necessarium, adeoque certa quadam ratione violenter detentum est. Ambrosius: *Quod plus est, quàm sufficeret sumptui, violenter detentum est.* Hieronymus: *Alienā rapere conuincitur, qui ultra necessaria sibi retinere probatur.* Verū de duobus his argumentis paulò post ex instituto: *Vt quæ rei eleemosynariæ summam quodammodo contineant.*

ADDO tertio & postremò graue præceptum (quippe quod legum, & præceptorum omnium basis & fundamentum existat) editum extare, quo id aliis præstare iubemur, quod nobis in pari periculo, casu, vel difficultate constitutis, ab aliis præstari meritò optare.

Cædis rei sunt,
qui cædē, quam
possunt, nō im-
pediunt.

Pasce. d. 86.
P. 3. cur. past.
ad. 22.

Sicut hi. d. 47.
Hospitalium d.
42.

Matth. 7.

optaremus, vel iusto sanè titulo optare possemus. Cùm itaque accidere queat, vt in tale aliquod vitæ discrimen adducamur, vnde, nisi alterius ope erigamur, eluctari nullo modo valeamus, efficitur, vt nos quoq; (ni in naturæ legem committere fortè velimus) in simili vitæ, fame, aut fortunæ discrimine vel difficultate hærentibus, pro viribus opem ferre obligemur.

His rationibus maioris lucis roborisq; causa aliquot Patrum & Scripturarum sententias adiicere placet. Cyprianus igitur in oratione de opere & eleemofyna, inter cetera, ita scribit: Nunquã, fratres, admonitio diuina cessauit, quò min^o in Scripturis sanctis, tam veterib^o, quàm nouis semper & vbiq; ad misericordiæ opera, DEI populus prouocaretur. Et canente & exhortante Spiritu sancto; quisquis ad regni cœlestis sp̄e instruitur, facere eleemofynam iubetur. & infra: In Euangelio Dominus doctor vitæ nostrę, & magister salutis æternę, viuificans credentium populum, & viuificatis consulens, *inter cetera sua mandata diuina & præcepta cœlestia nihil crebrius mandat & præcipit*, quàm vt insistamus eleemofynis dandis. Facit huc quoque illud Hieronymi:

QUI clementiam non habet, nec indutus est viscera misericordiæ, & lachrymarum, quamuis spiritale sit, *nō implet legem CHRISTI*. & illud Pelagij Pontificis Maximi: Qui negat, misericordiam faciendam necessitatem patientibus, ipsum CHRISTVM negat, qui est misericordia & veritas, *& omnibus necessitatem patientibus subuenire iubet*. & illud Ambrosij: Hęc & alia officiorū præcepta propria sunt singulorum, *misericiordiæ communis est usus; ideo commune præceptum est*. Omnibus ætatibus, omnibus officiis necessaria est, & ab omnibus deferenda. & illud Augustini:

CAETERVM dispendium est magnum, si DEVM de DEI dono promereri nolueris, aut cùm tibi Dominus ad hoc dederit, vt dispenses, eiusdem delegata non serues. Semper enim sua Dominus sibi dispensanda interim commendauit. *De re sua pauperibus dare præcipit, cur dantis iussum contemnis? cur Dominum iubentem dare non audis?* Facile enim pecuniam acceptam poterit amittere, qui, quod accepit, in lucrum noluerit erogare. & illud Gregorij Magni:

DICUNT quidam: concessis vtimur, aliena non rapimus; etsi digna misericordiæ retributione non agimus, nulla tamen peruersa perpetramus. Quod idcirco sentiunt, *quia videlicet aurē cordis*

Id aliis præstare obligamur, qđ iure nobis ab aliis præstari vellemus.

Qui clement. d. 86.

Epist. 2.

In singulis d. 86.

Ser. 76. de temp.

P. 3. cur. pass. admi. 22.

Luc. 16. *à celestibus verbis claudunt.* Neque enim diues ille, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide, aliena rapuisse; sed propriis infructuose usus perhibetur, eumque post hanc vitam vltix flamma suscepit. & illud Gregorij Nazianzeni:

Ser. de pan. am. CAETERVM multò magis *mandato diuino moueri debemus.* Quodnam porò hoc mandatum est? at videte, quæso, quàm constans sit, minimèque fucatum. Neque enim hominibus Spiritu sancto afflatis satis fuit, semel atque iterum de pauperibus sermonem habuisse; neque quidam duntaxat de his rebus verba fecerunt, reliqui minimè, aut alij copiosius, alij parcius, veluti de re non ita magna, nec admodum necessaria; verùm & omnes in vniuersum, & sedulò quisque, & primùm vel inprimis ad eam rem nos hortatur; nunc admonentes, aut comminantes; nunc exprobrantes; nonnunquam etiàm eos, qui hanc virtutem assequuntur, laudibus efferentes, nimirum vt assidua commonitione, nos ad præcepti huius expletionem inflamment. & illud tandem Chrysofomi:

Hora. 34 ad Antio.

VIDEAMVS & huius mandati vim, & quantam potentie superabundantiam habeat liberalis eleemosyna, vt lucrum ex ea conflatum agnoscentes, eam promptè transigamus. Nam fortè tanta est eius facultas, vt non solùm peccatum detergat, verùm ipsam quoque mortem effuget. EN omnes isti, pluresq; ex veteribus alij misericordiam diuinitis præceptam asserunt.

PORRÒ autem Scripturæ, quæ præcepti speciem præseferunt, etsi non omnes absolute præcipiant, sunt quàm plurimæ. Ex vtroque Testamento attingam nonnullas; scriptum est ergo: *Si vnus de fratribus tuis, qui moratur inter portas ciuitatis tuæ, ad paupertatem deuenerit, non obdurabis cor tuum, neque contrabes manum tuam; sed aperies eam pauperi.* item: *Noli auertere faciem tuam ab vilo paupere.* *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitiuerit, da illi aquam bibere.* item: *Frangere esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum.* item: *Quod superest, date eleemosynam. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, date & dabitur vobis. Vendite, quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt. Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est.* item: *Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat.* item: *Diuitibus huius sæculi præcipe, non sublimè sapere: neque sperare in incerto diuitiarum, sed in DEO vno. Bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,*

thesaur.

Deut. 15.

Tob. 4.
Prou. 25.
Esai. 58.

Luc. 11.
Luc. 16.
Luc. 12.
Luc. 6.
Luc. 3.

1. Timo. 6.

thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. Mitto reliqua, ne in re non profus ignota, iusto operosior videar.

CVM ergo Scripturæ & Patres eleemosynam dandam esse clament, pluresque graues rationes validè id confirment, nulla est causa, cur quispiam, eleemosynane generatim accepta, sub præceptum cadat, in quæstionem vocet, aut quicquam omnino ea de re dubitet. Verùm quòd non eadem omnium præceptorum sit ratio, neque eadem rursus omnium obligatio, res monere videtur, ut paucis hoc loco explicemus, quando, & quos, & quatenus præceptum illud obliget.

De extrema egestatis casu, hoc enim occurrente, præceptum eleemosynarium obligare communiter dicitur. Discutitur hic quoque, num hic casus absolutam donationem semper exigat, an verò locationem, aut mutationem interdum quoque admittat.

CAPVT QVINTVM.

VERVMENIMVERO licet lex eleemosynam generatim indicet; attamen quòd hoc legis decretum, vnum ex eorum numero sit, quæ fieri aliquid iubet, adeoque non semper obligant; sed pro loci, temporis, & reliquarum circumstantiarum ratione tantum: ob id doctrinæ methodus postulare videtur, ut hinc ordine exponamus, quando, & quos obliget. Pendet autem nodi huius solutio maiorem partem ex diuitum, & pauperum qualitate, eorundemque inter se discrimine. Constat namque, non omnes, qui diuitum nomine veniunt, æquè opulentos esse; neque omnes rursus, qui pauperum appellatione censentur, æquè miseros esse.

ASSIGNANT autem, qui hac de re disputant, tres diuitum ordines, & totidem pauperum classes. Sunt enim diuites (quos pauperes rectius dixeris) qui id vnum possident, quod naturæ sustentandæ absolute est necessarium: Sive qui vnum hoc solum in bonis habent, quo se suosque tenuiter alant. Sunt alij, quibus hæc ipsa, & ea præterea, quibus statum suum honestè tueantur, suppe-

E unt:

Præcepta, quæ iubent, obligant pro circumstantiarum qualitate.

Nec omnes diuites æquè diuites, nec omnes pauperes æquè pauperes. Triplex diuitum ordo & status.

tunt: Nam & hic quoq; citra causam negligi nō debet; quippe qui inter externa bona principatum facillē obtineat. Sunt alij tādē, qui plurima, neq; vitæ, neq; personæ quoq; necessaria occupant: è quorum grege erat Euāgelicus ille, qui anxius, vbi sua reponeret, ita aiebat: *Quid faciam, quia non habeo, quō congregem fructus meos?*

Luc. 12.

Triples pauperum status & ordo.

Ad pauperes quod spectat, sunt qui extremē egent: Sunt rursum, qui communi quadam paupertate tenentur, qui eiusdē prope modum sunt notæ, cum primi ordinis diuitibus. Sunt denique, qui inter hosce quasi extremos, medium quodammodo tenēt, de quibus suo postea loco plenius: Siquidem hoc pauperum regnum patet latissimē. His paupertatis & opulentia gradibus diligenter notatis & obseruatis, non erit admodum operosum, diiudicare quando, & quos præceptum, de quo hic sermo est, obliget.

Nemo tenetur ea in pauperes etiam extremē miseros erogare, quæ naturæ sunt necessaria.

PRIMO namq; extra omnem controuersiam est, neminem vel in extremē egentes ea erogare vlla omnino lege obligari, quæ ad priuatum suæ suorumq; vitæ vsum absolutē censentur necessaria. Iubemur sanē proximum diligere, totōq; quod aiunt, affectu in ipsum ire; at non supra nos, sed æquē ac nos ipsos. Imò verò in ordinem charitatis committunt, qui plūs proximū, quàm seipos diligunt. Secludimus hinc casum, quo vita extremē egentis Ecclesiæ, vel Reipub. magis vsui videretur futura, quàm nostra priuata: Nam cum bonum eò censeretur diuinius, quò in alios sese diffundit vberius, licebit tum priuatam minùs vtilē, reique publicæ minùs necessariam, pro aliena magis vtili, magisque necessaria impendere, aut certè morti exponere.

Quo casu proximi vitam propriam liceat anteferre.

Statui necessaria nemo in vulgares pauperes inferre obligatur.

ÆQVE certum est, nullum omnino mortalium (nisi quis forsitan, abdicatis omnibus, vitæ statum mutare decreuisset) ea in vulgares, secundæ ordinis pauperes exponere, lege aliqua obstringi, quæ loco, vel personæ, quam in Reipub. vel Ecclesia sustinet, tuendæ, simpliciter sunt necessaria. Est profectò proximi commoditas magnificianda semper, (nam & hoc ratio suadet, & charitatis lex sup quodam modo iure efflagitat) at non tanti, vt eius rei causa virum honestum famę, vel status iacturam facere oporteat; quippe cum ingenuè nati & educati vitæ turpitudinem non minùs soleant detestari, quàm mortem ipsam. Quòd si personæ absolutē necessaria, communi paupertate obstrictis iure nō debentur, multò minùs debebuntur ea commentitijs pauperibus, de quibus postea.

CERTVM

CERTVM est tandem, & apud omnes rectè sentientes indubitatum, quod ad nostram, nostrorumq; vitam non est necessarium, id in extremè egentes catenus erogandum esse, quatenus extrema illorum miseria, vel inopia id postulat. Nam si eleemosynarium præceptum vsquam vim, aut locum habet, vt sepe numero habet, hic citra vllam controuersiam, iustissimam habet. Si enim certo peccato sese obstringit, qui inimici iumentum sub onere prostratum, vel in foueam, vnde emergere per se non potest, prolapsus, non erigit, quid nobis de eo cogitandum est, qui fratrem fame morientem, cum possit, non reficit?

IMO verò extrema illa egestate urgente, non ea solù promptè & liberaliter communicanda sunt, quæ priuata vitæ vsibus, absolute superuacanea sunt; verùm ea etiam, quæ ad eum vsum non ita multum necessaria sunt. Nam cum dilectio & dilectionis ordo ex æquo ferè sint in præcepto; neq; secùs ex charitate, diligèda sit vita proximi, quàm propria: fit, vt maioris nos eam facere oporteat, quàm externa corporis commoda, eidem corpori nõ admodum necessaria: Quemadmodum pluris quoque ducere iubemur eiusdem proximi animam, spiritalémue eiusdem salutè, quàm vitam propriam; & pluris itidem illius honorem & famã, quàm nostram pompam. Est enim proximi fama res, vulgaribus fortunæ commodis multis partibus præstantior.

QVOD quod non ij solùm in charitatis legè committunt, qui extremè egentibus pro viribus nõ opitulantur; sed illi quoq; qui benignã dexterã illis non porrigunt, qui ad extremam illam miseriam & egestatem, nisi adsint, qui sustent, præcipites ruunt. Nam si rem recta ratione expendimus, non ille propriè extremè egere dicendus est, qui præ miseria, vel inedia animã iam agit, (eleemosyna enim datur, vt proffit, urgentemq; miseriã soletur; qui autè in mortis vestibulo iam hæret, propter prostratas naturæ vires eleemosynæ psidium amplius subleuari non valet) sed ille, qui in ea egestate, rerumq; difficultate versatur, vt probabile sit, breui omnino periturum, nisi alicunde subleuetur; neq; tamen offert se quispiã, à quo psidium sperare queat, si ego, qui psens sum, eiusdemq; miseriæ cõsciussum, deserã: Eiusmodi namq; iã in causa sua extremè eget. Quare pinde de eo iudicãdũ est, ac si iã actu extremè egeret. Imò verò ad idè charitatis officium diuino naturaliq; iure obligari

E 2 vide-

Naturæ nostræ nõ necessarium, extremè egentibus debetur.

Priuata vitæ nõ admodum necessaria extremè egentibus impericienda sunt.

Vita proximi ex charitate diligèda.

Anima & salus proximi propriæ vitæ anteponenda.

Quis propriè extremè egera dicatur.

videmur, si certò compertum habemus, proximum nostrum in tanta miseria & egestate versari, vt egrè admodum vitam ducturus sit, si opem ipsi non feramus. vno aut altero exemplo id declaro.

Non tantùm extremæ egestatis casus eleemosynam exigir, sed etiam quasi extremæ.

TITIVS vicinus meus, vir quondam honestus, incidit in grauem inopiam; siue casu id illi incommodum acciderit, siue culpa (hoc enim ad eleemosynam impertinens est; tametsi illis lubentiùs opem ferre consueuerimus, qui citra culpam in aliquam calamitatem inciderunt) mendicare erubescit, ne publica mendicitate notam aliquam contrahat. Video hominem pallefcere, magis magisque subinde extenuari, internóque mœore confici. Iudico eum pallorem, eam maciem, eam tristitiam ex miseria & inedia proficisci: Iudico nihilominus, etsi miserum spiritum trahat, agrè tamen trahere, vel diu quoque trahere non posse. Animaduerto adhæc neminem, præter me, istud aduertere, vel quòd illi sim vicinior, vel quòd domesticum illius statum meliùs exploratum habeam, vel certè alios animaduertentes non curare, vel quia pauperes, vel quia duri & auari sunt, adeóque desertum iri, si ego nõ succurro. Video tandem, me aliqua possidere, quæ, vt vitã ducã, nõ admodum videntur necessaria: quæstio est, an, omnibus illis iudiciis stantibus & impellentibus, citra Christianæ charitatis offensionem, Titium in ea egestate constitutum, deserere mihi liceat? Respondet Ioannes, imò verò CHRISTVS ipse; id nequaquã licere. Quid ille? *Esuriui, et non dedistis mihi manducare: ite in ignem aternum.* Quid verò Ioannes? *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas DEI manet in eo?*

Matth. 25.
1. Ioan. 3.

ADIVNGO aliud huic cognatum: Est magna in patrio solo annonæ caritas, ita vt multi passim pauperes inedia pereant. Socrates vicinus meus vehemèter eget; petit à vicinis, sed nemo dat, vel quòd vitæ superflua nulla possideant, vel quòd præ innata duritia pauperes nihil curent. Venit ad me, cui suppetunt, quibus me meosque vsq; ad proximam messem alam, & aliquid eò ampliùs, quod citra magnum incommodum illi impertiri queam, & hoc me posse iudico; Sed simul quoq; iudico Socratem, etiamsi nihil à me subsidij consequatur, dum noua frumenta colligantur, vitam pducere posse; sed id interim cum summa miseria & difficultate, magnâq; virium & valetudinis labefactione, eò quòd iã manifesta
cala-

calamitatis & inediæ signa in ore illius conspiciam: quæritur iam, opem ne illi ferre lege aliqua astringar? Respondeo, quod ex dilecti discipuli sententia respõsum est paulò antè: nempe eam me opem citra violatæ charitatis legem Socrati negare non posse.

ADDO ex naturæ superuacaneo, non iis tantum succurrendum, qui ob præsentem & vehementem egestatem periclitantur de vita; verum iis quoque, qui eadem de causa periclitantur de salute. Quamobrè si sciam, Mæuium vicinum meum, virum alioqui honestum & studiosum, mera egestate compulsus aliquid, quod cum virtute, & honestate pugnat, admissurum, & vnà cum hoc persuasum habeo, si ex illis, quæ me, meorumque vitæ necessaria nõ sunt, illi subuenero, constanter in officio perstiturum, illi subuenire omnino debeo: nam etsi nemo peccet inuitus; attamen quia difficultas, qua Mæuius tenetur, est summa, & penè inexpugnabilis, obligor homini in tanta tentatione, lapsusque discrimine constituto, manum porrigere, ne cadat & pereat. Extrema proinde, vel quasi extrema necessitate urgente, eleemosyna simpliciter cadit in præceptum.

Ex nostro superfluo non iis solam succurrendum, qui periclitantur de vita, sed iis quoque, qui de salute.

Nemo peccat inuitus.

*QVOD EXTREMA NECESSITAS DEPOSCIT,
interdum vendere, locare, mutuo vel commodato dare
licere, interdum verò id non licere.*

VERVM enimverò licet cum extremè egentibus res ita habeat; attamen nonnullam adhuc quæstionem adfert, iis ne, qui extremè, vel quasi extremè egent, id simpliciter, quò indigent, donandum sit, an verò tantisper, dum præsens periculum euaserint, aut ad meliorem fortunam deuenerint, mutuandum, vel locandum. Ad hoc quæsitum, propter varios casus, simplici verbo responderi commodè non potest: neque enim omnes, qui in extremam necessitatem deuenerunt, eiusdem sunt conditionis; neque res, quæ impenduntur, eiusdem quantitatis; neque qui impendunt, earundem facultatum; neque earundem quoque voluntatum. Vnum nihilominus in hac quæstione satis compertum est: nempe totum illud, quod in ea necessitate per modum eleemosynæ erogatum est, id restitutioni obnoxium non esse. Nam, vt antè explicatum est, eleemosyna est munus, vel donum, quod in-

Quod per modum eleemosynæ erogatum est, id restitutioni obnoxium non est.

digenti gratis impenditur: Quod autem venditur, vel locatur, id non datur gratis.

Cum extremè egèribus, de solutione vel restitutione nõ semper pacifici licet.

AQVIB certum est, cum extremè egentibus, de solutione vel restitutione, non semper pacifici licere. Nam, vt antè prolixè probatum est, & apud omnes non profus rudes in aperto est, danda est aliquando eleemosyna; hæc autem obligatio, si vsquam stringit, extrema vrgente necessitate stringit. Ad hæc si extrema penuria laboranti ea, quibus opus habet, semper vendere, locare, vel commodare fas foret, non satis commodè asserentur, extrema necessitate premente, omnia communia esse; vel extremè egentem, ad propulsandam extremæ necessitatis iniuriam, vnde cunq; vitæ præsidia venari posse; multaq; alia eiusmodi, quæ longū esset hic referre. Deniq; si eleemosynæ præceptū extra extremæ egestatis casum sæpenumero obligat, vt citra vllū dubium obligat, quantò magis illo casu vrgente, & occurrente obstringet?

Licet interdum ea vendere, vel locare, vel mutuare, quæ extrema necessitas efflagitat.

PORRO aut quòd ea interdum extremè egenti vendere, locare, vel mutuare liceat, quibus pro necessitatis ratione indiget, illud meo iudicio cõtrouersiam nullam habet. Etenim si cui vestè, quæ à frigore repente oborto sese defendat, aut equū, vel currū, cuius præsidio irruètiū hostiū impetum euadat, subministrè, dubium nullum est, quin eiusmodi vestem, equum, vel currum, vel aliud quodcunq; vitæ præsidium, vbi primū periculum euaserit, repetere mihi liceat. Pari modo, si cui centum, vel mille aureos nummos suppeditem, quibus ab eorum vi, qui præsentem illi necem intentant, se captū redimat, non est necessarium, vt eam pecuniæ summam capto, si aliàs soluendo est, absolutè donem, nunquam ampliùs repetiturus; sed abunde sat est, si per viam mutui à præsentem vitæ discrimine illum eximam.

Qui dicunt extremè necessarium nõ quàm vendere licere, in multas & magnas difficultates se cõiiciunt.

DENIQVE si sola necessitas eam vim haberet, vt id totum veluti proprium in alium trãferretur, quo is pro tempore extremè indiget, consequens fieret, si dira fame grassante, apud vnum solum panis, vel frumentum cõperiretur, nefas fore eiusmodi panem, vel frumentū iusto pretio diuitibus vendere. Sed neq; medico quoq; ab egro in mortis periculo constituto, industriæ mercedem; neq; pharmacopæo pharmacorū precium; neq; diuitibus ab egenis laborè ferre valentibus laborem, aut villā operam pro victu exigere liceret: At hæc omnia sunt absurda, & à cõmuni mortaliū omnium

omnium praxi omnino aliena. Quamobrè non est necesse, vt quis ea gratis semper donet, quibus extremè indigentis necessitatem subleuet; etsi aliquando necessarium id existat.

AT verò quando hoc vel illud conuentus genus vsurpare cõueniat, hoc partim ex illorũ conditione spectari debet, qui necessaria vitę præsidia petunt; partim rursus ex eorum statu, qui eadẽ præsidia impertiunt; partim tandem ex rerum natura & qualitate, quæ in extrema necessitate impediuntur. Etenim si illi, qui extremè necessaria ab aliis capiunt, adeò sunt miseri, adeòq; omnibus naturæ fortunæq; præsiidiis destituti, vt nec habeant quicquã, nec habere queãt, vnde acceptum compensent; vel quòd artẽ nullam calleant; vel quòd viribus ad laborandũ necessariis nullis polleãt; vel quòd modum nullũ, industriam nullam rem faciendi teneãt, vt sunt cæci, claudi, senes, infirmi, & plurimi eius ordinis alij, absq; vlla cõpensationis spe, aut restitutionis pacto impedi debent, quæcunq; extrema, vel quasi extrema illorũ necessitas postulat.

CONTRA verò si illi, qui in extremam necessitatem inciderunt, vndecunq; tandem huc deciderint; ita sunt inopes, vt certa tamen spe, vel alibi quoq; re ipsa sint diuites; vel quòd sano robustòq; & ad laborandum idoneo corpore sint præditi; vel quòd artem teneant eiusmodi, vnde per commodè, si velint, alere se queant; vel quòd alibi necessaria vitæ adminicula reposita habeant, tametsi vbi nunc degunt, aliorum ope maximè indigeant, non erit necessarium gratis absque vlla prorsus solutionis pacto ea illis impendere, quæ status nostri honestas deposcit. Si quidem eiusmodi homines non sunt absolutè pauperes; sed tantum secundum quid, & ex parte, hoc est, secundum præsentem illorum statum.

SED neque huius quoque generis inopes ad absolutum solutionis, vel restitutionis pactum deberent adigi; sed tantum ad conditionatum, nempe vt reddant quantum commodè queant. Nam si integrè id semper persoluendum foret, quod in extrema egestate consumptum erat, nonnulli citra vllam suam noxam à sanctioris vitæ instituto, voluntariæque paupertatis professione arcerentur, hoc autem Christianæ charitatis legi non satis consentaneum videtur. Mitto hîc, sæpe contingere posse, vt in necessitate insumptum sit magnum, domi autem, vel in
indu-

An cum extremè egente de solutione, vel restitutione pacto liceat, id ex tribus capitib; spectari debet.

Absolutè miseri, citra vllam restitutionis pacto subleuandi sunt.

Extremè necessaria iis vedere, aut mutuare licet, qui secundum quid tantum sunt inopes.

Non est consultum, absolutum pactum de restitutione cum extremè egestibus inire.

industria repositum exiguum. Neque enim eadem omnium lucrandi est facultas, neque eadem rursus lucrandi occasio omnibus offertur semper. Et hæc de illis sint dicta, qui aliorum præsidio ab urgente necessitate eximuntur.

Quæ ad status
vsum, vel orna-
mentum sunt ne-
cessaria, ea cum
restitutionis pa-
cto non absolu-
tè miseris impē-
dere licet.

DE iis porrò, qui extremè, vel quasi extremè egentibus adminiculantur, ita statuimus: aut enim, qui eiusmodi vitæ adminicula suppeditant, necessaria tantum possident, aut superuacua; Si superuacua, aut ea asseruant in pios vsus, aut tantum in pompam, & vitæ luxum. Iam qui ea extremè egentibus, validis tamen & ad laborem natis, vel alibi quoque necessariis abundantibus impertiuntur, quæ ad statum honestè tuendum sunt necessaria, illi iure suo vtetes, solutionem, vel restitutionem ab eiusmodi egentibus licitè exigunt. Nemo enim ea alteri gratis impertiri obligatur, quibus ipse indiget, nisi vltima necessitas aliud quandoque possulet; hæc autem non vrget hic absolutè, sed tantum secundum quid. Eiusmodi tamen subsidium eleemosynæ nomen propriè nõ meretur, nisi forsitan secundum gratuitum vsum; nam etsi subministretur indigenti, non tamen gratis.

Quiuis, quo ad
eius fieri potest,
rempub indem-
nem seruare ob-
ligatur.

IDEM de illis quoque statuere licet, qui ea id genus miseris impertiuntur, quæ in religiosos, vel reipub. necessarios vsus recondata seruabantur, præsertim si eiusmodi impensæ precij sunt minimè contemnendi. Neque obscura assertionis huius est ratio: nam qui earum rerum præsidio ex vitæ periculo eruuntur, quæ ad tuendam alterius dignitatem, vel ad promouendum Ecclesiæ, vel Reipub. commodum reposita fuerant, illi sanè, quatenus per vires & facultates licet, naturali quadam æquitate ad illorum compensationem obligantur. Quòd si naturalis æquitas debitam compensationem efflagitat, cur eam iurata cautione, vel simplici promissione, vel certè conditionali sponione, puta si compensare queant, exigere non liceat?

Qui ex superua-
cuis modica egē-
tibus impendit,
citra restitutio-
nis pactum im-
pendere debe-
rent.

E diuerso verò si qui sunt, qui extremè miseris modica quædam impendunt, & ex iis impendunt, quæ neque vitæ, neque personæ necessaria sunt; neque ad vllum pium opus asseruata sunt, illi, nisi contra decorum agere fortè velint, totum, quod necessitas exigit, absq; vilo prorsus absoluta, vel conditionata pactione impendent. Nil tamen turpe istiusmodi designarent, si grandia absq; aliquo compensationis pacto non absolutè inopibus, tametsi ex-
tremè

tremè egentibus, præstare nollent. Nam etsi personæ non necessaria possidentes, eleemosynâ erogare teneantur, nõ tamen tantum huic præcisè; sed huic, vel illi, vel alteri cuicumq;

Ex prædictis regulis colligi vtcunq; potest, quid de iis rebus statui debeat, quæ extrema urgente necessitate inscio Domino ablatæ fuerant: Nam si illæ erant minimè parvæ, & per illos subductæ, qui non absolutè inopes erant; sed tantum secundum quid; & iis tandem ademptæ, quibus ad statum honestè tuendum nihil supererat, dubium nullum est, quin restitutioni sint obnoxie. Quod si verò, quæ sublata fuerant, modica erant, & ex iis, quæ statui necessaria erant, subducta non erant, & per verè absolutèq; miseros subducta erant, nulla opus erit restitutione. Idem de iis nonnulli sentiunt, quæ simul rapiuntur & absuntur; siue priuato siue alieno nomine rapiantur; dummodò tamen propria, quibus alienæ miseræ succurratur, nulla adsint. Qui enim rebus priuatæ vitæ non necessariis parceret, & alienas inuaderet, ab hoc vinculo immunis non esset.

CONSTAT hinc quoq; , qui ea in extremè egètes erogant, quæ ante eiusmodi extremam egestatem, per vim, vel fraudem occupauerat, à restitutionis lege simpliciter non absolui, sed tantisper solum, dum contracto debito soluendo pares euadant. Nam etsi restitutionis debitum, ex iniusta acceptione ortum, propter extremam egestatem consopiat, non tamen simpliciter extinguitur: reuiuiscit enim, vbi primum soluendi facultas nata fuerit. Quod si eleemosyna in extremè miseros erogata, ab illorum restitutione non liberat, quæ dolo, vel fraude antè intercepta fuerant, multò minus liberabit à mutui, vel depositi restitutione.

DENIQUE si raptores, depositarij, vel mutuatarij ab eorum restitutione non absoluuntur, quæ ex rapina, deposito, vel mutuo extremè indigentibus impertiti fuerant; neque ab eorum quoque solutione absoluentur, quæ ipsi in simili egestate constituti, ex eiusmodi rebus absumperant. Neque enim vlla apparet ratio, cur ab aliis in extremè egestatis periculo constitutis insumpta, restitui debeant, à se autem in simili casu absumpta, restitui non debeant. Horum omnium vna hæc est ratio, quod extremè laborantem ex alienis subleuare non licet, si adsint propria. ET hæc breuiter de eleemosyna, quam extrema necessitas vt debi-

F tam

Quid de earum rerum restitutione statuendum, quæ extrema urgente necessitate, inscio Domino ablatæ fuerant,

Qui per vim vel fraudem occupata in extremè miseros insunt, non liberantur à restitutione; multò minus, q. mutui, vel depositi.

Ex alienis extrema inopia profum subleuare non licet, si adsint propria,

tam efflagitat. Proximum est, ut de illa nonnulla modo in medium afferamus, quæ extra extremæ necessitatis casum frequenter obligat.

De periculoso illorum statu, qui personæ superflua in egenos, etiam infra extremam egestatem constitutos, vel in alias piis causis non erogant.

CAPVT SEXTVM.

EXTREMA urgente miseria omnes, qui opem ferre commodè possunt, eleemosynaria lege teneri ostensum est hucusq;: Verùm quòd hic extremæ egestatis casus, non ita frequenter vsu venire soleat; neq; tamen desint vnquam, qui secundum status sui rationem superflua possideant; nunquam rursus, qui hoc vel illo modo non indigeant, segmento hoc sexto inuestigare lubet, illi ne tantum in eleemosynarium præceptum committant, qui extremè laborantes non adiuuant, an illi quoque, qui quæ à statu redundant, inter egenos vel alia pia opera non dispensant.

Ut nūquam desunt opibus affluentes, ita nūquā quoq; pauperes desunt.

Praxis confessoriorum in absolueadis diuitib9.

HOSCE vel non peccare, vel leuiter tantum peccare defendunt nonnulli. Præcipua illorum ratio, est vsitata pœnitentium & confessoriorum praxis: Constat enim, plerosq; omnes, nulla opum, quas quis possidet, habita ratione, quosuis promiscuè, hoc est, diuites æquè ac pauperes absoluere; cum multi tamen inter eos comperiantur viri probi, & eruditi, & multi rursus pœnitentes, qui vitam mallèt amittere, quàm obulum vnum cum DE I OFFENSIONE retinere.

Periculosa eorū sentētia, qui extra extremā necessitatem eleemosynam liberā definiunt.

Luc. 11.

Luc. 3.

Prou. 25.

Deut. 15.

VERVM vt hæc ratio, à communi confessoriorum praxi sumpta, est parum firma; ita eorum sentētia, qui solam extremam necessitatem ad eleemosynam obligare contendunt, est admodum periculosa: vtpotè non solum à recepta doctorum hominum doctrina aliena; verum sacræ quoq; Scripturæ parum consentanea. Scripturæ vox est; *Quod superest, date eleemosynam.* Item: *Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat.* Item: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si situerit, da ei aquam bibere.* Item: *Ego præcipio tibi, & aperias manum tuam fratri tuo egeno.* Iam quòd hæc, aliq; similia complura, quæ in diuinis literis passim occurrunt, ad eos præcisè referenda non sint, qui extremè egent, patet ex communi legum &

& præceptorum omnium ratione: nunquam enim, quæ simpliciter, & generaliter præcipiuntur, vel proponuntur, restringi debent ad certum aliquod membrum, nisi generalis & simplex acceptio aliquod incommodum contineat, aut aliquod absurdum secum trahat, quod hic locum non habet.

AD hæc præcepta, & leges de illis ferri solent, quæ vel frequenter, vel communiter accidunt; casus autem extremæ inopiæ tam insolens est, ut paucos cõperias, qui vnquam in aliquem inciderunt; qui extremè laboraret. Deniq; in sacris literis extant nõ pauca de egenorum cura tradita, quæ ad extremam illam necessitatem commodè referri non possunt. eius generis est illud Tobia: *Noli faciem tuã auertere ab illo paupere.* Et illud rursus Ioannis: *Qui viderit fratrem suum necesse habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas DEI manet in eo?* Neq; enim is tantum necesse habere dicendus est, qui præ frigore, vel fame animã agit; aut velis remisq; ad eum necessitatis articulum tendit; sed is quoq; qui necessariis vitæ præsidii destitutus viuit. Et illud tandè CHRISTI: *Discedite à me maledicti in ignem æternũ: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: Sitiui & non dedistis mihi potum: Hospes eram, et nõ collegistis me: Nudus, et non operuistis me: Infirmus, & in carcere, et non visitastis me.*

Hæc profectò ad extremam egestatem vniuersè detorqueri nullo iusto colore, aut titulo possunt. Primò enim nulla profus extremæ inopiæ fit hic mentio; id autem, citra vrgentem rationem, ad vnum aut alterum restringere, quod pertinet ad omnes, temeritatis videtur non parua. Deinde quædam hic recensentur, quæ vltimum vitæ periculum communiter nõ adducunt. Postremò incredibile fit, tot extremè egentibus opera sua defuisse, quot extrema illa iudicis sententia percelluntur: nam extrema illa paupertas rarissimè est obuia, & pauci præterea cõperiuntur, qui illis opem suam denegãt, quos fame, vel frigore, vel alio eiusmodi incommodo pereuntes vident. Secundum Scripturas igitur multò plures contra eleemosynarium præceptum peccant, quàm qui extremè laborantibus operam suam denegant.

SCRIPTURARVM sententiæ magno consensu, & numero accedunt veteres Patres; & plurimi quoque recentiores diuinarum literarum interpretes. Inter alios D. Cyprianus ita scribit: *Vitæ nostræ dux CHRISTVS, nihil crebrius mandat & præcipit, quàm*

F 2

vt dan-

Que generaliter proponitur, aut præcipitur, nõ debent ad certum aliquod membrum trahi.

Leges de his feruntur, quæ frequenter accidunt.

Cap. 4.

1. Ioan. 3.

Matth. 25.

Illud Christi, esuriui &c. multis de causis non posse referri ad solos extremè egentes.

Luc. 12. 18.

vt dandis eleemosynis insistamus. *Vendite*, ait, *quæ possidetis, & date eleemosynam*. Sanè qui solis extremè laborantibus opem ferunt, illi eleemosynis dandis non insistunt: Siquidem verbum, *insisto*, quandam operis assiduitatem denotat; extremè autè egentes vix vnquam occurrunt.

Serm. 81.

AMBROSIVS: Ait aliquis, Quid iniustum est, si, cùm aliena non inuadam, propria diligentibus seruem? O impudens dictum, quid propria dicis, quæ, ex quibus recondis, in hunc modum intulisti? Proprium nemo dicat, quod est commune: Quod plus est, quàm sufficeret sumptui, violenter obtentum est. Et infra: Non minus est criminis, habenti tollere, quàm cùm possis & abundas, indigentibus denegare. His nihil dici, aut scribi potest clarius.

Quod à sumptu
redundat, violè-
ter detentum
est.

Quid dicam 14.
q. 4. Ad Mace-
don.

AVGVSTINVS: Nõne omnes, qui videntur sibi gaudere de conquisitis, eisq; vt nesciūt, aliena possidere conuincuntur? Hoc certè alienum non est, quod iure possidetur; hoc autè iure possidetur, quod iustè; & hoc iustè, quod bene. Omne igitur, quod malè possidetur, alienum est. Malè autem possidet, qui malè vtitur: malè vtitur, qui, vt debet, non dispensat. Alienum apertè hinc vocat, quod in pauperes, cùm redundaret, non erogatur.

Malè posside-
tur, quod legiti-
mè non dispen-
satur.

Hospitalè d. 42.
Ad illud Luc. 3.
Qui habet duas
tunicas.

HIERONYMVS: Aliena rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur. Et alio rursus loco: Si plus habes, quàm tibi ad victum, vestitumq; necessarium est, illud eroga, & in illo debtricem te esse noueris.

P. 3. adm. 22.
pass.

GREGORIVS: Cùm quælibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur: Iustitiæ potius debitum exoluimus, quàm misericordiæ opus implemus. Eadem repetit admonitione hanc proximè antecedente.

Sicut d. 47.

Quod ad quoti-
dianum victum
necessarium nõ
est, id illi imper-
tendum est, qui
necessariis vitæ
prædiis desti-
tutus est.

BASILIVS MAGNVS: Esurientium panis est, quem tu detines; nudorum indumentum est, quod tu recludis; miserorum redemptio & absolutio est pecunia, quam tu in terra defodis. Tantorum ergo te inuadere scias bona, quantis possis præstare, quod velis. Idem exponens illud Luca: *Qui habet duas tunicas, &c.* Hic docemur, quòd ex omni eo, quod affluit supra proprij victus necessitatem, tenemur erogare illi, qui nõ habet, propter DEVM; qui quæcunq; possidemus, largitus est.

CHRYSO-

CHRYSOSTOMVS: Tuarum es o homo pecuniarum dispensator non minus, quam qui Ecclesie bona dispensant. Non enim ad hoc accepisti, vt in deliciis absumeres; sed vt in eleemosynam erogares. Nunquid tua possides? Res pauperum tibi sunt creditae; siue ex laborib. iustis, siue ex hereditate paterna possideas. & paucis interiectis: Nunquid graue quippiam, aut onerosum a nobis requirit? Neceſſitate excedentia, vult nos facere necessaria; & que nequicquam, & inutiliter reposita sunt, hac vult bene distribuere, vt hinc occasione sumpta nos coronet.

LEO Magnus: Non solum spirituales opes, & dona caelestia DEO donante capiuntur; sed etiam terrena & corporea facultates ex ipsius largitate proueniunt: vt merito eorum rationem quaesiturus sit, qua non magis possidenda tradidit, quam dispensanda commisit.

ISIDORVS: Hoc tantum bonum habet praesentium possessio, si reficiat vitam miserorum: praeter hoc tentatio est mundi luctum; tantoque maiora supplicia in futurum dabunt, quanto & ipsa maiora sunt. *Potentes enim potenter tormenta patientur;* & exemplo, quod dixerat, probans, subdit: Qui hic misericordiam non impertit, illic pietatis fructum non inueniet; exemplo ardentis diuitis, qui in inferno ad tenuissima petenda compulsus est, qui hic tenuissima negare studuit; guttas ardens petiit, qui micras negauit.

THEOPHYLACTVS: Aliud est diues, aliud oeconomicus: nam diues est, qui sibi diuitias referuat; oeconomicus vero, qui ad opus aliorum illas tenet. Porro autem attende quod diuitem quidem impossibile dicit saluari, possidentem vero difficile; quasi dicat: diues, qui captus est diuitiis, & famulatur eis, non saluabitur. At quis capitur diuitiis, quis eisdem famulatur, nisi is, qui in necessarium aliorum vsum eas non erogat; sed veluti seruus quispiam illarum custodiae & cura vacat, totumque cor & animum eisdem consecrat?

BEDA ad illud Lucae: *Quod superest etc.* Non ita eleemosynam facere iuberis, vt te ipsum consumas, sed vt, tui corporis cura expleta, inopem, quantum vales, sustentas. Duo obseruatione digna hic dicit: Alterum horum est, in CHRISTI verbis praecipuum latere; ait enim, eleemosynam facere iuberis: Alterum est praecipuum

Necessitatem excedentia in necessarium pauperum vsum vertenda.

Ser. 5. de coll.

Quae redolent, dispensare, non possidere iubemur.

Lib. 3. cap. 64. de sum. 60.

Sap. 6.

Luc. 16.

Diues is proprie dicitur, qui diuitiis famulatur, adeoque summam cum difficultate eiusmodi seruat.

Luc. 16.

ceptū illud non cadere in totū illud, q̄ homo possidet; sed in illud tantū, quod vitę redūdat. subdit namq;: Iuberis nō te ipsum cōsumere; sed corporis tui cura expleta, in opē, quantū vales, sustentare.

MITTO hīc Canonū & Scripturarū interpretes, vetustioresq; Scholæ Theologos, inter quos etiā iure meritōq; D. Thomā cenſeo; vtcunq; sint, qui mentem illius nō satis affecuti, aliud ipsi imponant, qui oēs vnanimi sensu atq; consensu tradunt, id totum in egenos erogandum esse, quod à statu redūdat. Verba Thomā de eleemosynā obligatione disputātis, ita sonant: Dare eleemosynā de superfluo, est in p̄cepto; & dare eleemosynā ei, qui est in extrema necessitate; aliās autem eleemosynā dare, est in cōsilio. Eodē

22. q. 32. 5.

4. d. 15. q. 2. 1.
9. 4.

22. q. 66. 7.

22. q. 78. 1. ad 4.

Luc. 11.

tendit hęc eiusedē oratio: Cōmuniter dicitur, quōd dare eleemosynā de superfluo, cadit in p̄ceptum; & similiter dare eleemosynā ei, qui est in extrema necessitate; & hęc rursus: Res, quas aliqui abundanter habēt, ex naturali iure debentur pauperum sustentationi. & infrā: Tertię decimę, quas cū pauperibus comedere debebāt, in noua lege augentur per hoc, quōd Dñs non solū decimā partē; sed omnia superflua pauperibus iubet exhiberi, iuxta illud Luca: *Quod superest, date eleemosynā, & omnia munda sunt vobis.* Plura in eandē sentētiam ex eodē auctore liceret allegare; verū quia hęc clara sunt, à plurium allegatione supersedeo. Ex scripturis proinde, cōmunīq; cū veterū, tūm recentiorum quoq; theologorum sententia habemus, totū id, quod victui superest, esse in verē egentes erogandū, si adsint, etiamsi extremē non egeant. Posset autē eadē hęc veritas multis magnisq; rationibus firmari, verū q̄ in patrū allegatione prolixiores fuerimus, vnā tantū, aut alteram adducā.

Omnis virtus inter extrema mediū obtinet.

Charitas secundū externum effectū & vsum potest esse nimia,

PORRO hīc autem quasi certū, omnem omnino veri nominis virtutē inter extrema mediū obtinere: & quamuis excessus charitatem, virtutū omnino principē, secūdū se vel affectū corrumpere facillē nō solet: (neq; enim pius in DEVM, vel proximū affectus potest esse nimius) potest tamen eā deprauare secūdū vsum, vel externum effectū. Quamobrem nisi ea hīc adhibeatur cautio, quam in cuiusvis virtutis opere adhibitam oportet, & quę illam in alterutrum extremorū exorbitare continget, ac quamlibet aliam moralem virtutem. Excessu charitatis harmonia dissoluitur, cū quis inordinato sui alteriusue amore flagrās, de externis vitæ huius commodis plus sibi vel alteri adiungit, quàm necessitas postulat.

lat, vel æquitatis ratio suadet. Defectu verò, cum ex iisdem illis externis commodis, sciens volensq; minus sibi, vel alteri tribuit, quàm necessitas, vel vsus exigit.

CVM hi ergo, qui magnis opibus affluunt, totum illud, quod post omnē domesticam necessitatem modis omnibus expletam, reliquū est, & tanta interdum quantitate reliquum est, vt locū, vbi recondant, vix inueniant, mordicus apud se asseruant, pertinaciq; studio occupant, plus de externis humanę vitæ præsiidiis sibi vèdicēt, quàm vsus depoſcat, aut æquitatis ratio permittat, (nam aliàs nō essent superflua, sed necessaria) planum fit, ordinatæ charitatis limites transilire, adeoq; cœleste numen per excessum offendere. Sicut illi quoq;, qui amicū vel hospitem sumptuosius, quàm par est, excipiunt, plus alteri, quàm boni mores ferant, deferunt.

RVRSUM cum iidem illi, de quibus hīc sermo est, nullum ex iis rebus, quę suę suorumūe personę prorsus superuacaneæ sunt, vitæ præsiidiū illis impertiunt, qui cū graui admodum, licet non extrema egestate conflētantur, minus ex communibus miseræ huius vitæ adminiculis distribuunt alteri, q̄ Christianæ charitatis lex ferat, aut humanę quoq; societatis necessitudo sinat; (Quandoquidē iuxta naturalis æquitatis præscriptū, externa fortunę bona seruire debent primò quidē vitę naturęq; pprię; mox verò cōiunctę; postremò autē cum suę, tū proximi quoq; personę, rebusq; piis, & Reip. vel Ecclesiæ vtilibus vel necessariis) fit vt per defectum in alterū extremum impingant: Sicut illi quoque, qui vitæ personæue propriæ necessaria, quę poterant & debebant, non ministrant; adeoq; vtrobique à charitatis & æquitatis *ἐνταξία* exorbitant.

AD HÆC cum omnia illa, quę in familiarem vitę mortalium vsū quouis modo veniunt, iure naturali sint communia, aliāq;, quo ad œconomiam & vsū, ius gentium adiudicari aliis; nihilq;, ex illo gētium iure oriatur iniquū, aut *ἀτακτον*: (Siquidē ius illud non vndicunque, sed ab æterna lege, naturāq; mente & ratione prædita originem ducit) fieri non potest, quæ huic vel illi homini solutē superat, vt ea quò ad dominium & vsū ipsis sint verè propria. Vsus namque absolutē redundantium, & præposterus est, & naturali & Gentium quoque iuri planè dissentaneus est. Dicimus propria esse desinere possidentis quo ad vsū & dominium: nam quo ad curam, & dispensationem, donec reip̄a in pauperes, vel

Iure naturali omnia sunt communia, iure Gentium nō omnia sed superuacua tantum.

vel alias pias causas exponantur, citra noxam penes occupantem manent. Iam si absolute superuacaneum iure gentium penes possidentem non manet, secundum dominium vel legitimum usum; sed tantum secundum œconomiam & dispensationem, consequens fit, ut iure naturali, quo omnia sunt cõmunia, indigentium efficiatur proprium, distribuendum tamen pro eius, qui occupat, iudicio & voluntate: Nam procuratio & dispensatio ex eodem illo Gentium iure competit occupanti. Quo fit, ut aperte contra naturalem iuris æquitatem committant, quicunque ea, quæ personæ propriæ nullo modo necessaria sunt, commoda oblata occasione, inter egenos non distribuunt.

*Personæ proprii
alterius fieri po-
test quoad usum.*

S E D neque personæ quoque ita vnquam aliquid est proprium, ut alterius, quo ad usum, proprium effici interdum non queat. Etenim quod nunc non modo, quo ad œconomiam & administrationem; verumetiam quo ad usum & dominium huius vel illius personæ omnino est proprium, hoc ipsum, vbi primum extrema inedia alterum inuaserit, quo ad usum desinit esse proprium, & secundum eundem usum eius incipit esse proprium, qui extrema egestate laborat. Quare etiam infirmorum offensione seclusa, si propria deessent, nec aliunde, quod opus est, haberi posset, liceret in dicta causa possidenti illud adimere; & in extremè egenam transferre. Hoc autem nullo modo fas foret, si in summa illa rerum egestate dominium integrè penes occupantem maneret. Causa explicata est iam antè: dictum est enim, vitam proximam, æquè ex charitate diligendam esse, ac propriam, maiorisque hanc faciendam externis fortunæ commodis, inter quæ status præsidia & ornamenta censerentur.

*Plurima absurda
ex illorū doctri-
na sequuntur, qui
preceptum eleee-
mosynarium in
extrema tan-
tū necessitate
obligare conten-
dunt.*

D E N I Q U E si extrema tantum egestate fauiente, eleemosynarium preceptum locum obtineret, sequeretur, qui opulentissimos census possident, multaque auri talenta, quibus non vtuntur, defossa habent, & omnibus mundi huius commodis abundant, nullum peccatum admissuros, etiam si tota vita ne vnum quidem obulum in egenos exponerent: quippe cum extrema illa inopia rarissime usu venire soleat. Sequeretur rursum, qui facultates ad statum non necessarias in minos, vel hystriones, aut venatores, aut alias eiusmodi mortalium fæces profunderent, nullum inde noxæ partem cõtracturos: Siquidè quod nulli omnino, neque

neque iustitiæ, neque charitatis lege est debitum, id vtcunq; insu-
matur, modò in peccati materiam non vertatur, crimine vacat.

SEQUERETUR nihilofecius charitatis & iustitiæ legem æ-
què latè patere: Quandoquidem extremè egentibus lege iustitiæ
opem ferre obligamur: Sequeretur tandem DEVM non æquam
de omnibus prouidentiam habere; vt qui innumeros pauperes
necessariis vitæ præfidiis destitutos reliquerit: Sunt enim plurimi,
qui citra eleemosynaria auxilia vitam tueri nequaquam possunt:
Diuites verò tantis opibus donauerit, vt splendide quoque viuendo
omnes absumere non queant. Atqui omnia hæc sunt planè
absurda; firmissimè proinde credendū est, eleemosynam nò tum
solum obligatoriam esse, cum quis obtinet superflua naturæ, &
occurrit quispiam extremè egens, eleemosynamque petens; ve-
rumetiã cum quis habet superflua personæ, & offert se quispiam,
cui ea non suppetunt; quæ suæ personæ, vel vitæ omnino sunt ne-
cessaria; vel ægrè admodum, quæ ad vtrumque sunt necessaria,
parare potest.

*DILVVNTVR HIC EORVM RATIONES ET
argumenta, qui præceptum eleemosynarium extrema tantum
egestate premente, obligare contendunt.*

SEd obiiciebas: Durum videtur, tot diuites cõdemnare, quot
statui superuacua possident: Tot rursus confessarios, quot
eiufmodi diuites in foro pœnitentiæ absoluunt. Negari sanè non
potest, plerosque etatis huius confessarios, nulla ferè, quid quisq;
in bonis habeat, habita ratione, omnibus promiscuè absolutionis
beneficium impendere: Verùm hinc non sequitur, rectè semper
impendere, hoc est, inter absoluendum nihil quicquam vnquam
erroris admittere: Formidandum est enim, plures passim compe-
riri, qui absoluendi potestatem exercent, quàm qui veram absol-
uendi rationem probè teneant.

Non omnes, qui
in foro pœniten-
tiæ absoluunt, re-
ctè semper absol-
uunt.

ADHÆC magno opus est iudicio, magnòque rerum poli-
ticarum & œconomicarū vsu, vt hunc vel illum plura, quàm opus
sit, possidere certò ac liquidò concludas. Nam qui certam hîc
sententiam prolaturus est, multa cõsideret oportet: Puta statum,
familiam, eius denique qualitatem, seruos, ancillas, alumnos,

Non est facile de
personæ super-
uacuo sententiã
ferre.

G hospiti-

Pœnitenti in p-
pria causa fides
habenda, nisi cõ
flet de opposito.

Statui necessariũ
non consistit in
puncto, sed in
quadam civili la-
titudine.

hospites, donationes, extraordinarios sumptus, futuros casus, licet non omnes, sed communes tantum, & alia id genus complura; quibus omnibus diligenter consideratis, & ad æquitatis bilanciæ reductis, fortè non tam multi exuperantia possidere inuenientur, quàm multi tenacitatis nomine passim insimulantur. Præterea pœnitentes, quorum dictis, nisi de opposito apertè conflet, fides habenda est, (Ponitur enim vnumquemque suæ salutis curam habere) de facultatum suarum ratione interrogati, rarissimè plura se possidere profitentur, quàm quæ statui suo conseruando sint necessaria.

ACCEDIT huc quoque, personæ statuique tuendo necessarium, non consistere in puncto; sed in quadam civili latitudine. Etenim quibusdam ad tuendam status dignitatem centum aurei nummi sat sunt; aliis quingenti parum sunt. Quidam multis millibus locum suum vix defendunt. Sed & illi ipsi quoque, qui centum aureorum censu utcunq; honestè & commodè alere se possunt, si 120. aut aliquid eo amplius fortè possideant, non statim vt superuacanea iniuste occupantes, condemnandi sunt. Nam præter quàm quòd rerum precia & tempora inter se sint admodum diuersa, posset etiam casus quispiam accidere, qui magnam aliquam eleemosynam, aut domesticam impensam exigeret. DENIQUE licet sententia, quam hîc defendimus, sit tutissima, communissima, magnisque rationibus & fundamentis nixa, opposita tamen vt erronea ab Ecclesia nondum est præscripta. Et hoc quidem ad id dici posse videtur, quod de communi confessoriorum consuetudine obiiciebatur.

AD alterum argumentationis membrum; quod de periculosa diuitum conditione proponebatur, responsionis loco illud MATTH. 19. CHRISTI Seruatoris allegari potest: *Amen amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum cælorum.* & illud rursum eiusdem: *Filioli quàm difficile, qui pecunias habent, in regnum DEI intrabunt? Facilius est camelum per foramen acus introire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.* Cognatum est huic illud Pauli: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & nocua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.* Sed neque multum quoque ab his CHRISTI & Apostoli oraculis disidet illud Iacobi: *Agite nunc diuites, plorate ululantes in miseris vestris, quæ adue-*

adueniunt vobis. Diuitiæ vestra putrefacta sunt; & vestimenta vestra à tineis comesta sunt; aurum & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimonio vobis erit, & manducabit carnes vestras, sicut ignis. & quæ grauiâ diuitibus, & sæculi huius dynastis ominantur alij diuinitum oraculorum interpretes.

Periculosus diuitum status, sed non omnium.

At certum interim est, terribiles illas Scripturarum comminationes, de omnibus diuitibus indiscriminatim accipi non posse: (Nam & Abraham, & Isaac, & Iacob, & Iob, & Dauid, & Zachæus, & Ioseph ab Arinathia, & alij complures magnis opibus valuerunt, qui omnes tamen prospero vento ad salutis portum appulerunt) sed de iis præcipuè, qui diuitiis in suam, aut aliorum perniciem, aut in CHRISTI iniuriam abutuntur, aut per imposturam, fraudem, vel rapinam illas colligunt; aut certè contra charitatem, quæ proximo debetur, easdem detinent. Contra quos ex instituto agere videntur, quæ paulò antè ex Apostolo Iacobo allata sunt.

Multi diuites salutem consecuti sunt.

ET ENIM dum ita scribit: *Diuitiæ vestra putrefacta sunt; vestimenta vestra à tineis comesta sunt; aurum & argentum vestrum æruginauit*, perinde est, ac si scribat, vel dicat: Vina, frumenta, cæteraque humanæ vitæ præsidia, quæ, quòd vobis ad vsum redundarent, in egenos erogare debueratis, & non erogastis, in horreis vestris, in arcibus vestris, in cellis vestris, præ multitudine compitruerunt. Vestimenta, quibus frigore rigentes tegere, & ab aëris iniuria munire vos oportebat, in acruum congelata, tineis & blattis escam fecistis. Aurum & argentum, quo captiuos redimere, nudos vestire, esurientes reficere iussi eratis, in terra defossum æruginè situmque obduci passi estis: propterea *plorate & ululantes*, quia grauisissima supplicia vobis imminet. Hæc autem comminatio & obiurgatio in illis locum non habuit, quorum iam meminimus: Erant enim illi hospitalitati, cæterisque pietatis & misericordiæ operibus deditissimi. Quamobrem non est quòd auari, inhumanique diuites horum exemplo impunitatem sibi promittant; utcunque sit, periculosus est diuitum status, hoc præsertim tempore, quo tantum auaritia inualuit, Christianaque charitas, & operum misericordiæ studium tantopere refluxit.

Iacob. 5.

Loc^o Iacobi auaros diuites grauitè perstringens.

Panormitanus
D. Thomæ sen-
tentiam non af-
secutus.

Quo sensu ele-
mosyna extra ex-
tremam necessita-
tis calum libera
dicatur.

O B I I C I S denuo: Panormitanus, & alij quidam haud con-
temnendæ auctoritatis & eruditionis viri eleemosynarum largi-
tionem, extra extremæ necessitatis articulum, liberam pronun-
ciant. Pronunciant sanè, verùm id non ex sua, sed ex D. Thomæ,
quam malè affecuti erant, sententia; hanc enim illi allegant. Qua-
re non est mirum, si à communi sententia degenerarint. Sed ha-
ctenus quoque libera est, quatenus eiusmodi diuites, quod super-
est, non obligantur certæ alicui personæ tribuere, sed huic, vel illi,
vel alteri, cuicumque visum fuerit. Neque hoc die rursum, mensè,
vel anno; Possunt enim ea, quæ personæ reliqua sunt, apud se af-
feruare, dum vel maior iuuandorum pauperum opportunitas, vel
euidentialior Ecclesiæ vel Reipub. utilitas, vel vrgentior quoque
erogandi necessitas occurrerit. Nam etsi in laude poni solet, ea
statim in pauperes erogare, quæ statui necessaria non sunt, non
est hoc tamen semper consultum, nedum absolutè præceptum,
aut simpliciter necessarium: Expedi enim interdum, expectare
commodam erogandi occasionem. Denique vt ex illorum scri-
ptis colligi potest, non accipiunt extremæ necessitatis articulum
pressè; sed ea latitudine, vt grauem quoq; inopiam comprehen-
dat; quo sensu tolerabilius est, quod opinantur.

O B I I C I S tertio: Si id totum, quod præsens vitæ status non
deposcit, in pauperes infra extremæ egestatis metam constitutos
dispertiri necessum est: Ergo nulli opulento fas erit, splendide ædi-
ficare, aut dignitatem aliquam coëmere, aut monasterium vel
studiosorum hominum collegium extruere, aut ab alio extru-
ctum dotare; Nam quibus hæc afficerentur, quo ad vsum non sua,
sed pauperum essent propria. Sed neque iis quoque, qui magnis
opibus affluerent, mercaturam exercere, aut oblatam hæredita-
tem adire ius esset: Quandoquidem æquè vitio obnoxium vide-
tur, superuacanea, siue per mercaturam, siue per aliam quamcun-
que artem, viam, vel professionem conquirere, atque iam antè
conquisita, aut quouis iure vel titulo obtenta retinere. Rursum
quicquid cū virtute, laude, & honestate licet quærere, hoc ipsum
etiam cum virtute, laude, & honestate quæsitum licet possidere.
Atque hæc omnia à communi mortalium sensu, diuitumq; huius
sæculi vsu sunt admodum aliena.

Nimis

NI MIS angustè propriam eleemosynarum rationem, statufq; decentiam vsurpas arguator: Nam, vt alibi dictum est non semel, & prudentibus per se notum est satis, Ecclesias dotare vel exædificare, Bibliothecas publicas, vel studiosorum hominum collegia instituire, ὀρφανοτροφεία, γεροντοκομεία, νοσοκομεία, παρθενοσημεία, aliáque id genus pia & publica opera erigere, perpetuisq; censibus locupletare, adèd cum verarum eleemosynarum, piarumq; causarum ratione non pugnat, vt principem quoq; locum inter illas obtineant: Pari modo vxorem, liberos, reliquosq; domesticos honestè decenterq; habere; & vnde honestè decenterq; in posterum habeantur, per mercaturam vel aliam quamcunq; licitam viam vel artem conquirere; Filix dotem, vt honestiùs eloceatur, augere; In filium vel nepotem studiorum causa maiusculos sumptus facere, hoc non est, statum, quem obtines, aut personæ, quam sustines, limites transcendere, aut statui nõ necessaria possidere; sed spartam, quam nactus es, pro viribus ornare: Siquidem in his rebus status dignitas potissimùm versatur.

De status mutatione idem fortassis dici queat: Nam si dignitatem, vel magistratum non vulgarem vltro oblatum (dummodo tamen ea suppetant præsidia, quibus cum dignitate, & publica vtilitate administrare valeas) inculpatè licet admittere, quo tamen admisso status qualitas plerunq; mutatur: (Aliud est enim priuatam vitam ducere, aliud in publico magistratu versari) cur non etiam per media honesta, & licita, ad eiusmodi magistratus eniti? Certè nõ videtur maius periculum in obeundis ciuilibus muneribus, vel maius peccatum in iisdem expetendis, quàm in Ecclesiasticis: Si adhæc ergo per vias honestas contendere licet, cur non etiam ad illa? Ea propter si quis ea possideat, quæ ad præsentem statum honestè tuendum abunde sat sint, ad supremum autem magistratum in ciuitate obtinendum sat non sint, nullam video causam cur istiuscemodi homini rei augendæ studio tantisper vacare non liceat, dum per opes capeffendo magistratui idoneus euadat. Modò tamen propter eiusmodi animi institutum pauperum etiam vulgarium, ne dum extremè vel quasi extremè egentium causam non negligat; aut indiligentiùs quàm par est tractet; neq; quicquam omnino, quod cum iustitia vel honestate pugnet, ea de causâ committat.

Eleemosynæ ratio & status decentia latè patent.

Per media licita, ad sublimiorem statum contendere, per se non est illicitum.

Quo sine opibus
magnis affluen-
tibus liceat ne-
gotiari, aut mer-
caturam exer-
cere.

SE D neq; iis quoq; , qui & sorte & statu suo cōtenti viuunt, & omnibus vitæ personæq; necessariis abundant, negotiari aut oblatam hæreditatē adire vlla omnino lege, aut iure inhibitum est: Nam etsi negotiari non debeant, quò plura in nullum vsum recōdāt (ponimus enim omnibus necessariis affluere,) possunt tamen negotiari, quò ad benignè faciendū egenis potentiores subinde euadant: Vt si antè decem tantum pauperes ex vitæ residuis alebant, postea auctiores iam facti, alant 12. aut 15. aut 20. Lex itaq; eleemosynaria nulli negotiandi, aut rem faciendi viā præcludit, sed occasionem potius offert impigrè laborādi, sobrieq; & parcè viuendi; per vtrumq; enim augetur facultas bene de proximo e-gente merendi. Luxus enim & otium non muniunt viam ad eleemosynam; sed ad rapinam, & fraudem, & alias malas artes.

OB IICIS quartò & postremò: Nulla apparet ratio, cur id alteri impertiri obligemur, quod ipse vel vltro oblatum, vel antea tutò possessum liberè, si voluerit, repudiare potest: Atqui potest quispiam, vel sponte, vel voto iuramentouè obstrictus, in tanta paupertate, rerumq; omnium inopia etatem agere, quantam humana imbecillitas ferre vix queat: Quemadmodum multos eximia sanctimonix viros in eiusmodi egestate olim vixisse, & etiamnum quosdam viuere certum est: Si ergo proximo adest, vnde viuatur, sicut semper adest, nisi extrema inopia laboreat, (Nam qui extremè non indiget, non indiget absolute, sed tantum secundum quid, quò nimirum commodius viuatur) nihil se offert, quod personæ residuum, in eiusmodi pauperes transferre necessariò compellat.

Hoc argumentum plus coloris, quam roboris habet: Nam vt illi, qui quodcunq; damnum alterius dolo, fraude, vel impostura accepit, nihil omnino præ eiusmodi damno repetere integrum est; imò verò compensationem vltro oblatam liberè, si voluerit, repudiare potest; & tamen omne id, quod iniusto titulo, aut nomine possidetur, dum condonetur, vel persoluitur restitutioni obnoxium est; ita quamuis is, qui nō extremè inops est, inops tamen est, ob pietatis studium, aut aliam honestam causam, nullam eleemosynam petere, aut sponte oblatam recusare queat; ille tamen, qui absolute superuacanea possidet, pro loci & téporis oportunitate, tenetur ea, si non in illos, qui recusant, vel non effla-

gitant,

Quicquid iniusto titulo possidetur, dum condonetur, vel persoluitur, restitutioni obnoxium est.

gitant, certè in alios, qui indigent, & nõ recusant, erogare. Quamquam, vt antè dictum est, nõ tenetur huic vel illic præcisè; sed isti, vel illi, vel alteri, cui ipse voluerit, impertiri. Aliud proinde est, iuri suo sponte renunciare; aliud, quod iustè non potes, iniustè retinere. *P A T E T* ergo, præceptum eleemosynariũ non eos solũ obligare, qui incidunt in extremè, vel quasi extremè egentes; verũ eos etiam, qui absolute superflua possident: siue eiusmodi possessores manuum labore, ingeniũue industria vitam tolerant; siue ex ciuilibus aut Ecclesiasticis censibus victitent; Hoc enim ad rem, de qua hũc agitur, impertinens est.

De iis, qui eleemosynam donare possunt, vel non possunt.

CAPVT SEPTIMVM.

VNUMQUEMQUE ex iis rebus, quarum legitimum dominium, plenamque ac liberam administrationem habet, (nisi forsan peculiari aliqua lege patrięe statuto, aut consuetudine inhibeat) munus vel eleemosynam donare posse, extra controuersiam est. Quòd si verò alterutrum horum defuerit, neutrũ iure poterit. Perpicuum est enim, pueris sub tutoribus adhuc agentibus, mentẽue captis, vel aliã rationis vsura destitutis grandes eleemosynas, aut alias non leuis momenti abalienationes facere, potestatem non esse: Non quòd veri proprii; eorum, quæ donant, vel alia ratione abalienant, Domini non sint; sed quòd ob rationis infirmitatem, legitimam eorum, quæ in pauperes exponunt, vel alio modo distrahunt, administrationem non habeant.

Æ Q U E certum est maiestatis reos, cæterosque, quorum bona propter delictum fisco addicta sunt, abalienandi ius non habere; non quòd eorum, quæ abalienant, vsq; ad iudicis sententiam, factiue declarationem, curam & administrationem nõ habeant; habent enim; sed quòd propter admissum crimen, legitimo eorum, quæ donant vel administrant, dominio careant. Quare lata iam condemnationis sententia, quæcunque iam inde à conflato crimine abalienauerant, ad fiscum reuocantur. Fateor tamen, eam reuocationem legum externarũ sæueritate magis niti, quàm diuino aut naturali iure.

PORRO

Quis ex eo, cuius dominũ & administrationem habet, munus vel eleemosynam donare potest.

Pueri cæteriue rationis vsura destituti abalienare non possunt.

Cur maiestatis rei donare vel abalienare iure non queant.

Qui ex propriis
non potest, ex
alienis extremè
miseris opè fer-
re potest.

PORRO autem, ut vnusquilibet ex absolutè propriis, hoc est, ex iis, quorum veram proprietatem, legitimamq; administrationem habet, eleemosynam vel munus quodcunq; erogare potest; ita quilibet quoque, si propriis destituatur, ex alienis iis opè ferre potest, quos extrema egestas exercet: siue ea iam tum primùm accipiat; siue antè iam accepta apud se retineat. Causæ, cur iure id fieri queat, expositæ sunt iam antè; Verùm qui tantum in bonis habet, quantum ad submouendam extremè egentis miseriam citra propria vitæ incommodum sat est, is rem alienam, in scio Domino, contrectare nullo modo debet; sed neque citra peccatum quoque contrectare potest. Imò qui id faceret, bis quodammodo peccaret; semel alienum inuito Domino inuadendo; iterum inuasum et iam per vim vel fraudem occupatum, quasi proprium in alios distribuendo.

AT esto, inquis, non deceat, nec liceat quoque totum id alteri adimere, quo extremè egenti succurratur, si propria, quibus præsens necessitas depellatur, ad manum sint; licitum tamen videri queat, posteaquã quotam, quæ me contingebat, ex proprio exolui, reliquum aliis adimere, qui æquè, vel magis quoque beneficium illud præstare tenebantur, ac ego. Casum hîc propositum tali exemplo illustro. Sit aliquis è fidelium cœtu à Paganis vel Mahometanis captus, qui, nisi redimatur, omnino sit perimendus, vel certè grauissîma vexatione ad fidei desertionem tandem deducendus. Liberationis nomine à piratis exiguntur 80. ducati, quos captus ille, quòd nihil in re, parum aut in spe habeat, numerare nequaquam potest. Ad sunt quatuor opulenti mercatores, qui citra vllam status sui imminutionem, aut rei familiaris incommoditatem, infelicem illum à vitæ salutisq; periculo liberare poterant, & meritò quoq; liberare debebant: Verùm quia tres ex illis magis amant nummum, quàm proximum, nolunt quicquam, neq; per modum doni, neq; per viam mutui ad illius liberationem conferre. Ego verò, qui vnus ex quatuor reliquus sum, ne extrema illa calamitas fratrem opprimat, totum precium solus soluo, cum tamen pro mea portione 20. tantum numerare debuisssem: Siquidem tres reliqui æquè obligabantur, atq; ego, & fortè magis; quia magis abundabant. Cur ergo clanculum, vel alio modo id illis adimere, mihi non liceat, quod illorum nomine?

mine perfolui? Ademi enim illud tantum, quod illi iure tenebantur donare; cuiusque proinde acceptionem, si non elcito, debito sane actu probare debebant.

Non est istud licitum, neque rationi quoque satis consentaneum. Nam ut aliena rapere non licet, quod priuatam necessitatem expleas, modò propria in promptu sint, unde id facias; ita si ex proprio peculio hunc vel illum extremè laborantem subleuare potes, aliena, quò eundem subleues, inuadere nequaquam debes. Quòd autem iure istud fieri non queat, aliud nihil in causa est quàm lex, quæ, ne aliena Domino non absque ratione inuito contractes, seuerissimè prohibet. Cùm is ergo, qui hic aliena inuadit, habeat propria, quibus, si vellet, pauperi subuenire posset, meritò rei ablata Dominus censetur inuitus. Quare falsò asserbatur, Dominum in eiusmodi ablationem consensisse actu debito, etsi non elcito. Haberet id locum, si is, qui abstulerat, non habuisset propria, quibus extremè miserum subleuaret: Verùm quia propria habuisse ponitur, sicut illi non licuit singulis adimere totum, sic nec partem quoque; par enim, quantum ad eam rem attinet, totius & partis est ratio. Paucis, si priuata autoritate id extorquere liceret, quòd alius iure debebat; vel eam pœnam irrogare, quam iudex reo secundum leges inferre debebat: liceret furem suspendere, quem prætor vel iudex pecunia corruptus, liberum dimisisset. Sic quoque liceret Socrati pecuniam subducere, subductamque Platoni, cui Socrates debebat, neque facere tamen satis volebat, assignare, & alia multa eiusmodi tentare; quòd nemo sapiens facillè concesserit. Orirentur hinc enim ingentes in Reipublica & Ecclesia turbæ, plurimæque hominum cædes & iniustæ expropriationes.

Quid si dum vnus alterius officium præstolatur, nullus ex illis quatuor misero illi capto, vel alteri cuiunque in simili miseria constituto, opem ferat, & ille interim in ea calamitate mortem oppetat, vel fidei iacturam faciat? Sanè si nullus ex illis succurrit, singuli fraternæ salutis apud Deum tenebuntur rei: Quandoquidem singuli citra vilius propriæ vitæ, aut personæ incommodum infelici illi subsidium adferre poterant, & iure adferre debebant; cùm istud autem non fecerint, conqueri non possunt, si fratris mortem Deus illis imputauerit. Commendauit enim vnici-

H que

Non licet alienum inuadere, si proprium adsit, quo extremam inopiam subleues.

Non licet priuata autoritate extorquere, quòd alius iure debet, aut pœnam inferre, quam alius iuste promeritus est.

Tot iuris interpretatione occido, quot in vita conseruare queo, & non conserua.

que proximi sui causam, seuerè que exigit, vt id aliis præstemus, quod nobis iure præstari vellemus. Quamobrem si decem pluresue inedia, vel nuditate, vel alia miseria de vita periclitari animaduerto; neq; vlli tamen ex omnibus opem fero, cum aliquibus tamen queam, tot iuris interpretatione occido, quot pecunia, vel opera mea in vita conseruare poteram, & non conseruo: Habetque id locum non solum in siti, aut fame, aut nuditate; sed in alio quouis vitæ discrimine. Vnde si quos in hostium vel latronum manus incidisse video, ex quibus prece vel precio, vel ferro quoque aliquos eruere quiuero, etsi non omnes, si hinc cessauero, tot indirectè trucido, quot liberare poteram, & non libero.

Sarius est pauperis causam DEO committere, q̄ illius causa turbas ciere.

Roman 7.

QUAMVIS ergo, vt rem hanc paucis absoluam, omnes & singulos fame, vel frigore, vel alio incommodo pereuntibus, aut grauiter alioqui de vita periclitantibus, necessaria vitæ præsidia administrare oporteat; Qui quidem ex propriis possunt, ex propriis; qui verò hinc non possunt, vnde cunq; aliunde, pace semper, & publica ædificatione seruata; (præstat enim, pauperis sortem diuinæ prouidentia committere, quàm magnas illius causa turbas excitare; maximè cum DEVS per eiusmodi cruces, electos suos quandoque soleat exercere,) attamen extra illum extremæ egestatis articulum, nulli fas est, pauperum causa, aliena contrectare. Nam, vt Apostolus rectè monet: *Non sunt facienda mala, vt ueniant bona.* Res autem iniusta & mala, magnisque periculis plena est, alterius bona per vim vel fraudem inuadere. Quomodo ea apertè inuadunt, qui citra extremam necessitatem inuadunt. Imò nec tunc quoque iustè inuaderent, si propria adessent, quibus eiusmodi necessitati obuiam ire possent.

Monacho peregrè agenti in re eleemosynaria

QUAPROPTER nisi tacitus, vel expressus consensus adfit, non licet seruis, de dominorum; neque liberis, de parentum; neque vxoribus de maritorum; neque subditis de Principum suorum facultatibus eleemosynam facere. Sed neque monasticen quoque professo, Abbate in scio, stipem in pauperes erogare licet. Liceret id tamen, si negotiorum, aut studiorum causa, aut religionis ergò apud exteros ageret; neque enim verisimile sit, per monasticas functiones id ea in re interdictum esse monacho, vel alteri cuiusque religiosorum hominum familia adscripto,

pto, quod aliis honestis viris, quibus cum vnà viuunt, cum virtute, & merito exercere licet. Præsertim cum ex piorum hominum beneficio vitam tolerant, peculiari quadam ratione ad eleemosynarum largitionem obligari videantur.

CAETERVM quæ de famulis, ancillis, liberis, matribusfamiliâs, aliisque hîc cognatis hoc loco proponuntur, ea non ea religione accipienda sunt, quasi nihil ipsis ex heri, parentis, mariti, vel alterius coniuncti rebus eleemosynarum gratia attingere liceat: Semper enim licuit & licebit, nisi expressè inhibeat, quod tamen fieri non deberet, micæ, quæ de Dominorum mensa cadunt, hoc est, minuta quædam hinc inde corradere, collectaque pro ipsorum qualitate, vel quantitate, inter plures paucioresue distribuere. Quod si qui sunt, qui Dominorum consensum ad tantillam rem necessarium ducunt, cogitent hi, consensum necessarium hîc non deesse: nam etsi desit fortè expressus, adest tamen tacitus, vel certè debitus, qui sat est ad factum eiusmodi ab omni iniquitate excusandum. Quis enim, nisi summè morosus, omnemque humanitatem exutus, ægrè ferat, id inter ostiantim vitæ præfidia mendicantes distribui, quod & nihil ferè erat, & fortè perituum erat? Si qui tamen animaduertunt, eiusmodi charitatis officium patri vel matrifamiliâs vehementiùs displicere, abstineant: plus enim DEO placet pax domestica, quàm eleemosyna ab inuitis extorta.

CONIUNXIMVS autè hoc loco famulos, vxores, liberos, & alios quosdam, non quòd eadem, aut par omnium sit ratio; Certum est enim, permulta in hoc genere concedi vxoribus, quæ non liberis; & hîs rursus quædam, quæ non famulis, aut ancillis, cæterisque inferioris ordinis domesticis; sed quò generatim iudicaremus, nisi euidentis necessitas aliud suadeat, aliena inuadere, & in pauperes distribuere nulli fas esse. Et quidem ad vxores quod attinet, certum est, illas ex iis rebus, quarum plenum dominium, legitimamque administrationem obtinent, æquè eleemosynam donare posse, ac maritos ipsos.

VT autem constet, quænam illæ sint, adeoque quando, maritis inconsultis, pauperibus benignè facere inculpatè possint, & quando rursus legitime id non possint, aduertendum est, bona

H 2 Vxoriam

aliisque similibus licet, quod cæteris honestis viris.

Ancillæ & famuli minuta quædam inconsultis dominis in eleemosynâ erogare non prohibentur.

Magis placet DEO pax domestica, quàm eleemosyna ab inuitis extorta.

Non eadem eadem eleemosynæ facultas est vxoribus, liberis, & famulis.

Bona vxoria
quadripartita.

vxoria, hoc est, qualia vxores habere contingit, quadripartita esse. Habent enim, aut certè habere possunt dotalia; habent paraphernalia, seu doti accessoria; habent propria industria acquisita; habet tandem quædam cum maritis communia, cuiusmodi sunt ea, quæ constante matrimonio communi labore & studio cõquisiuerunt. Iam ex his spectandũ & definiendum est, quid in re eleemosynaria queat vxor, marito nõ consulto; quid item eodem inconsulto, non queat, quamuis ex his non præcisè.

Vxor nulla habet bona, quæ eleemosynæ materia esse non queant.

Seclusa extrema necessitate, vxor nec dotem, nec dotis partem, nec dotis fructus in eleemosynam convertere potest.

Et primò quidem certum est, nullum esse bonorum vxoriorum genus, quod in eleemosynarum materiam verti non valeat; quippe cùm contingere queat, vt extrema necessitas occurrat, neque vllum tamen ex iis omnibus vitæ naturæque propriæ sustentandæ necessarium existat. Extrema autem necessitate seclusa vxor neque dotem, neque aliquam dotis partem, neque dotis fructus, absque mariti consensu in eleemosynam erogare potest. Non dotem aut dotis partem; quia etsi vtriusque ius maneat penes vxorem, cura tamen & administratio transit ad maritum. Neque fructus rursus, quia hi propter onera matrimonij proprii sunt mariti & quò ad dominium, & quò ad administrationem. Quod rursus confirmat, vxorem, inconsulto marito, dotem, aut dotis partem abalienare non posse. Quandoquidem vt integri fructus pendet ex integra dote; ita pars fructuum dependet ex dotis parte. Fructus autem pleno iure pertinent ad maritum.

Ex bonis paraphernalibus, vxor in eleemosynas erogare potest, quantum et quando velit.

CONTRA verò quòd paraphernalia, hoc est, doti accessoria, & quò ad vsum, & quò ad dominium, & quò ad reliqua omnia vxoris sint propria, potest illa, marito nõ consulto, ex illis quantum velit, & quando velit, & quoties velit, in pauperes, vel alias quascunque pias causas erogare; nisi forsan domestica paupertas aliud suadeat, vel aliud quoque postulet. Nam si maritus, vel liberi, vel alij domestici egerent, contra charitatis ordinem cõmitteret, si in exteros illa erogaret. Notum est enim illud Apostoli: *Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* Et quod de paraphernalibus hoc loco assertum est, hoc ipsum de iis quoque, quæ propria industria conquisiuit, accipi potest: Nam horum quoque plenum dominatum, liberamque dispensationem obtinet.

1. Timo. 5.

Quæ propria industria acquisiuit vxor, in pauperes infumere nõ prohibetur.

Ex

Ex communibus autem, quòd neque integrum illorum dominium, quod ad liberam dispensationem est necessarium; neque legitimam quoque eorundem administrationem habeat, pro suo arbitrio erogare non potest: Attamen quòd materfamiliàs existat, & ea ipsa bona suo quoque modo ad se pertineant, (siquidem matrimonio soluto sua etiam quota ex iis ad se redit.) potest viri consensu non quæsito, modicas & quasi communes eleemosynas, (quales sunt quotidiana illæ, quæ ostiatim mendicantibus donari solent) ex bonis vtrisque communibus elargiri. Et quamuis sordidus maritus iubeat, ne id faciat, debet nihilominus apud se statuere, non simpliciter inhibere; sed tantum, ne modum excedat, præscribere: Tum rursus id sibi in ea re licere, quod cæteris honestorum coniugum consortibus communiter hîc licet: Tum demum virum ita caput rerumque domesticarum administrum esse, vt ipsa tamen non sit illius serua aut ancilla; sed socia non solum ad sobolis procreationem, verum etiam ad rei familiaris curam & administrationem.

Imò verò si vxor animaduerneret, maritum suum, vsque adeò inhumanum, tenacem, & sordidum, adeoque salutis suæ oblitum, vt nullam miserorum rationem, nullam de æterna vita cogitationem habere videretur, quò cladem in hoc vel in altero sæculo illi impendentem arceat, exemplo Abigaelis vxoris Nabal, largiores quandoque eleemosynas ex bonis communibus erogare poterit. Nec enim aliud hîc agit, quàm quòd arte quadam mariti salutem procuret, pestemque, quæ ceruici illius impendebat, eleemosynarum vi, pauperumque intercessione aliò transferat, aut non nihil saltem mitiget. PATET hinc ergo, vxores nemine consulto, eleemosynam interdum dare posse. Possunt hoc enim extrema urgente necessitate, si mariti absunt, vel præsentibus non succurrunt: Possunt rursus ex doti accessoriis, propriâque industria acquisitis; possunt tandem ex bonis communibus, si communem modum & consuetudinem non excedant.

POSSUNT ne in his casibus tantum? nequaquam. possunt idem quoque, si maritos habeant fatuos, vel ea mente præditos, vt neque sua, neque aliena administrare queant. Nam furenti marito, nisi per legitimum magistratum alius curator datus fuerit, totius domus cura & administratio deuoluitur ad vxorem. Potest

H 3 idem

Vxor ex bonis communibus communes eleemosynas donare potest.

Vxor viri socia, non solum ad sobolis procreationem, verum etiam ad rei domesticæ curam & administrationem.

Vxores maritorum tenacitate, liberalitate in pauperes copensare possunt. 1. Reg. 25.

Vxores, quibus bonorum administratio quacunque de causa commissa est, possunt liberè eleemosynas donare.

idem rursus mente & ratione valens vxor, si maritus agit peregrè, vel exulat, vel alia quacunque de causa abest; neque domus suæ curam alteri, quàm vxori, dum excederet, commisit. Potest idem postremò, si maritus aliquò se conferens, certam pecuniæ summam, vnde in illius absentia se alat, ipsi assignauit, si quid parcè frugaliterque viuens, geniumque suum defraudans, inde forsan comparferit. Sunt aliæ causæ & casus, quæ eandem facultatem vxori faciunt, sed hi sunt præcipui. Denique potentum ac diuitum vxoribus (ad has enim spectat, quicquid de vxoribus, earundemque in re eleemosynaria facultate hîc disputatum est, pauperula enim nihil, aut parum habent, quod donent) non desunt multæ honestæ, & iustæ commiserationis causæ; sed, quod dolendum est, plerisque magis deest voluntas & animus, quàm potestas. Comperias enim multas, suis maritis multis partibus tenaciores & fordidiore.

Filii familias ex
iis omnibus, quæ
iusto titulo ad se
pertinent, pau-
peribus benignè
facere possunt.

Filij parentibus
superfluis, bo-
norum illorum
non sunt Domi-
ni.

QVÆ de vxoribus hoc loco asserta sunt, ea certa quadam analogia ad liberos quoque trahi possunt: Nam ipsi quoque à parentum suorum bonis & facultatibus non sunt prorsus alieni; tãetsi dum parentes supersunt, illorum non sunt Domini; alioquin enim refragantibus liberis, qui genuerunt, ab alienare nõ possent; hoc autem falsum, & à recepta consuetudine alienum est. Ad hæc vt vxores, præter dotem, habent paraphernalia, manuum opera & industria parta; ex dimenso suo comparata, aliæque eiusmodi, ex quibus egenis benignè facere possunt; ita filij vel habent, vel habere possunt castrensia; cuiusmodi sunt, quæ hasta iustòq; Marte compararunt. Quasi castrensia, cuius generis sunt ea, quæ lingua vel calamo, hoc est, docendo, aduocando, scribèdo, aliâque similia tractando adepti sunt. Honoraria, qualia sunt, quæ ex parentû, vel aliorum liberalitate obuenerunt. Studiis deniq; vel alimentis, vel peregrinationibus &c. deputata, ex quibus omnibus, siquid reliquû fuerit, in pauperes CHRISTI misericordiam exercere possunt.

TANDEM vt vxores habent bona cum maritis communia, vnde communes eleemosynas elargiri possunt, & magnas quoque, si maritorum voluntas accesserit; ita illi habent sua aduentitia & prouectitia, quæ ipsa quoque, si parentum studium non defuerit, in eleemosynarum materiã vertere possunt. Quòd si nihil horum omnium ad manum fuerit, & tamen quibusdam vehementer egenti-

egentibus benefacere cupiunt, caueant, ne ex paternis bonis plus in pauperes erogent, quam præfens neceſſitas depoſcit, & rei familiaris ratio commodè permittit, ne vel turbas domi excitent, vel pauperum cauſa modicum ſubducere aſſueti, propria cauſa furandi occaſionem inde accipiant.

QVOD ancilla & famuli, cæteraq; ſeruitia ex herilibus bonis in pauperes erogare queât, dictum eſt antè. Quid verò ex proprio peculio impenſæ uel operæ mercede in eo genere valeant, diſputationem nõ habet. Certũ eſt enim, de propriis inſumere hîc poſſe, quantum libuerit. Nam quicumq; poteſt libere donare, vel abalienare, iſ eleemoſynã quoq; donare non prohibetur. Refert autem non parum, ex propriisne donet, an ex herilibus: Etenim dum ex herilibus, heri voluntate accedente vel non reclamante, erogant, totius operis fructus manet penes herum: Attamẽ meritũ, quod ſuæ bonæ voluntati debebatur, in alterũ non tranſmigrat. At verò dum ex propriis donant, ſoli ipſi donati muneris fructu gaudent.

QVOD ſi famulæ vel famuli, in ſciis vel reclamãtib; Dominis, egenis oſtiam mendicantibus nihil dare poſſunt, niſi admodum parum, vt paulò antè expoſitũ eſt, multò minũs iisdem Dominis in ſciis, aliis qui non egent, vel eo modo nõ egent aliquid donare poterunt. Quare & ſuæ & aliorum quoque conſcientiæ malè conſulunt, qui ancillas vel alios familiæ miniſtros inducunt, vt hoc vel illud clanculum è penu, vel alio loco ſubductum, ſibi vel alteri impertiantur, etiamſi ſubducta precij ſint non admodum magni. Committitur hîc enim quẽdã iniuſtitia, & ſternitur via ad maiora furta, vt pbat experiẽtia. Quòd ſi alicui è famulis domus cura demãdata fuerit, vt Eleazaro, Damasco, Abrahamo, & Iosepho Phutipharis Ægyptij, poterit iſ cæteris liberius eleemoſynas dare. Nã etſi eiufmodi curatores magis inſtituantur, vt rem augeant, q̃ vt multa erogent; poterunt ea tamen in pauperes erogare, quæ Dominus iure meritõq; debuiffet, ſi adfuiffet, aut rebus ſuis p̃fuiffet.

QVOD de Monachis? nunquid illis etiam ex monaſterij bonis pauperibus benefacere ius eſt? Quid illis ea in re liceat, dum ſtudioſorum cauſa in Academiis verfantur, vel aliã peregrè agunt, indicatum eſt paulò antè. At verò dum intra Monaſterij ſepta degunt, nulliusque rei curam ſortiti ſunt, nihil citra præfeſtorum facultatem in pauperes erogare deberent, niſi magna admodum

necef-

Periculoſum eſt vel modicũ pauperum cauſa, parentibus, vel Dominis ſubducere.

Multum intereſt, p̃prium ne donec tanquam Dominus, an alterius tanquam miniſter.

Graue peccatũ eſt, miniſtros inducere vt quacunq; de cauſa Dominis furent.

Genef. 15.
Genef. 39.

Quæ oneribus
monasteriorum
sustentandis, ne-
cessaria nõ sunt,
per superiores
in egenos expo-
ni possunt.
Opulenta mona-
steria peculiari
ratione obligan-
tur ad opera mi-
sericordiæ.

necessitas vrgeret, cui Prælatus non succurreret. Verùm si Abba-
tes, aut Monasteriorum præpositi sunt, aut vniuersalem totius Cœ-
nobij moderationem & administrationem susceperunt, liberè
ea, quæ oneribus monasterij sustentandis necessaria non sunt, in
egenos & pauperes exponere possunt. Nam præterquam quòd
communi lege ad hoc teneantur, primi quoque fundatores pe-
culiari quadam ratione illos ad hoc obstrictos voluerunt; alioqui
enim tam illustribus & opulentis censibus cœnobicia non ditaf-
sent; Attamen quòd communitati difficilius, quàm priuatæ per-
sonæ prospiciatur: Nam & diutius viuit, & pluribus indiget, sicut
multa quoque membra continet, & plura onera sustinet, & ne-
gligentiùs plerunque curari solet, prout quisq; in propriis, quàm
in communibus curandis consuevit esse vigilantior, non est ita
facile iudicare, quid cuique monasterio redundet. Hoc ipsum ta-
men, quod absolutè redundat, in pauperes erogatum oportet.

Episcopi, cæte-
riq; Ecclesiæ præ-
lati miserorum
omnium patres
esse debent.

QVÆ de Abbatibus religiosorum quæ hominum præpositis
hïc dicta sunt, ea ad Episcopos, Pastores, ceterosque clero adscri-
ptos, suo etiam modo trahi possunt; siue illi cœsum, quos ex suis
sacerdotiis colligunt, statuatur Domini; siue secus. Certum est
enim; quod suæ personæ, suisue necessariis sumptibus absolutè re-
liquum est, illud si non lege iustitiæ, lege sanè misericordiæ in
pauperes, vel alias pias causas infumere debere. Nam si populares
ad illud obligantur, vt suprà expositum est fuisè, multò magis Ec-
clesiæ Pastores & Prælati, vt quos ratione personæ, quam in Ec-
clesia sustinent, omnium miserorum patres esse oporteat. Cùm
enim à cura illa, quam matrimonij iugo pressi, vxoribus, liberis,
cæterisque familiæ membris impendere solent, sint absoluti,
pietatisque studiis ex destinato consecrati, status illorum postu-
lat, vt orphanorum, viduarum, aliorumque desertorum ac mise-
rorum hominum singulares patronos sese exhibeant, adeoque vt
censuum suorum reliquias, non in equos, aut canes, aut histrio-
nes, &c. cum non parua fidelium offensione, suæque salutis per-
niciæ profundant; sed piè religiosèq; inter pauperes dispertiant.

DE iure porrò, quod Clericis in fructus, quos ex beneficiis
percipiunt, competit, non est hïc disputandi locus. Est enim res
hæc perplexa, & non modò inter Canonum interpretes, sed inter
Scholæ quoq; Theologos non parùm controuersa: Solùm dixerim
quic-

quicquid sit de absolute residuo, hoc est, de eo, quod clerico pro status sui ratione nullo modo est necessarium, si parcè sobrièque viuendo aliquid ex iis reliquum fecerit, quæ secundùm bonorum & sapientum virorum iudicium, personæ suæ honestè sustentandæ omnino censebantur necessaria, perinde de illo residuo statuere posse, ac de eo, quod hæreditario iure, aut alio iusto titulo illi obuenerat. Quod hîc assero, vno aut altero exemplo explano.

SIT Episcopus, cui ex Ecclesia, cui legitimè præest, in singulos annos proueniant decem ducatorum millia; ad honestam autem sui status sustentationem, bonorû virorum æstimatione, sat sint septem millia, & illa quoque, eorundem iudicio, omnino sint necessaria, iam hîc redundât tria millia: hæc, vt tutior & communior habet opinio, tametsi opposita ab Ecclesia nec dum sit condemnata, erogare debet in pauperes, vel alias pias causas. Verùm si Præsul ille non quidem auarè & sordidè viuendo, (hoc enim vitij esset potius, quàm virtutis: decet namque communes fidelium patres liberales esse;) sed sumptus non necessarios minuendo & moderando, parcèque & sobriè, vt pium prudentemque patrem-familiâs decet, victitando, ex septem illis millibus mensæ suæ deputatis, reliquum fecerit aureos mille, hos in pauperes erogare non obligatur; sed vel in illos, vel in alios infumere potest, perinde ac si in deserto loco inuenisset, aut ex hæreditate accepisset; si quidem absolutus huius residui Dominus est.

EADEM analogia Decanus vel Præpositus, Archidiaconus, vel alia nobilis aut erudita persona singulis annis ex sacerdotio, quod administrat, percipiat mille, ab eadem autem sat sint illi octingenti; ducentis itaque in vsum pauperum à tota summa resectis, ita rem familiarem instituit, vt ex illis octingentis, quos sapientum iudicium mensæ vel statui illius tribuerat, anno euoluto 50. aut centum, aut plures quoque residuos faciat, hos citra vllum peccatum, non solum pauperibus cognatis donare potest, per modum eleemosynæ; verum etiam diuitibus, per modum liberalis cuiusdam donationis. Imò verò non modò secularibus Prælati licitum hoc videtur; sed religiosorum quoque præfectis, si quid certi ad suum statum, vel mensam deputatum habent. Ex hoc quoque inferri potest, Sacerdotes, qui obtinent beneficia

Clerici illius partis beneficij, quæ ad honestam sustentationem omnino est necessaria, sunt Domini.

Sacerdotes, qui obtinent beneficia

I vsque

ficia vsque adeò tenuia, vt inde se alere vix queant, de vitæ residuo testari possunt.

vsque adeò tenuia, vt miserè victitando vix inde se alere queant, quæ hinc comparcunt, & in vita, & in morte quoque, cuiusque voluerint, donare vel legare posse, perinde ac si essent mera patrimonialia: verùm de his non est hic disputandi locus.

Quod ad omnes pertinet, ab omnibus approbari debet.

SOLVM hîc explicandum restat, an Capitulorum Præpositi, accedente quorundam, etsi non omnium, consensu, ex communibus Capituli bonis eleemosynam largiri iure possint. Ad quod breuiter respondemus, de bonis, quæ inter singulos, ex æquo, vel pro meritorum ratione diuidi debent, nisi singuli, quorum interest, approbent, legitimè id facere non posse. Nam quod ad omnes pertinet, ab omnibus approbari debet. Secludimus hinc semper oppositas consuetudines, sicubi obtinuerunt: Tum extremam rursus, vel quasi extremam pauperum egestatem; Tum non vulgarem denique Ecclesiæ vel Reipub. necessitatem. Nam vbi aliquid istiusmodi interuenerit, ibi Collegio, vel maiori illius parti, liberiùs de communi censu disponere potestas erit; præsertim si, qui, ne id fiat, obnituntur, nullius necessariæ rei indigent. Quandoquidem si ipsi æquè egerent, atque illi, quibus ex communibus bonis prospicitur, potiùs illorum quàm horum rationem habere oportebit.

Quid collegiû, vel maior illius pars possit in bonis collegio communibus.

PORRO autem post factam inter singulos Canonicos, vel collegas diuisionem; si qua adhuc sunt reliqua, quæ non asseruantur in priuatam singulorum; sed ad aliquam communem vel publicam vtilitatem, ea Collegium vel maior illius pars in eleemosynam, vel aliud religiosum opus iure conuertere potest, etiam si singuli collegæ vel socij non assentiantur; Siquidem in eiusmodi casu est, si maior Collegij portio sua voluntate accesserit. Quod hic dictum est de Collegio Clericorum vel Canonicorû, hoc ipsum de mercatorum vel aliorum quoque ex æquo aliqua in re participantium societate, vel communitate accipi potest: æqua enim in iis omnibus apparet ratio. Et hæc de iis breuiter, qui eleemosynam dare possunt; proximum est, vt de rebus vel bonis, quæ ordinariè vel extraordinariè in eleemosynarum materiam verti queant, paucis quoque disseramus.

De rebus, quas in eleemosynam erogare licet, vel non licet.

CAPVT OCTAVVM.

ET SE

HTSI ex iis, quæ hæcenus exposita sunt, colligi vt-
cunque queat, quid in eleemosynæ materiam verti
possit, quid item non possit; attamen res hæc non
parum certior illustriorque euadet, si seorsum non-
nulla de eleemosynaria materia disseretur. Primò itaque certum
hic pono, neminem id in pauperes impendere debere, quod suæ
suorumque vitæ absolutè est necessarium; etiamsi qui obuij sunt,
quos extrema vel quasi extrema miseria tētet. Nam etsi proximo
grauiter laboranti subueniendum sit, ordinaria tamen lege nul-
lus cum propriæ vitæ periculo illi subuenire obligatur: Nisi forsan
quispiam eiusmodi casus sese offerret, qui proximi vitam vitæ p-
priæ anteferre suaderet.

Nemo ordinaria lege vitam p alterius vita impendere obligatur.

ÆQUE certum existimo, illa in vulgares pauperes erogare
communiter non licere, citra quæ status honestas salua consiste-
re non valet: Videtur namq; absurdum, & à recta ratione prorsus
alienum, citra vllam causam, aut vrgētem necessitatem, se suosq;
dedecori exponere. Liceret id autem & quidem cum laude, si in-
signis Ecclesiæ vel Reipub. utilitas, vel magni cuiuspiam viri ne-
cessitas id postularet; vel si quispiam per monasticæ professionem
statum mutare decreuisset. Certum est tandē, si bene parta nulla
ad manum sunt, iis qui extrema inopia premuntur, ex malè partis
opem ferre nefas nō esse. Horum omnium ratio iam dudum antè
reddita est, neque sunt isthæc nunc fusiùs pertractanda.

Quæ status honestas depolcit, in vulgares pauperes exponi nō deberent.

VERVMENIMVERO licet extrema egestate laborantes ex
quibuslibet malè partis, si bene parta nulla adsint, subleuare li-
ceat, in communes tamen pauperes, quales inter cæteros sunt
pannosi illi, qui stipem viritim corradunt, aut panem ostiatim
quærunr, & alij præterea quàm plurimi, qui pro conditionis suæ
ratione, maioribus præidiis indigent, non qualibet malè parta
exponere fas fuerit.

Non quæuis malè parta in quosuis egenos erogare licet.

DICIMVS, non quæuis malè parta in communes pauperes
exponere fas esse. Siquidem malè partorum non vna & simplex
est ratio, sed multiplex admodum & varia. Etenim sunt quædam
inter illa, quæ certos dominos agnoscunt; vt ea omnia, quæ per
furtum, rapinam, fraudem, vim, vsuram, aliâque eiusmodi viâ ex-
orta sunt. Sunt alia rursus tantæ iniquitatis, vt nec illi, qui expo-

Malè partorum, non vna & simplex est ratio, sed multiplex.

fuerat, reddi debeant; neque ab illo rursus, qui acceperat, iure retineri queant. Eius generis sunt, quæ ex sacrorum aut sacerdotiorum nundinatione, ex deprauato iudicio, ex falso testimonio, ex coempto innocentis sanguine vel cæde proueniunt; & ea præterea omnia, quæ in manifestam alterius iniuriam exponuntur. Sunt demum, quæ licet per fraudem, aut vim extorta non sunt, neque in tertij quoque præiudicium exposita sunt, data tamen vicissimque accepta sunt ob rem in se turpem, diuinæque vel humana lege vetitam. Talia sunt ea ferè, quæ obueniunt ex ludo inre inhibito, ex contractibus ratione loci, temporis, aut personæ interdictis, (neque enim cum quibuslibet, nec quouis loco, neque quouis quoque tempore negotiari licet) ex proprij corporis vulgatione, aliisque similibus turpibus commerciis.

Triplex malè
partorū genus.

Per eleemosynā
transfertur rei
dominium.

RES primi generis, quod simpliciter sint alienæ, citra extremam egestatem in eleemosynam verti non possunt: Siquidem per eleemosynam transferetur dominium, vt quæ in gratuita & libera rei cuiuspiam ad vitam vel personam necessaria donatione posita sit; hoc autem in alterum is iure transferre non valet, qui illo caret. Secundi, quod neque retineri, neque illis, qui dederant, restitui debeant, in egenos, vel in eos sanè, in quorum iniuriam, vel perniciem exposita fuerant, conferri debent. Tertij & retinere, & in eleemosynam, vel aliam honestam causam erogare licet; nisi forsitan ob scandalum, aut publicum probrum peculiari aliqua lege aliud cautum extaret: Constat enim Mosaicam legem prostitutæ donum ad Corbonam non admisisse.

Gratiter passim
erratur in matè-
ria restitutionis
& eleemosyna.
216.

ET hæc de rebus, ex quibus eleemosynam donare licet, vel non licet, generatim exposita sat esse poterant; maximè quod accurata huiusce rei tractatio alium locum deponat. Verum quod partim à rudibus, partim quoque à sæculi huius prudentibus grauius per sæpe hic erretur: (Sunt enim, qui officio abunde fatis se fecisse existimant, si decimam, vel minorem etiam illorum partem, quæ nullo iure iustæ titulo possident, inter pauperes distribuunt; Alij, qui sat esse persuasum habent; si nulla facta restitutione, ab iniquis contractibus & artibus in posterum abstinere; Nonnulli, qui rem magnam se præstitisse arbitrantur, si id totum, quod scenore vel fraude extorserant, in eleemosynas, vel alias pijs causas dispensent: Alij demum, qui alia via & ratione, à
veritate

veritate & equitate aberrant) profuturum iudicavi, si pauca quadam seorsum de prædictis malè partorum generibus hoc loco attingerem.

IGITUR quòd nihil ex iis omnibus, quæ per rapinam vel furtum ablata sunt, in pauperes intra extremæ egestatis terminos constitutos, vel alias pias causas exponere liceat, id apud eruditos non minùs certum est, quàm certum est, furtum peccatum esse, diuina, humana, naturaliq; lege seuerissimè inhibitum; hoc autè apud omnes est certissimum. Neq; est, quòd iniustæ acceptionis noxam per hoc apud equissimum iudicem purgatuos se sperent, quòd totum, vel partem accepti in egenos se erogasse allegant. Nam iniustè semel rapta abalienare, non est rapinæ flagitiù eluere aut eluare; sed certa quadam ratione aggrauare. Còstat enim, qui rapta abalienant, rei ablata dominum gemina quodammodo iniuria afficere: Vna, quia rem illius per vim vel fraudem inuadunt: Altera, quia eandem per vim iam occupatam, quasi propriam in alios distrahunt; adeoq; qui læso quandoq; satisfaciant, si non omnino impotentes, planè difficiles atq; inhabiles se reddunt. Quandoquidem si ea, quæ per vim vel furtum abstulerant, non reddebant, cùm citra suum detrimentum reddere poterant; (quod vtique poterant, cùm rem adhuc integram apud se detinebant) multò minùs reddèt, cùm iam citra suum damnum reddere non valent.

ACCEDIT huc quoque, quæ abalienantur, eiusmodi aliquàdo esse, vt vix vilo precio instaurari valeant; Non quòd res ablata secundum se maximi sint valoris, sed quòd Domino fuerant charissimæ. Nullo itaque modo diuinæ, aut humanæ, aut naturali legi faciunt satis, qui quod olim in proprium vsu cum proximi iniuria rapuerant, postea falsa quadam pœnitundine ducti, in pauperes erogant. Nisi ij forsan, quibus abstulerant, vel legitimi eorum hæredes amplius in rerum natura non existant, aut ita certè remotè positi sint, vt nullus ferè ad eos aditus pateat. Nam vbi hæc vsu venirent, aliud consilium inire liceret.

SED nec illi quoque à furti crimine alieni censendi sunt, qui non eo animo diuitibus fraudem se facere asserunt, quò ipsi inditiores euadant, sed quò pauperum miseriam, quam diuites floccitacere causantur, hac ratione subleuent. Nam etsi tales iniusti-

Per furtù, vim, vel fraudem ablata in elemosy-
am conuerti nō
possunt.

Accidit nonnū-
quā, vt per fur-
tum ablata in
pauperes expo-
nere liceat.

Nullo modo ab
iniustitiā, excu-
sari possunt, qui
diuites quouis

modo expilant,
aut defraudant,
ut pauperes sub-
leuent.

tiam suam apud rudes rerum æstimatores excusare vtcunq; fortassis queant, apud prudentes tamen, maximè verò apud iudicè illum, quem nemo fallere potest, æquè in raptorum aut furtu numero habebuntur ac illi, qui proprij compendij causa furtum, vel rapinam exercēt. Et quidem eò iustiùs istud haberi poterunt, quò clariùs confiterit, ipsis propria non defuisse, vel non deesse, quibus pauperum inopiam subleuare potuissent, & possent, si voluissent aut vellent; quòq; maiorem, hoc pietatis prætextu improbis ad furta & rapinas fenestram patefaciunt.

Fortè 149. 5.

Non est 1. q. 1.
Li. 3. c. 9. officii.

Homil. 36. ad
Antioch.
Petrì sententiæ
aduersus eos, qui
furantur vel frau-
dem faciunt, ut
eleemosynā do-
nent.

Ecc. 58.

Tob. 4.
Luc. 16.

Dever. Domi.
ser. 35.

DE hac ficta misericordia (neq; enim vera dici potest, quæ cū summa proximi iniuria cōiuncta est) Diuus Augustinus alicubi in hunc modū scribit: Fortè aliquis cogitat, & dicit: Multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi, non habeo peccatum si suum illis abstulero, & pauperibus dederò: Vnde em̄ illi nihil boni agunt, mercedem habere poterò. Sed eiusmodi cogitatio ei, diaboli calliditate suggeritur: Nam si totum tribuat pauperibus, quod abstulerat, addit potiùs peccatum, quàm minuit. Cognatū huic est illud Gregorij: Qui hac intētionē malè accipit, ut bene dispenset, grauiatur potiùs, quàm iuuetur. Et illud Ambrosij: Non probatur largitas, si quis, quod alteri largitur, alteri extorqueat. Et illud Chrysostomi: Si propterea rapis, ut miserearis, nihil hac eleemosyna peius. Cū enim ex rapina nascatur, eleemosyna nō est; sed quadam seuitia & crudelitas, & in DEVM contumelia. Et illud tandem Isidori: De rapinis eleemosynam facere, non est officium miserationis, sed emolumentum magni sceleris. Similia plurima comperias apud alios veteres Theologos.

QV itaque salubriter vult misereri, Spiritus sancti consilium sequutus, de suis misereatur. Quid enim ait ille? *Frangere esurienti panem tuum, nō alienum.* Item: *Egenos vagosq; induc in domum tuam;* non in alienam, vel per vim occupatam. Item: *Ex substantia tua fac eleemosynam;* non ex aliena. Suadet sanè Dominus, ut amicos nobis paremus de mammona iniquitatis; verum illud cōsiliū ad quiduis potiùs nos inuitat quàm ad rapinam, aut furtum, aut ad quamuis aliam fraudem; tametsi quidam, ut Author est Augustinus, in eo sensu acceperint. Tendit autem ad id, quod antè iam præmiserat, nempe ad pauperum curam, salutaremq; eorum, quæ vsibus nostris necessaria non sunt, in egenorum vsum distributionē. Vocat autem

antem diuitias mammona iniquitatis, quia, vt placet Ambrosio, Lib. 7. in l. vii. variis illecebris nostros tentant affectus; vel quia ex prædecefforibus, quibus patrimonio succedis, aliquis reperitur, qui iniuste vſurpauit aliena, quamuis tu nescis: vel mammona iniquitatis dicitur, quia inæqualiter prouenit; vnus enim abundat, alius eget; & idem modò eget, modò abundat.

PER furtum vel rapinam occupatis cognata sunt ea, quæ per fraudem comparantur: Siue ea fraus contigerit in rei substantia, siue in eiusdem qualitate, vel quantitate: vt si vendatur stannum pro argento; aut aurichalcum pro auro; aut corruptum pro integro; vel mixtum pro puro. Tum ea rursus, quæ extorquentur per iustum metum; cuiusmodi is esse definitur, qui constantem virum concutere natus est. Tum ea tandem, quæ capiuntur ex vſura vel Simonia.

INTERCEDIT tamen inter duo hæc postrema nonnullum discrimen. Nam cum fœnora in vſurarij dominium non tranſeant, vel certè cum restitutionis onere tranſeant; neque in pauperes, neque in vllas alias pias causas conuertere illa licet; Sunt autem integrè illi renumeranda, qui numerârât, etiamsi is certò promiserat, se ea nunquam, neque per se, neque per alterum repetiturum. At verò, quæ ex Simonia aut quorumlibet sacrorum nundinatione proueniunt, si nundinatio consummata erat, ea non ipsi, qui exposuerat, restitui debent; sed Ecclesiæ, in qua, vel contra quam sacrilegium illud admiffum fuerat. Possent hæc ipsa tamen, præsertim si loci ordinario, vel prudenti confessario ita videretur, in eleemosynam, vel in aliud pium & religiosum opus exponi.

QVOD de Simoniaca pecunia hîc asseritur, hoc ipsum de ea quoq; asseritum intelligatur, quâ sica vel maleficium parit. Quare quicumq; mercedem accipit, vt in fontè vel fontem quoq; priuata auctoritate occidat, aut vulneret, aut quouis alio dâno, dedecore, vel iniuria afficiat, si spiritu DEI tactus quâdoq; respiscat, neq; innoxij sanguinis precium retinere; neq; illi quoque, à quo acceperat, restituere debet; sed vel in pauperes erogare, vel in illos cõferre, in quorum perniciem acceperat.

IDEM non iniuria de ea mercede statuunt Theologi, quæ proximè in CHRISTI Redemptoris nostri contumeliam exponitur:

Lib. 7. in l. vii.
Cur diuitiæ appellentur mammona iniquitatis.

Non eadem eorū ratio, quæ p Simoniâ & vſuram sunt accepta.

Quod Simonia, & sica, quod sacri legi, quod contumelia DEO vel diuis irrogata parit, hoc vel egenis, vel iis impediendum est, in quorum iniuriam expositum fuerat.

nitur: Vt si quis alterum precio inducat, vt abiurata fide Christiana in Iudeorum vel Paganorum, vel in aliquam hæreticorum Sectam transeat, vel familiaritatem cum Dæmone ineat, vel vt conuitium in DEVM, vel diuos euomat, aut venerandas illorum iconas, aut sacras eorundem reliquias prophanet. Qualia sacrilegia non pauca infelici hac nostra ætate in diuersis orbis partibus propter peccata nostra designata sunt, & nisi DEVS ex alto nos respexerit, plura fortassis adhuc designabuntur.

Quid statuentur de pecuniis, quas iudices supra constitutum salarium ab alterutra litigantium parte nonnunquam accipiunt.

AD idem caput referri solent, quæ iudicibus supra constitutam mercedem nonnunquam dependuntur. Nec iniuria: nam quicumque Iudex, munus, præter constitutum stipendium ab alterutra litigantium parte exigit; vel exigit & accipit illud, vt iudicet, vel vt iuste iudicet, vel vt iniuste iudicet, vel vt non iudicet. Si vt iudicet, quòd aliàs fortè iudicare, hoc est, causam cognoscere, vel sententiam ferre nollet; non poterit acceptum iure retinere: Siquidem ex officio iudicare tenebatur; atq; ita ab eo, qui dederat, iuste repeti potest. Sin autem precium exigit & accipit, ne iudicet, vel vt malè iudicet; neq; danti reposcere, neq; illi, qui acceperat, retinere fas est: nam æquè turpiter datum & acceptum est. Erit autem tum, vel in pauperum, vel in eorum vsum expendendum, in quorum iniuriam erogatum fuerat. Quòd si verò donatur, vt iuste iudicet, adhuc turpiter accipitur: Siquidem iura iudicia iusta vendere non permittunt. Atque ita quicquid hac ratione acceptum fuerat, id vel illi assignandum erit, qui dederat; vel illi, in cuius præiudicium datum fuerat, vel certè omnium Domino in suis membris, hoc est, egenis.

Ve iudex id retinere non potest, quod accipit, vt non iudicet, vel malè iudicet, ita nec testis quoque id, quod accipit, vt nullum, vel falsum testimonium ferat.

QUAE de iudicum supra iustum stipendium exactionibus hoc loco dicuntur, ea omnia, certa quadam ratione, de testibus quoque tradita accipiuntur. Nam Iudex & testis ea in re æquiparantur, hoc solo excepto, quòd grauius plerunque hic peccat testis quam Iudex: Siquidem iudicis iniquitati per accusationem, vel legitimam ad superiorem Iudicem appellationem obuiam iri potest; testis autem neutro modo commodè. Nam si is veritati testimonium perhibere, aut iustitiæ patrocinium præstare nolit, quid cum eo agas?

CVM extraordinariis, adeoque iniquis iudicum & testium extorsionibus, magnam affinitatem habent ea, quæ nonnulli auari medici,

medici, vel iniqui caufarum patroni morbi grauitatem, vel caufæ difficultatem fupra modum exaggerantes, vltra debitum nonnũquam emungunt. Debitum autem voco, non quod caufidici, vel medici iniquitas poftulat; fed quod lex, vel loci confuetudo, vel prudẽtum iudicium pro caufæ, vel morbi ratione æquum cenfet. Exemplo rem hanc declaro.

ACCERSITVR medicus vel chirurgus ad egrum, morbo nõ admodum periculofo affectum; ille verò ex alieno incommodo quæftum quærens, morbi malitiam & vim vſque adeò exaggerat, vt de ægri falute actum videri queat. Rogatur, ſi quid conſilij vel auxiliij ſuperſit, ne miſero defit; fore enim gratiſſimum, ſi ab impendenti vitæ discrimine, induſtria illius, eripiatur. Infert medicus, tametſi parum ſpei reliquum ſit, ſe tamen facturum & tentaturum omnia, idque omnino gratis, ſi fortè conatus minùs feliciter ſucceſſerit. Quòd ſi verò laborẽ in rem ſuſceperit, ægrumque; priſtinę ſanitati reſtituerit, tum demum id ſe expectaturum, quod iure ab eo expectari poſſit, qui alterius ope & induſtria è mortis faucibus ereptus fuerat.

PARTI modo clientulus quiſpiam contra antagoniſtã, quem verſipellem fortè naçtus eſt, fidum patronum quærit. Incidit in Titium, cui totum controuerſiæ ſtatum bona fide exponit. Ille Mæuij clientuli ſui ſimplicitate abutens, omnia iuris & æquitatis principia & firmamenta, quibus Mæuij cauſa nitebatur, impugnat, quantãque vi poteſt, clientulum ſuum, quem erigere debuit, in deſperationem adducit. Ille ne tantam iacturam faciat, animo conſternatus rogat, auxilium implorat, montes aureos, ſi victoriam obtineat, ſpondet. Titius exoratus promittit operam ſuam, ſed ea lege, vt ſi cauſam planè deſperatam euincat, tantum, puta tertiam vel quartam ſummæ, de qua lis erat, partem ferat: Sin autem cauſa cadat, id quod omnino futurum ominatur, niſi ſummam diligentiam adhibeat, pro induſtria & opera impenſa, nihil proſus, mercedis loco accipiat. Iam quicquid eiufmodi artibus ab ægris vel clientulis vltra iuſtum laboris precium emungitur, in eleemoſynam vel aliud pium opus impendi non debet; ſed illis, quibus fraudulentè & quaſi per vim ademptum fuerat, integrè reſtitui.

Medicorũ quorundam praxiſ & ars.

Cauſidicorum quorundam ars & praxiſ.

Quæcumque à medicis vel cauſidicis, vel aliis quibuscuque arte vel fraude ſupra debitũ extorquetur, ea in eleemoſynam verti non poſſunt.

K

INVEN-

Inuenta, que nullius certi Domini sunt, & in proprium & in pauperum quoque usum conuerti possunt.

Quæ certi alicuius Domini fuerunt, neque pro derelictis adhuc habentur, ea egenis donari iure non possunt.

Quæ iniuste non possidentur, et si turpiter acquirantur, in eleemosynam infamiam queunt.

Merces meretricia restitutioni interdu est obnoxia, & tunc in eleemosynam verti nequit.

INVENTA, quæ nullius certi sunt Domini, neque antè fuerunt; vt sunt gemmæ vel vniones in littore maris cõperti; aurum vel argentum è terræ visceribus erutum, & alia eiusmodi vbilibet inuenta: Tum ea etiam, quæ olim quidem fuerant certi cuiuspiam Domini, nunc tamen pro derelictis habentur, & pro eiusmodi haberi certò dignoscuntur, quòd ipsa inuentione in inuentorum ius dominiumque concedant, cum in eleemosynam, tum in proprium quoque usum conuerti possunt. Nisi forsan peculiari aliqua lege aliud alicubi cautum extet; vel consuetudo aliud alicubi obtineat. Constat enim, quibusdam in locis thesauros casu repertos, vel aliquam certè illorum partem principum fisco addici.

CONTRA verò, quæ certi alicuius Domini sunt, vel proximè fuerunt, neque pro derelictis adhuc habentur, ea neque in proprium commodum, neque in pauperum alimentum transferre licet, nisi forsan omni, quæ oportuit, adhibita diligentia, veri illorum Domini inueniri non queant, vel tantum distent, vt facilem accessum non admittant. Nam vbi horum alterutrum militaret, ibi inuenta in eleemosynarum materiam vertere citra noxam liceret. Denique, si qua sunt alia, vt sunt sanè multa, quæ non modò iniuste parantur; sed iniusto quoque titulo possidentur, illa in eleemosynam exponi non possunt; sed iis reddenda sunt, quibus iniuste erepta fuerant. Verùm quæ ita inhonestè quærantur, vt tamen cum proximi iniuria, aut DEI offensa non detineantur, illa, vt cætera honestè quæsitæ, si propriis vsibus necessaria non sunt, salubriter in eleemosynas, vel alias pias causas erogantur.

QVARE licet prostibuli merces apud altare locum non habeat, (nisi forsan res fuerit occulta, & mulier antè peccatrix per veram vitæ mutationem ad DEVM iam conuersa) habet tamen locum, & quidem iustum & opportunum in eleemosynaria datione. Fallit hoc nihilominus, dum vulgatæ pudicitia femina ex eo quæstum concipit, qui abalienare non potest; siue quòd nihil proprii possideat; siue quòd sui iuris, aut mentis compos non existat; siue quòd suis blandimentis plus æquo extorqueat. Quod de scorto vulgato hîc dicitur, hoc de Mœcha, Lenone, totòque illo turpium ac flagitiosorum hominum grege dictum accipiatur: Si quidem

quidem hi omnes ita turpem quæstum faciunt, vt turpi tamen cō-
mercio quæsitum non prorsus iniuste possideant: siue ea æquitas
proniat ex operarum locatione; siue ex libera donatione; siue
ex vtroque simul, quod nobis fit verisimilius.

CVM Lenonum turpitudine haud obscurum symbolum ge-
runt Mimi, Histriones, Principum assentatores, pluresque eius
farinæ alij. Quapropter licet tam ipsi quàm ipsorum quæstus pu-
blice turpes infamesque habeantur; nec ipsi solum, sed alij præ-
terea omnes, qui cum ipsis faciunt, eorundemque familiaritatem
& amicitiam colunt, attamen quòd restitutioni obnoxium non
fit, quod ex infami illa arte corradunt, licebit illud integrè, vel ex
parte in egenorum victum exponere. Idem de eo statuunt vete-
res, quod venatio parit. Illi enim non eam tantum, quæ cum pau-
perum & infontium oppressione coniuncta est; & alteram illam,
quæ cum efferatis beluis non absque vitæ salutisque discrimine
in circo vel arena exerceri solita est, aperte damnât; sed eam etiã,
quam vulgò saltuariam appellant, parum laudant.

FATENDVM est tamen, eiusmodi venationem secundum se
illicitam non esse. Qui enim aliam artem nullam callent, neque
aliunde quàm ex venatione alere se valent, non peccant, si ex instituto
venationi vacant. Certum est quoque, viros principes, & alios
quoque inferioris ordinis nobiles, quò corpus exerceant, hone-
stèque sese recreent, in saltibus, & syluis, & aliis quibuslibet locis
iurisdictioni suæ subiectis, licitè venationi operam dare: dummo-
do tamen sua venatione neminem grauent; & ea, quæ ad pieta-
tem & officium suum faciunt, propter venationem non negli-
gant; & nihil tandem venationis causa, quòd DEVM vel proximi-
um offendat, committant. At quòd in multis & magnis vena-
tionibus nõ facile hæc omnia euitentur vel obseruentur, fit, vt ra-
rò admodum sanctificentur, qui multum venantur. Esau, scribit
Hieronymus, venator erat, quoniam peccator erat. Et penitus
nõ inuenimus in Scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem;
piscatores inuenimus sanctos.

TRIPBVS lucris, quæ ita tamen sunt affecta, vt in legitimã
elemosynarum materiam cõuerti queant, illud quoque accenseri
solet, quod alea, vel alius ludus iure inhibitus, vel non satis appro-
batus acquisiuit. Hoc tamen hæc lucra à cæteris, quorum paulò

K 2 autè

Veteres Patres
nullum venatio-
nis genus lau-
dant.

In multis & ma-
gnis venationi-
bus difficulter
euitatur pecca-
tum.

Esau d. 86.

Quod alea, vel
alius eiusmodi
ludus peperit,
non semper in
elemosynæ o-
pus cōuerri po-
test.

antè meminimus, discrepant, quòd restitutioni frequenter sint obnoxia; vt cùm ex eo obuenerunt, qui abalienare non poterat; vel quia nihil proprij, quod perderet, habebat; vel quia sui iuris, aut sanæ mentis, aut artis lusoriæ gnarus non erat; vel quòd dolo, aut fraude circumuentus, aut quòd vi metùe ad ludendum adactus fuerat.

DE Ariolis tandem, Sortilegis, Chiromanticis, cæterisque diuinatoribus, eorundemq; lucris idem statuas, quod de reliquis turpibus lucris & lucrionibus. Nam etsi illorum professio sit fœda, seuerissimèque inhibita, nihilominus elemosyna, quæ ex diuinatorio quæstu impenditur, non est mala, aut lege aliqua prohibita. **C O N S T A T** itaq; generali quadã ratione, ex quibus rebus elemosynam donare liceat, & ex quibus rursus id non liceat. Accurata autem rei huius tractatio tota pendet ex controuersia de restitutione, quæ alium locum exigit.

De iis, quibus elemosynaria præsidia salubriter administrantur, vel non administrantur.

C A P V T N O N V M.

EXPOSITVM est, qui elemosynam largiri debeant, & iure queant; tum ex quibus rebus egenis benignè facere licet, & è quibus id rursus non licet; proximum est, vt explanemus, quibus paupibus elemosynarum adminicula impendenda sint, & quibus eadem vel non impendenda, vel parciùs impendenda sunt. Hoc autè perspicuè & commodè vt fiat, pauca quædã de pauperum discrimine hîc præmittere placet. Nam etsi iam antè, cùm nimirum de varia diuitum conditione disputabamus, nonnulla rei huius inciderit mentio, eget tamen explicatione aliquantò maiori.

Triplex pauperum genus.

Non omnium spontaneorum pauperum idem est scopus.

E S T itaque triplex pauperum genus: Vnum spontaneum, alterum coactitium & quasi iniurium, tertium medio modo affectum, hoc est, neque omnino spontaneum, neque tamen quoque prorsus iniurium. Spontaneorum autem, alij bona, alij mala voluntate sunt eiusmodi. Bona voluntate voluntariam paupertatem complectuntur, qui **C H R I S T I** consilium, Apostolorumque ac aliorum quamplurimorum Sanctorum exemplum æmulati,

æmulati, omnibus, quæ habebant, vel quouis modo habere poterant, simul & semel abdicatis, & in pauperes, vel alias pias causas erogatis, nudi nudum CHRISTVM, quantum humana fert imbecillitas, sequuntur. De hoc voluntario pauperum genere, quòd difficultatem aliquam habeat, multisq; & magnis aduersariorum telis pateat, peculiare caput instituemus. Præua porrò voluntate paupertatem sectantur, qui sua mendicitate non CHRISTVM, non mundi contemptum, non sui ipsius, propter regnum cælorum despectum, non aliud denique quicquam pio & Christiano homine dignum quærunt; sed suæ tantum ignauitæ desidiæque fomentum.

SED neque inuiti, quoq; vel coactitij pauperes eiusdem conditionis & qualitatis sunt omnes: Comperiuntur inter eos enim, qui cum egentissimis quibusdam commisi, diuites quodam modo haberi queant. Nam licet ægrè laboriosèque sese sustentent, & quasi in diem viuant; at sustentant se tamen. Horum autem pauperum status, etsi non magnopere videatur exoptandus; vt qui ad alterum extremum magis inclinēt, non est tamen profus contemnendus. Quandoquidem si huius generis pauperes sorte sua contenti, DEVM in sua tenuitate laudant, iustitiamque exercent, plurima vitæ salutisque pericula, quibus opibus affluentes communiter inuoluuntur, euadunt, & maiores quoque in virtutibus, artibusque homine dignis, progressus plerunque faciunt. Rarò enim ad magna assurgunt, qui in deliciis ætatem transigunt; & à multis tandem morbis, curis, insidiis, casibus, quibus diuites infestantur, immunes viuunt.

SUNT alij ex hoc ordine extremè miseri; quales sunt, qui vnum hoc habent & possident, haberèque & possidere possunt, quod ab aliis accipiunt. Cuiusmodi pauper erat Lazarus ille Evangelicus: Nam nihil habebat, ne panis quidem micam, quo corpus miseria & inedia confectum, reficeret; neque per valetudinem & vlcera laborare; imò ne ostiatim quidem victum quærere sat commodè poterat. Vnde non stetisse, aut vicatim stipem emendicando oberrasse, sed ad diuitis ianuam iacuisse scribitur. Huius generis egeni frequentius in priuatis ædibus comperiuntur, quam in publicis plateis, nisi forsàn grassante aliqua annonæ caritate retinuerint penuria. Inueniuntur enim in magnis præsertim & populosis

K 3

lois

Inuiti pauperes
non eiusdem ra-
tionis omnes.

Diuites ma'ori-
bus vitæ salutisq;
periculis exposi-
ti, quàm paupe-
res.

Luc 16.
Cuiusmodi di-
cendi sunt extre-
mè inopes.

Extremè inopes
frequentius com-
periuntur in pri-
uatis ædibus, quàm
publicis vicis.

lofis ciuitatibus sæpe non pauci, qui domi fame malunt tabesce-
re, planèq; perire, quàm mendicare, aut aliis miseriam suam cum
pudore patefacere, aut artem aliquam statui suo non satis con-
sentaneam exercere.

Triples pauperum inuitorum genus & triplex item necessitas,

MEDIVM inter hos obtinent, qui neque toti ex aliis, neque toti rursus ex se pendent; habent namq; aliquid, & aliquid etiam possunt, attamen nisi ex aliorum charitate, vel liberalitate aliquid accedat, vitam tueri nequeunt. Ex triplici hoc coactitorum pauperum genere, triplex necessitas assignari potest. Vna communis, quam conditionatam rectius appellaueris: nam qui hac tenentur, aliorum præsidio non indigent, vt simpliciter viuant, sed tantum, vt commodius viuant. Altera absoluta, hæc extrema nomine familiaris designatur; vt quæ priuatis opibus omnino sit destituta. Tertia mixta; desiderat hæc namque aliquid ad vitæ sustentationem omnino necessarium, non tamen totum: Nulla autem ex iis omnibus absolute est indiuidua. Nam neque qui communi egestate laborant, neque qui extrema, neque qui mixta, ex æquo semper laborant. Certum est namque, maiori illum inopia premi, cui ne in vnum quidem diem alimenta suppetunt, quàm cui hæc in vnam tantum hebdomadam, mensẽ, vel annum suppetunt; Sic miserabilior est, qui vxorem & liberos alere non potest, quàm qui hos potest, cæteros autem domesticos non potest. Eandem vel maiorem quoque latitudinem recipit necessitas personalis.

Paupertatis gradus ino consistit in indiuiduo,

Cuiusmodi sint, qui inter inuitos & spontaneos pauperes mediis obtinent.

INTER merè autem voluntarios & merè inuitos medios, eos collocare licet, qui inter opes, quas magnas sæpe obtinent, ita affecti sunt, vt **CHRISTI** nomine nihil possidere, vel omnia deferere parati sint. Sed & in magna quoque rerum copia, eam animi submissionem erga omnes ostendunt, vt nihil proprium habere videantur. Quare si vsu quandoque veniat, vt eorum, quæ possidere videbantur, iacturam faciant, non murmurant, non recalcitrant, non insaniunt, sed **DEVM** cum **B. Iob** ex animo laudant. Denique cuiusuis generis & ordinis pauperes, alij sunt indigenæ & quasi domestici; alij peregrini vel exteri, vulgòque ignoti. Iam ex hoc egenorum discrimine haud difficile de eo fuerit statuere, quod hoc capite præcipuè in disquisitionem vocatur, nempe quibusnam pauperibus eleemosynarum auxilia sub-
mini-

Pauperi & egenorum alij exteri & ignoti, alij indigenæ & noti,

ministrare, quibus rursus eadem subtrahere, vel parcius impendere conueniat. Quanquam, ut suis postea locis planum fiet, non ex hoc tantum. At nunc ad singulas pauperum classes se vertat oratio.

NVLLE extremè, vel quasi extremè egenti; siue is probus sit, & Christianorum sacris initiatus; siue improbus & Paganismi erroribus adhuc irretitus, necessarium vitæ auxilium denegandum est: Siquidem humana natura, cui auxilium impenditur, & bona est, & à DEO est, & nobis omnibus commendata est. Vnicuique enim de proximo suo mandauit DEVS, non solum amico & iusto, verum etiam inimico & iniusto: *Benefacite his, qui oderunt vos, ait CHRISTVS, Orate pro calumniantibus, & persequentibus vos.* Atqui inimicus vel persecutor, ut eiusmodi, non est bonus: nam si bonus esset, inimicus, vel persecutor non esset. Si ergo inimicis & persequentibus benignè facere iubemur, etiam si extrema necessitas non urgeat, quantò magis, si hæc urgeat?

IMO verò tanta est extremæ indigentiae vis, tantaque vitæ humanæ præstantia, ut iis quoque alimenta subministrare liceat, (modò per publicos iustitiæ ministros, aut cum aliorum offensione, aut Reipublicæ pernicie id non fiat,) quos publica vindicta, vel iudicis sententia ob admissa scelera ad carceralis inediae interitum condemnauit. Et quod de alimentis hoc loco dicitur, hoc de cæteris quoque vitæ præfidiis dictum accipiatur: nam si ad mortem condemnato, impedimentis, quibus detinebatur, submotis, fugam inire licet, cur eiusmodi licitam fugam promouere & adiuuare non liceret? Enimuerò si Mæuius licet emere, vel vendere, vel bellum gerere, cur Titio, quò facilius emat, vel vendat, aut bellum gerat, consilium vel auxilium non liceat dare?

AD hoc extremè egentium membrum spectant illi etiam, quibus inter inuitè pauperes postremum locum assignauimus. Nam etsi illi, ut ibi dicebamus, nõ egeant extremè ex omni parte, ea tamen parte extremè egent, qua toti ex aliis & nullo modo ex se pendent; adeoque secundum illam partem æquè iuuandi sunt ac illi, qui simpliciter extremè laborant, siue qui toti ex aliorum gratia dependent. exemplo id declaro. Sint duo, quibus in sumptum quoti-

Nulli extremè egenti, etiam si sceleratissim⁹ sit, necessarium vitæ præfidium denegandum est.

Matth. 5.

Licet iis cibum, aliaque vitæ præfidia subministrare, quos iudex ad carceralis inediae interitum condemnauit.

Qua parte quis extremè laborat, secundum eam æquè iuuandus est ac si simpliciter extremè laboraret.

quotidianum absolutè necessarij sint quinque nummi: alter ex illis nullum ex se habeat, neque habere queat; alter verò vel habeat, vel diurno labore conficere valeat tres, nullo autem modo quinque, quos ad victum quotidianum ponimus absolutè necessarios; Tam quod attinet ad duos nummos, qui necessario victui defunt, planum est, hunc perinde extremè egere ac alterum, qui nihil ex se prorsus habet, nec habere valet; atque ideo secundam hanc quotam deficientem, æquè ab omnibus iuuari debere, ac illum, qui simpliciter extremè laborat.

Superuacua proficietes, extra extremam necessitatem nulli certo eleemosynam dare obligatur.

At verò secundum eam partem, quam ipse labore vel industria comparare potest, nemo illi eleemosynam dare obligatur, sicut nec illis quoque, qui non pendent ex aliis secundum vitam vel esse, sed tantum secundum commodum naturæ vel vitæ statum: cuiusmodi sunt, qui se sustentare possunt, quamuis non absque labore & molestia. Nam etsi illi, qui obtinent bona ad status sui decus honestè tuendum non necessaria, etiam extra extremæ necessitatis causam pauperibus benignè facere teneantur; non tamè obligantur, huic vel illi præcisè eleemosynam dare, sed huic vel illi, vel cuiusque alteri indeterminatè. Retinent enim istiusmodi liberam bonorum œconomiam & administrationem. Inter inuitè itaque pauperes solis secundæ & tertie classis egenis debetur eleemosyna: quamuis interim ea primi quoque ordinis pauperibus cum merito donari possit. De illis porrò, quos inter spontaneos & inuoluntarios pauperes medios constituimus, nihil est quod hic dicamus: Adest his enim, vnde se alant. Solùm monuerim, si quo casu in egestatem inciderent, propter egregiam pietatem, qua ornati sunt, præ cæteris eleemosynario præsidio fouendos esse. Verùm de extremè pauperibus, necessariisq; eorumdem adminiculis satis.

Non omnis 5. 95.

Qui eleemosynas abutuntur, eleemosynas subleuandi non sunt. Cap. 12.

At verò extrema necessitate seclusa, nullo modo iis eleemosynarum præsidia impertienda sunt, quos in suam, vel aliorum perniciem eiusmodi præsidii abuti constat. Votum est enim illud Augustini: Vtilius esurienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negligit, quàm esurienti panis frangitur, vt iustitiæ seductus acquiescat. Cognatum huic est illud Hieronymi: Da pauperibus, quò necessitas sustentetur, non quò vitia augeantur. & illud Ecclesiastici: *Da misericordiam, & non suscipias peccatorem. Da bonum, & non receperis*

repperis peccatorem. Benefac humili, & non dederis impio. Prohibe panes illi dare, ne ipsis potentior sit. Nam duplicia mala inuenies in omnibus bonis, quæcunque feceris illi. & illud tandem Ambrosij: Pulchrum est bene uelle, & eo largiri consilio, ut profis, non ut noceas. Nam si luxurioso ad luxurię effusionem, adultero ad mercedem adulterij largiendum putas, non est beneficentia ista, ubi nulla est beneuolentia; officere est enim illud, non prodesse alteri. Non sunt igitur illi eleemosynis fouendi, qui in luxuriam, vel superbiam, vel aliud quodcunque vitium istiusmodi fomentis abuti dignoscuntur.

SED neque illi quoque eleemosynario præsidio digni sunt, qui etsi neminem concutiant, aut publicè lædant, nulliusq; thorum violent, nihilominus laborem, quo alere se poterant, & iure quoq; se alere debebant, auersantes, ignauiaque & otij commoda de industria sectantes, mentiendo & mendicando orbem obambulant, variasque artes & imposturas, quò id, quod sibi præfixum habent, consequantur, excogitant. Etenim quò copiosiore eleemosynam extorqueat, adeoque molliùs cutem curet, hic se à latronibus spoliatum confingit; ille naufragio vel incēdio omnibus fortunę bonis se exutum asserit; alius iniusto exilio se multatum comminiscitur; alius rursus hoc vel illo occulto morbo se grauari causatur; alius tandem aliud nugatur, prout vnusquisque mentiendi, fucumq; faciendi euasit doctior. Hos (quòd felicitatem in mendicitate ponant, ipsaq; mendicitate, certa quadam ratione diuites existant,) quidam nò omnino ineptè *πωχοπλαστεις* vocant, iurium antistites, cum vagabundos, tum validos quoque mendicos appellant.

VERVM utcumq; appelles, digniores plerunq; sunt, in quos magistratus publicè animaduertat, quàm in quos magnas eleemosynas conferat; ut qui non solum sint ignaui, & ab omni honesto studio prorsus alieni; sed Reipub. quoq; sæpe numero exitiosi. Nam cum istiusmodi homines sint otiosi & curiosi, & vètris causa quiduis pati & agere parati, prout vitiorum omnium mater & nutrix est otium; sua turpitudine non contenti, aliis quoque morum suorum scabiem affricant. Et ut cæteris suis sordibus nihil obessent, veris tamen pauperibus magnum præiudiciũ adferunt. Nam & eleemosynarum præsidia illis intercipiunt frequenter, & vulgo eosdem exosos reddunt, multisq; cõuitiis & probris expo-

L nunt.

Li. 1. c. 30. off.

Eleemosyna indigni sunt, qui propter ignauia laborare nolunt.

Varie validorum mendicorum artes & impostura.

Vagi & validi medici Reipub. perniciosi. Vitiõrum omnium mater & nutrix otium.

nunt. Denique præter diuinas humanasque leges, quæ id hominum genus passim detestantur, multæ graues extant causæ, cur eiusmodi vagos validosque mendicos è ciuitatibus proscribi, & si minæ & admonitiones sat non sunt, multis quoque & pœnis à turpi illa vita coërceri conueniat.

Propter validos mendicos leges alicubi latæ veris mendicis parum commodæ.

AT verò ex æqua iustaque validorum vagabundorumque mendicorum proscriptione, fraudumque & imposturarum, quas comminisci solent, detestatione alicubi uatæ sunt leges & constitutiones veris pauperibus parum commodæ, Christianæque charitati, & rationis quoque legi parum consentaneæ. Enimuerò comperiuntur Respublicæ, quæ nullum omnino exterum mendicum admittunt, etsi de illius miseria apertè constet: Aliæ quæ tales quidem ad aliquot dies admittunt, verùm id cum tanta cautione, tantæque de tota miserorum vita, statu, & conditione indagine & inquisitione, vt dubitare queas, satius ne sit, eleemosynarium aliquod subsidium ab eiusmodi loco expectare, an tam exactum non absque pœnæ periculo, sicubi lapsus aut à vero aberrasse deprehensus fueris, examen subire: Aliæ tandem, quæ alias, prout singulæ in suo sensu abundant, in peregrinorum egenorum receptione leges & cautiones adhibet. Quæ omnia etsi bono zelo fiant, aut fieri certè queant, aliquam tamen iniquitatis speciem, præ se ferunt. Ecqualemnam inquis?

EXPONUNTUR HIC BREVITER CAUSAE, ET rationes, quæ suadere videntur, exteris mendicis non esse interdendum introitum ciuitatum.

Loca publica omnibus ex æquo patere debent, neque vllus citra culpam, aut grauem causam eo beneficio priuari potest. Mendicare non est culpa, sed pœna.

PONO hîc autem tanquam certum, loca publica, vt sunt viæ regiæ, ciuitates, oppida, pagos etiam, si quidem ius Gentium spectemus, omnibus ex æquo patere debere, nullumque eo iuris beneficio citra culpam priuari posse. Cùm ergo exteri mendici, vt tales, noxa vacent, (Quandoquidem mendicare vel eius conditionis esse, vt nolis velis mendicare, cogare, non est culpa, sed pœna) exponant illi nobis qua æquitate, commune illud iuris beneficium, per sanctiones politicas exteris pauperibus adimatur?

ADHAEC,

ADHÆC, & eodem ferè tendit, nunc ab hac, iterum ab illa, rursus ab alia ciuitate arceri, aliud nihil esse videtur, quàm quoddam partiale exilium, seu peculiaris quædam proscriptio: (Nam vt viæ, ita etiam ciuitates, omnibus indiscriminatim apertæ esse solent, & iure quoque apertæ esse debent; nisi forsan delictum, aut bellum, aut pestis, aut dira fames, aut aliquid aliud eiusmodi aliud quandoque exigat) at pœnam exilij nulli infonti irrogare licet; exteri autem mendici hoc solo nomine, quòd sunt mendici, culpa carent: Quandoquidem necessitate compellente mendicare nullum est peccatum; imò verò si humiliter & patienter id facias, magnum apud DEVM meritum habet.

Exilij pœnam infonti irrogare non licet.

FATEOR vndecunque ad natale solum ablegari, non esse veri nominis auxilium, attamen ita huc amandari, vt nusquam alibi admittaris, est quiddam vero exilio cognatum: Est nihilominus manifesta communis iuris violatio; est, vt paucis dicam, magna quædam infontium vexatio. Nam dum miseri illi iam ex hoc, iterum ex illo, rursus ex alio loco vel oppido profligantur, fit, vt in perpetua quadam peregrinatione versantes, nusquam requiem inueniant, nusquam pedem figere audeant, aut valeant. Ex quo deinde consequitur, vt senes, debiles, morbo aliæque miseria confecti, in ipso interdum itinere omni interim humana ope, Sacramentorumque præsidio destituti miserum spiritum efflent; Validiores verò ex desperatione ad furta & rapinas sese conuertant, & laqueo tandem, quem forsan non admodum promeriti fuerant, ærumnosam vitam finiant.

Ad magnas molestias & miseras adigunt pauperes, qui à ciuitatibus illos arcent.

PRAETEREA apud omnes rectè sentientes in confesso est, nulli mortem inferre licere, qui crimen morte dignum nullum admisit; at plurimi comperiuntur, qui in patrio solo nec habent, vnde viuant, nec habere possunt: eiusmodi ergo, pœnis vel minis, vel quibuscunque statutis intra patriæ limites coercere, aliud nihil est prorsus, quàm innoxios contra omne ius & fas dira fame enecare. Qui ergo pauperes cogere volunt, vt intra patriæ fines sese contineant, simul quoque loci illius magistratus cogant oportet, vt suos pauperes domi alant: At hæc coactio vel non succedet, vel non absque difficultate succedet: Nam præterquam quòd eleemosyna, extrema necessitate seclusa,

Nemo pauperibus inhibere potest, ne extra patriam mendicent, nisi in patria de necessitate alimèto illis prospiciat.

res sit quod ad hunc & illum attinet, libera, ad quam proinde iusta lege nemo compelli potest, multi quoque magistratus aliis magistratibus non subsunt. Qui autem non subest, alterius lege premi non potest. Qui igitur in natali solo, necessario victu destituuntur, ita ut illum isthic, vbi nati sunt, nec habeant, nec habere queant, nullis obstantibus legibus, libere ad exterarum nationum & ciuitates conferre se possunt. Qui autem tales vexant, legumque suarum seueritatem in illos exercent, videant quid Deo, qui est Dominus omnium, summusque pauperum patronus, olim respondeant.

Vbiq; locorum
comperiuntur,
qui citra aliorum
subsidium vitam
tueri non possunt.

PLANIVS hanc rationem explicio: Vt in eadem ciuitate comperiuntur diuites & pauperes, necessariis vitæ præsidis planè destituti; ita in eadem quoque prouincia: Siue ea inopia proueniat ex soli sterilitate, siue ex alia quacunque causa. Iam ut ciuitatis Magistratus ciuitatis incolis, qui se alere nequeunt, nullo iure interdiceret potest, ne domo exeant, diuitumque ædes eleemosynarum causa adeant, nisi necessaria vitæ alimenta domi manentibus subministrant; ita etiam prouinciarum rectores, locorum steriliu incolis, ne extra victum quærant, iustè inhibere nequam possunt, nisi intra natale solum constitutis, de sumptu necessario bona fide prospiciant. Cùm itaque communiter id non faciant, quo iure, ne extra victum quærent, illis interdicitur?

Pauperes ab vr-
bibus & ciuitati-
bus excludere, pu-
gnat cum hospi-
taliitate, vt quod
maximè.

QVOD si nihil ex iis, quæ hætenus retulimus, legibus illis obstaret, adhuc graue magnaque consideratione dignum videtur, quòd vniuersalis illa egenorum omnium aliunde aduenientium exclusio cū hospitalitate, quæ tantopere apud omnes gentes & nationes prædicatur, & prædicata est semper, tantaque contentione cū in sacris tum in profanis quoque literis omnibus commendatur & inculcatur, pugnat vt quæ maximè. Nam, vt nemo nescit, occupatur hæc circa exteros & peregrinos præcipuè, & inter eos peculiari fauore illos cõplecti solita est, qui tecto cæterisq; necessariis destituuntur. In domesticos enim beneuoli & liberales sumus veriùs, quàm hospitales. Iam si vagos validosque mendicos excludimus, vt meritò, si de illorum vitio certò constat, eosdè excludimus; & verè egenos miserosq; nullos admittimus,
in

in quos tandem hospitales erimus? Forſan in diuites? Atqui ſi diuitibus peregrinis, qui neceſſariis omnibus abundant, aut facili negotio ea parare valent, hospitalitatis iura non negamus, cur ea negabimus pauperibus, quibus, omnium iudicio, debentur maximè?

DENIQUE Scripturæ, dum de pauperibus agunt, nihil inter aduenas & indigenas ſecernunt; verùm vt omnibus indifcriminatim, quibus poſſumus, beneficiamus præcipiunt. Imò verò vt Exod. 23. Leuit. 23. Deut. 10. & 14. & alibi paſſim videre licet, peculiarem exterorum pauperum curam haberi volūt. Simus proinde liberales, & hospitales in omnes, & in eos præcipuè, qui ad ſacra loca religionis ergò peregrinatum eunt. Nam quò Diabolus, propriæque eiusdem organa infeſtiùs hæc oderunt, eò maiorihonore & benevolentia digni ſunt, qui pietatis ſtudio eiufmodi laborem ſuſcipiunt.

DILVVNTVR EORVM RATIONES, QVI SENTENTIAM huic oppoſitam magis probant.

AT quamvis hæc ita habeant, non deſunt tamen, qui ſtatorum, de quorum ratione & æquitate hîc diſputamus, patrocinium ſuſcipiant, multaq; in illorum deſenſionem allegent, & inter alia: nullam Rempub. aut ciuitatem ad exterorum pauperum curam, aut ſuſtentationem obligari. Mox complures cùm corporis tum animæ quoque morbos per eiufmodi peregrinos in ciuitates importari. Poſtremò domesticis & indigenis ſatisfieri vix poſſe, nedum exteris & peregrinis, adeoque vnumquemlibet intra ſui vici, pagi, oppidi, vel municipij fines conſiſtere, indeque alimenta & cætera, quæ vitæ neceſſaria ſunt, expectare debere.

SVNT ſanè hæc apud eos, qui ex ſuperficie de rerum naturis ſtatuunt, aliqua; Verùm apud æquos cordatoſque rerum æſtimatores, non admodum ponderoſa. Nam dato; hanc vel illam vel nullam quoque Rempub. vel ciuitatem alienos pauperes alere lege aliqua teneri, hoc tamen exteris mendicis facultatem non adimit, alienas ciuitates adeundi, ibidemque eleemoſynarum præſidia petendi. Aliud eſt enim, ſtipem propter **D E V M** petere;

Natura & recta ratio dicitant, vt abundantes, necessitatem patientibus opem ferant.

Non minus inficiunt ciuitates exeri diuites, q̄ pauperes.

Quis egens à quouis habente, vitæ subsidia petere potest.

Non omnes pagi & oppida suos pauperes alere possunt.

aliud hanc vel illam ciuitatem, vt alat, vel rem petitam concedat, cogere. Hoc enim non licet, illud licet. Quamuis ex hoc ipso quoque, quòd *DEVS* Opt. Max. qui & iustus est, & mortaliū omnium apprimè amans est, vni maiorem rerum copiam & affluentiam largitur, quàm alteri: sequi videatur, vt hi, qui abundant, iis qui egent, opem ferre debeant.

QVOD de animi corporisq; morbis allegabatur, eque locum habet in peregrinis diuitibus, atq; in pauperibus, & fortè magis. Quamobrem si pauperes externi excludi debent, ne ciuitatem inficiant, excludi quoq; debent diuites, omnisq; generis mercatores & negotiatores, qui tamen non excluduntur, sed studiosè fouentur, & alliciuntur. Friuolum est ergo, quod de ciuitatū infectione dicitur. Porro domesticos, si cætera sunt exæquata, externis præferendos esse, id nemo negat: At quia sæpe contingit, vt cætera non sint paria, atque nonnulli magis afficiantur erga peregrinos omni ope destitutos, quàm erga indigenas & ciues proprios, non deberet vnquam externis petendi ostium præcludi, maximè cum ea facultas competat illis ex iure naturali. Quilibet enim egens à quolibet habente & abalienare valente, vitæ subsidia petere potest.

TANDEM cum vnumquemq; pagum, vicum, oppidum vel municipiū suos pauperes alere debere contendunt, haud magno iudicio se præditos ostendunt. Constat enim, tantam interdum esse populi miseriam, tantamque rerum omnium in patrio solo penuriam, vt paupercula plebecula seipsam alere vix queat, nedum numerosos egenorum greges: Siue inopia illa inde proueniat, quòd loca quædam obtineant horrida, sterilia, & aspera, quæ, vt maximè colantur, parū ex se fundunt: Siue quòd à Principibus, Satrapis, vel Nobilibus, quorum iurisdictioni subsunt, inusitatis oneribus & exactionibus ita exhauriantur, & quasi enterentur, vt ditiores ægrè vitam tueantur, nedum tenuiores, quorum maior semper numerus esse solet: Siue quòd incendium, aut aquarum vis, aut rapax miles nihil reliquum fecerit: Hæc enim omnia publicam inopiam aut pariunt aut augent. Sed & quibusdam quoque locis diuites vsque adeo duri, & ab operibus misericordiæ alieni sunt, vt clauam Herculi extorqueas citiùs, quàm illis, ad vitæ sustentationem, teruncium.

Et

ET vt nihil horum omnium obfaret, adhuc tamen peregrinis mendicis non femper eft integrum, patriis commodis, elemofynisue potiri. Nam præter Magistratus imperium, (multis enim propter debitum, vel patratum delictum exilium indicitur) dedecus publicum, quòd viris honeftis interdum quoq; accidere poteft, aduerfariorum potentiã, inimicorum odium, quibus impediti domi hæere non finuntur; funt aliæ penè innumeræ cauſæ, cur quidam patria deferta, aliena petere compelluntur. Vbi tum quòd artem nullam teneant, vel præ virium imbecillitate laborem non ferant, vel quòd nulli operam illorum conducant, vel inuiti ad erogandam ftipem coguntur. Iam talibus emendicandi alimèti facultatem adimere, quid aliud eft, quàm ter miferos ad reftim adigere? adeoque ante fatale tempus dira fame è medio tollere?

NEQVAQVAM, ſcribit Ambroſius, probandi funt, qui peregrinos vrbe prohibet, expellere eo tẽpore, quo deberent iuuare; ſeparare à cõmerciis cõmunis parentis; fuſos omnibus partus negare; cum quibus fuerint cõmunia iura, cum his nolle in tempore neceſſitatis ſubſidia partiri. Ferè non expellunt feras, et homo excludit hominem? Feræ ac beſtiæ communem putant omnibus victum, quem terra miniſtrat, illæ etiam cõfortem ſui generis adiuant; homo impugnat, qui nihil à ſe alienũ debet credere, quicquid humanũ eſt? Quantò ille rectiũs, qui cum iam pronec̃ta proceſſiſſet ætate, & famem toleraret ciuitas, atq; , vt in talibus ſolet, peterent vulgò vt peregrini vrbe phiberentur, præfecturę urbancę curam cæteris maiorem ſuſtinens, conuocauit honoratos & locupletiores viros, popoſcit in medium confulerent, dicēs: Quàm immane eſſet, peregrinos eiici? quàm hominem exueret, qui cibũ morientibus negaret? Canes ante menſam impaſtos eſſe non patimur, & homines extrudimus? Hæc ille contra eos, qui graſſante fame peregrinos vrbe receptos, ex vrbe eiicere ſtudebant. At eiũdem inhumanitatis eſt, receptos eiicere, & recipi cupientes non admittere. PATE T itaq; , rationes, quæ contra peregrinos pauperes adferuntur, parum validas eſſe.

NEQVE tamen ea de cauſa hæc dico, aut diſputo hoc loco, quaſi leges vel conſtitutiones, quæ contra externos mendicos alicubi editę extant, condemnem: abſit hoc; verũm vt moneam, eiũſmodi

Non omnibus, vt maximè velint, in patria hæere licet.

Li. 3. c. 7. offici.

Feris beſtiis diſtiores, qui famis tempore pauperes extrudũt, vel non admittunt.

- modi sanctiones ea seueritate vrgendas non esse, vt peregrinorum mendicorum curam, tanquam nihil ad nos pertinentem penitus abieciſſe videamur. Sunt enim illi eodem, quo interni sanguine redempti, & ad maiorem fortè gloriã, quàm illi ipsi à DEO Opt. Max. electi. Neque enim miseri illi, si crucem suam lenipatientique animo ferant, cœlesti Patri non possunt non esse quàm maximè chari. Argumento nobis sint leges, quas in eorum fauorem iam olim tulit. Notum est illud Exodi: *Peregrino molestus non eris, scitis enim aduenarum animas, quia & ipsi peregrini fuistis in terra Egypti.* Et illud Leuitici: *Non secabitis segetem terræ vestræ, usque ad solum; neque remanentes spicas colligebitis, sed peregrinis dimittetis eas; Ego sum Dominus DEVS vester.* Et illud Deuteronomij: *Dominus personam non accipit, nec munera. Facit iudicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum, atque vestitum; & vos ergo amate peregrinos, quia & ipsi fuistis aduenæ in terra Egypti.* Et infra: *Peregrino, qui intra portas tuas est, da vt comedat.* Alia eiusmodi occurrunt frequenter, quæ clarè ostendunt, quàm chari sint DEO pauperes peregrini. Verùm de iis, qui peregrinos mendicos nullos admittunt, satis.

SUPERVACANÆVM VETERVM QVE DOCTRINÆ aduersum eorum studium videri, qui in exteros mendicos nimis exactè, & accuratè inquirunt.

- I**s porrò, qui mendicos aliunde accedentes ad dies aliquot admittunt, sed non absque magno accuratòque examine, iure dici queat: *Laudo vos, in hoc autem non laudo.* Nam quòd admittunt, in laude ponendum est: pertinet hoc enim ad Christianam charitatem. Quòd autem tanta anxietate & studio in illorum vitam & statum inquirunt, id maiorem curiositatis, quàm charitatis speciem præ se gerere videtur. Quamuis enim curandum sit, vt eleemosynæ conferantur in dignos, ne videlicet illarum occasione foueantur vitia; attamen non est hîc opus tanto molimine, aut indagine. Aliud est enim misericordem esse, aliud scelerum vindicem esse. Misericordiam DEVS exigit ab omnibus, vindictam verò non item.

QVAMOBREM nullum videtur operæ precium, vt peculiæres ministri designentur, qui vnum hoc negotium habeant, munusque exerceant, vt in pauperes, ne quam fraudem, vel fucum faciant,

Nō est nimis anxie in peregrinorum victu aut statu inquirendum.

1. Cor. 11.

faciant, inquirant, eosdemq; si imposturam fecisse, hoc est, mendicitatem mentiti deprehendantur, certæ pœnæ vel multæ subiiciant. Sat fuerit, si iustè delati, vel casu deprehensi, illorum iudicio & foro sistantur, quibus aliàs in flagitia vel vitia inquirere vel animaduertere ex officio incumbit. Etenim si nulli instituuntur magistratus, qui in externos mercatores & negotiatores inquirant, à quibus tamen multò plus periculi, multòque plus detrimenti formidare licet, quàm à quocunq; ficto paupere, cur certi homines institui debent, qui in pauperum vitam vel statum inquirant? Quantula enim iactura est, si quis sumpta pauperis persona panis frustum, aut obulum à quopiam extorqueat. Verùm mercatorum fraudes, imposturæ, & artes multis sæpe millibus vix redimuntur.

SATIUS profectò foret, peculiare extraneorum pauperum patronos ac defensores instituere, quàm certos quosdam ministros designare, qui illorum vitam & statum discutiant. Nam cum iuxta Escræi vatis dictum, mendicus mendico soleat inuidere; neque desint vnquam, qui proprio quæstui studiosiùs, quàm veritati operam dantes, de opibus & viribus, quas non habent, falsò illos deferre studeant, & ipsi interim, partim timore, partim ruditate impediti causam suam apud prætorem, vel iudicem commodè proponere nequeant; neq; patronum vllum, qui illis assisat, habeant, vt diuites solent; fit, vt bonam causam sæpe perdant, iudicati nimirum vel non egere, vel labore victum parare posse. Ex quo deinde consequitur, vt multi sæpe propter inediam & miseriam manifestum vitæ discrimen adire compellantur.

QVOD si qui inter externos mendicos comperiuntur, qui mediocri prudentia & animo causam suã tueri valeant; nihilominus quòd examè illud duris plerunq; & vilibus hominib. cõmittatur, hoc est, talibus, qui multò ppeniores sunt ad vexadum & excludendũ, quàm ad miserandũ & admittendum, adhuc ius suum obtinere vix possunt. Quare aut nulli omnino pter ordinarios magistratus huic muneri præfici deberèt, aut si qui deberent, nõ viles & inclemètes deberèt; sed viri misericordes & pij, qui pauperes scient erigere, eorũq; causam adiuuare; & nõ nulla quoq; dissimulare. Siquidè si in altero peccandũ est, multò præstabilius est, decem indignos admittere, quàm vnum verè dignũ iniustè excludere.

M PRAE-

Plus damni inferunt ciuitatibus dolosi mercatores, quàm ficti pauperes.

Satius esse instituere certos, qui externos pauperes ab emulis defendant, quàm qui in illorum vitam inquirant.

Peregrinorum pauperum cõsules, non viles, & inclementes, sed graues & misericordes esse deberent.

Ut quis mendicandi ius habeat, non est necessarium, ut sit cæcus, vel claudus, sed fat est, si ita affectus est, ut citra aliorum opem commode vivere non queat.

PRAETEREA ut quis mendicandi ius habeat, non est necessarium, ut sit cæcus, claudus, leprosus, vel alio cuiusmodi morbo infectus: sed fat est, si ita affectus est, ut citra aliorum opem, victum necessarium parare non queat. Sed & illi ipsi quoque, qui laborum ferunt, non earum semper sunt virum, ut continuo laboris molestiam ferre valeant: & qui id possunt, non semper, ubi laborent, inveniunt. Ut nihil interim de iis dicam, qui infortunio quopiam, cum nobiles alioqui vel diuites essent, ad pauperiem redacti sunt: hi enim si medietate vitam tolerare possunt, ad munia seruilia sese demittere non obligantur. Denique totum illud examen huc tendit, ut ficti pauperes in ordinem redigantur, veri autem aliquantulum lautius habeantur: & tamen neutrum obtinetur. Nam qui antea in ciuitate paucis contenti erant, postea veluti validi & eleemosyna indigni in ciuitate expulsi, vicinos pagos expilant, & ex validis mendicis validi nonnunquam fures efficiuntur; veri autem egeni nihil ferè ex commerciorum proscriptione ad suam quotam accedere asserunt.

AD hæc si ob damnum, quod Respub. aut veri pauperes propter admixtos quosdam fictios interdum capiunt, peculiari ministri institui deberent, qui falsos à veris egenis secernerent, & minis pœnisque ad frugem eisdem compellerent, iure meritoque alij quoque institui deberent, qui publicos Principum, Rerumpub. & aliorum dynastarum ministros & curatores examinarent: Plus namque vnus ex illis vno sæpe mense furatur, quam centum fucati pauperes decem annis; Alij rursus, qui exteros mercatores & negotiatores, illicitosque eorundem contractus discuterent: plus enim detrimenti illi suis vsuris & imposturis nonnunquam adferunt Respub. vno anno, quam omnes vnus regni ficti pauperes integro lustro. Constat enim, qui imprudentes eleemosynam dant indignis, rati nimirum, illos dignos esse, qui sunt indigni, adeo nullam ea datione iacturam facere, ut magnum quoque lucrum apud DEVM faciant; Alij tandem, qui eos probarent, qui ad quæcunque publica munia admittuntur; siue ea politica fuerint, siue Ecclesiastica. Siquidem multo plus periculi est, si indignus admittatur ad consulatum, vel senatum, vel ad alium quemcunque ciuilem vel Ecclesiasticum magistratum, quam si non egens vel alias eleemosyna indignus admittatur ad mendicabulum; & tamen tales

Non perdit mercedem, qui dat eleemosynam indigno, si putabat esse dignum.

tales communiter non instituuntur. Nulla ergo grauis se offert causa, cur in pauperum vexamen peculiare iudices vel magistratus institui debeant.

QVOD si in exterorum pauperum statum curiosè inquirere operæ precium non est, multò minùs operæ precium erit, anxie in eorundem vitam inquirere. Est enim hoc illo multò grauius, saltè eo modo, quo à quibusdam fieri consuevit. Nam per viros ad hoc delectos quædam communia, & quasi publica ab illis exquirere, puta vnde veniant, quò vadant, cuius sint regionis vel religionis, aliæque eiusmodi, quæ ab ignotis hominibus exquiri solent, istud adeò nullum est peccatum, vt hoc tempore, quo tam multi impostores circumcursitant, omnino videatur necessarium; ne videlicet, dum de aliis bene mereri studemus, ciuitatem in aliquod periculum coniciamus.

VERVM hoc examine, quod ante vel intra ciuitatum portas fieri solet, illi non contenti, quærunt multæ, quæ iure quæri non possunt, ne in legitimo quidem iudicio, nedum extra omne forum. Et quod peius est, multi priuati publico illo examine necdum exatiati, antequam obulum vel panis frustum depromant, suum adhuc priuatum scrutinium adhibent, quæ res est vanissima, & à maiorum nostrorum doctrina & vsu longè alienissima: Quandoquidem eleemosynarum vsus non nititur eorum merito, pietate, aut sanctimonia, qui eleemosynarum præsidio potiuntur; sed eorum deuotione & charitate, qui easdem elargiuntur. Hi autem si pij sunt, non elargiuntur, quò alterius improbitatem foueant, sed quò humanæ miseræ & imbecillitati propter CHRISTVM opem ferant, eandemque sustentent, & foueant.

MITTO hîc, accuratam illam vitæ meritorumne discussionem, in rebus tantùm grauib, & periculosis adhiberi solitam esse; exiguam autem eleemosynam ad naturæ, vel personæ sustentationem impertiri, res est leuis, omnisque periculi expers. Imò verò propter frustum panis, aut aliquid aliud eiusmodi, totam miseri hominis vitam discutere, & interdum pro stipe vel pane, quem mendicus petebat, probris ac contumeliis eundem onustum dinittere, res est Christiano homine prorsus indigna.

Gravius est in alterius vitâ inquirere, quàm in alterius statum.

Eleemosynarum fructus datum pietate & sanctimonia nititur, non accipientium.

Graues res examen deposcunt, leues non item.

Humana ratio
in multis sæpe
caligat, & errat.

DEVM fitantus delectus, tantæque diligentia adhibetur, quò indigni ab eleemosynarum commodis excludantur, cum humana ratio sit fallax, & in multis sæpe caliget, fieri vix poterit, vt digni interdum non excludantur. Sat proinde nobis fit, quibus vitæ præsidia subministramus, eos pro manifestè improbis, aut nequam hominibus publicè non haberi; esto hoc ipsum fortassis sint, maximè cum sancti Patres istiusmodi egenorum scrutinia veluti absurda & periculosa, & à Christiana simplicitate planè aliena tantopere detestentur.

Quiescamus
d. 42.

CHRYSOSTOMVS: Quiescamus ab hac absurda, & diabolica curiositate: si in Clerum electum se dicit, si sacerdotem se nominat, scrutari. Non enim hîc das, sed accipis: si verò pro nutrimento postulat, ne hîc examines; Si Abraham scrutator esset, refugientes ad se Angelos nunquam hospitio suscepisset. Et infra: At simulat, inquis, tremorem, & infirmitatem. Non times, ne fulmen ab hoc verbo cœlitus accëssum in te feratur? Nec CHRYSOSTI times tribunal illud horrendum? nam etsi simulat, ex necessitate & egestate simulat, propter tuam sæuitiam & inhumanitatem. Quis enim tam miser & ærumnosus est, vt nulla premente necessitate, pro solo pane velit ita deturpari ac plangere, talemque personam sustinere? Igitur illius simulatio inhumanitatis tuæ præco fertur.

Homil. 31. ad
Antioch.

Diuitem duritia & inclementia cogit mendicos multas artes excogitare.

Coll. 3.

IDEM exponens illud Apostoli: *Induite vos viscera misericordiae*, ita scribit: Vide quomodo vult nos esse misericordes. non dixit Misere mini simpliciter, sed *induite vos*; vt quemadmodum vestimentum semper nobiscum est, sic & eleemosyna. Nec simpliciter dixit misericordiam, sed *viscera misericordiae*, vt naturalem imitemur amorem. At nos contrarium facimus; et si quis vnum quidem petens obulum accedat, contumeliis, & conuitiis insectamur, & impostorem vocamus. Non horres, o homo, nec erubescis, impostorem propter panem vocans? Si verò talis & imposturam facit, propterea cui misericordia tribuatur, dignus est, quòd ita fame premitur, vt talem habeat personam. Quin & hoc nostræ crudelitatis est redargutio: nam cum facillè dare non sustinemus, innumeras coguntur artes excogitare, vt inhumanitatem nostram fallere possint, & emollire sæuitiam.

Et

ET homilia 21. in Epistolam ad Romanos: Ne tu, inquit, pauperes curiosè inquiras; propter CHRISTVM enim illos suscipis. Quòd si perpetuò curiosè scrutatus fueris pauperes, fiet, vt saepenumero probatum coram DEO virum prætergrediare, mercedemque, quam ex eo habiturus eras, perdas. Ne scruteris igitur curiosè pauperum vitam atque negotia. Nam extremæ illud insolentiæ est, pro vno pane totam miseri hominis vitam curiosè inquirere. Hæc Chrysolomus grauisimè & verisimè, quibus alij Patres similia scribunt.

Eleemosynæ merces apud Deum debetur.

AUGUSTINVS: Discite Christiani sine discretione exhibere hospitalitatem; ne forte cum domum clauferitis, ipse sit CHRISTVS, quem excluditis. Atqui multò periculosius est, hominem peregrinum & ignotum sub tectū admittere, quàm cibum ostiatim mendicanti offerre: Si ergo hospitalitas delectū morosamq; peruesigationem auersatur, multò magis auersabitur illam misericordia, quæ esurientibus vel algentibus impenditur. Huic Augustiniano cognatū est illud Bernhardi: Ne scruteris, ne illū fortè præterea, quem DEVS elegit, & illud rursum Isidori: Quicumque egens poscit, etiamsi indigentē se simulat, ex toto corde illi commisereri oportet. Et licet ille falsam præ se indigentis speciem ferat, is tamen, qui simpliciter impertit, fructum misericordiæ non amittit. & illud tandem Gregorij Nazianzeni:

Lib. 5. de heres.

Lib. 3. ca. 64. de sum. 60.

Qui simpliciter impertit, fructū misericordiæ nō amittit. Orat. in patr. obi.

MULTO præstat, ob eos, qui opem merentur, immerentibus quoq; porrigere, quàm dū metuimus, ne in indignos beneficium conferamus, dignis etiam misericordiæ officia denegare. Atque eò pertinere videtur, quod scriptura inquit, videlicet panem in aquam quoq; mittendum esse: vtpote nec defluxurum, nec perituum apud iustum harum rerum ponderatorem; sed eò peruenturum, vbi omnia nostra collocabuntur, & tempestinè occurrent, vtcunq; aliter existimemus.

GRAVES hæ patrum admonitiones per se solæ sat esse poterant, ad id persuadendum, quod hîc persuasum cupiebamus; nempe in pauperum vitam aut statum, propter exiguam eleemosynam non nimis operosè & anxie inquirendum esse; verum cœlestis patris exemplo, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos, omnibus & singulis, nisi forsan de cuiuspiam improbitate certò compertum foret, benignè faciendum esse.

M 3 Si

Si tamen in bonis est tantum, unde omnium & singulorum necessitati fieri queat satis: Quod si verò tantum non est, iis ceteri anteferantur, qui magis egent; siquidem eleemosyna tanquam in proprium obiectum, tendit in hominis indigentiam; magis autem citra omnem controuersiam egent, qui nihil habent, & nihil lucrari possunt, quàm qui, etsi nihil possident, aliquid tamen lucrari possunt; magis item, qui animo & corpore simul laborant, quàm qui corpore tantum. Quamobrem si periculum sit, sceleratam, aut paganam quempiam, nisi subleuetur, corpore simul & animo in omne æuum periturum, oportet hunc alteri, qui in eo salutis periculo non versatur, in re eleemosynaria anteferre. Nam etsi hic illo sit dignior, cætera tamen non sunt paria; periclitatur hic enim corpore tantum, ille corpore & animo simul: obligamur autem maioris facere animam iniusti, quàm corpus iusti. Verùm de ordine in eleemosynarum distributione seruando postea ex instituto.

Magis egentes
minds egentibus,
in eleemosynarij
distributio sunt
anteferendi.

Quæ hætenus exposuimus, ea maiorem partem ad externos & peregrinos mendicos pertinent; de indigenis porrò nihil ferè, quod peculiarem difficultatem adferat, occurrit, nisi hoc forsitan aliquam discussionem deposcat, quod quibusdam in locis lege cautum extat, ne quis pauperum publicè vel ostiatim mendicet: Nam etsi extra omnem controuersiam sit, eiusmodi leges conscribi & edi posse, (modò tamen pauperibus oppidanis domi manentibus ita prospiciatur, vt nihil necessariorum illis desit) questionem tamen nonnullam habet: expediâtne, eiusmodi leges edere.

Laudandæ ciuitates,
quæ egenis
ciuibus liberam
mendicandi potestatem faciunt.

Mihi sanè, vt paucis hanc controuersiam absoluaui, illarum ciuitatum consilium magis probatur, quæ pauperibus ciuibus liberam mendicandi potestatem faciunt. Nam nisi ciuitas tantum æris in deposito habeat, quantum sat sit, vt omnibus ciuitatis pauperibus citra statam exactionem perpetuò satisfieri queat, ægrè admodum omnibus domi manentibus commodè & prouidè semper de necessariis prospicietur. Quandoquidem pauperum numerus plerunque est incertus; neque certò quoq; constare potest, quanta pecuniæ vi opus sit, vt cuiusque necessitati mediocriter consulatur: mutantur hæc enim in horas. At multò
minùs

minùs de ditiorum ciuium liberalitate corradendæque eleemosynæ quantitate certò constare poterit: quippe cùm quilibet donet, quantum uolet, & quando uolet. Siquidem publico decreto taxare, quantum quisque conferre debeat, id cum eleemosynæ ratione non satis quadrat, sed nec commodè quoque ea taxatio fieri potest. Nam quod cuique ad suum statum honestè tuendum est necessarium, id extrema vel quasi extrema egestate seclusa, nulla lege in eleemosynam erogare obligatur; at quantæ molis, quantæq; difficultatis esset definire, quid cuiq; à suo statu redundaret? Cùm ergo tota hæc res penderet ex incerto, non posset profectò domesticos pauperes grandis quandoque necessitas & miseria non opprimere.

POSITO autem, quod poni potest, ciuitati commune ærarium, unde pauperes ciues commodè alere queat, suppetere, adhucres hæc non omni difficultate caret. Nam communiter ex publico datur frugaliter, & parcè, & singulis capitibus, quæ tamen inter se sunt admodum disparia, æqua ferè portione, & minus plerunq; quàm obuenire solet ex mendicatione. Quæ omnia eiusmodi sunt, ut iustam domesticis pauperibus murmurandi materiam subministrare uideantur: cùm enim vnum illud iis ferè suppeditari soleat, quod communi homini ad tenuem victum sat esse iudicatur: vix quicquam vnquam sit illis reliquum, quo se vestiant, aut lautius quandoque viuant, aut mendicitatis statum in alterum commodiorem mutant, aut urgente aliqua necessitate sese defendant. Quandoquidem ut sportula, qua potiuntur, semper sui similis est, ita illi eodem semper modo, hoc est, miserrimè victitant, imò verò edaciores præ inedia vix victitant.

AT verò qui ostiatim mendicant, illis angustiis minimè continentur: Incidunt hi enim interdum in lautæ mensæ alicuius reliquias; incidunt in detritas familiæ exuuias; incidunt in clementes ac liberales nōnunquam patres vel matres familiās; incidunt, ut verbo absoluam, in plurima alia commoda & emolumenta, quorum ne umbra quidem ad eos pertingit, qui domi veluti capti perpetuò detinentur. Fateor, publicè mendicantibus non id semper, quod ambiebant, obuenire; attamen si vnus aut alter

illo-

Citra publicum ærarium, pauperibus domi manentibus prospici commodè nō potest.

Plura incommoda experiuntur pauperes, qui publico sumptu admittuntur.

Incidunt in magna sepe commoda, qui publicè mendicant; in quibus nō illi, qui domi detinentur.

illorum necessitati, aut voluntati non fecerit satis, accedunt tertium, & quartum, & quintum, & alios sine vilo certo termino, donec tandem, quod expetebant, consequantur: hoc autem nullo modo iis est integrum, quibus, ne publicè mendicent, interdictum est.

Leges, quæ eleemosynarium studium infirmant, neq; vti'es sunt, neq; Reipub. salutares.

AD HÆC aut nullæ, aut eiusmodi leges de re eleemosynaria edi deberent, quæ eleemosynarum cumulum natæ essent augere; quippe cum homini diuiti nihil æquè ad salutem sit necessarium atque eleemosynarum studium; At statuta publicam mendicationem prohibentia, rem eleemosynariam eleuant potius quàm augent. Nam qui ostiatim mendicant, semel repulsam passî, iterum iterumq; instant, vulnera & plagas ostentant, calamitatem, in qua versantur, tragicis verbis exaggerant, quæ omnia ad impetrandas, vel extorquendas eleemosynas magnam vim habent. Horum autem nihil adhibent, sicut nec adhibere quoq; possunt, qui pauperum loco viritim, vel ostiatim stipem colligunt. Deinde nò modò pecuniæ in eleemosynam veniunt, verùm etiam panis, vinum, mensarum reliquiæ, detritæ vestes, aliæq; eiusmodi quàm plurima, quæ omnia quodammodo ibi pereunt, vbi nulli sunt, qui ostiatim cibum quærunt. Neque enim vacat famulis, nec lubet quoque, aut ancillis, aut aliis domesticis, ea colligere, & ad pauperum domicilia deportare.

Multa ibi pereunt, vbi nulli sūt pauperes, qui cibū publicè quærunt.

Diuites mensarū reliquias dare malūt, quàm pecunias.

ADDE his diuites, præsertim tenaciōres, & ad rem pecuniariam attentiores, multò libentiùs & liberaliùs donare escam aut absoletam vestem, quàm pecuniã. Præterea in commune pauperum ararium soli ferè patresfamiliàs nummū coniciunt; At verò pauperes ostiatim victum quæridentes, si pater aut materfamiliàs nihil dederint, sua importunitate sæpe filios aut filias; imò etiam famulos vel ancillas ad misericordiam prouocant. Tandem communi pauperum nomine eleemosynam colligentes, ad ditiores tantum ire soliti sunt: pauperes autem ad omnes promiscuè; neq; priùs discurrendi & quærítandi finem faciunt, quàm suæ voluntati factum sit satis. Patet ex his ergo, rei eleemosynariæ per eiusmodi constitutiones non parum decedere.

MITTO hîc miserabilium personarum conspectum, hominem de sua conditione commonefacere, multosq; qui de eleemosyna eroganda nullam cogitationem ceperant, ad misericordiam

diam sæpenumero prouocare. Ad internam quidem eos, qui nihil, quod donent, habent: quæ interior commiseratio apud DEVM, qui vbi facultas deest, voluntatem acceptat, suo merito non caret: Ad internam verò & externam simul illos, qui donare possunt. Et vt nihil horum omnium esset, adhuc magni momenti res est, ab ineunte ætate pietatis & misericordiæ operibus assuefieri: at si nullus vnquam egês publicè sese obtulerit, cui benefacere liceat, quomodo Christiana iuuentus à primis annis, operibus misericordiæ incumbere discet? Nunquid strenuè & dexterè pugnabit, qui hostem nunquam vidit, aut arma attigit?

DENIQVE spectaculum est multò iucundissimum, Deòque & hominibus longè gratissimum, cernere numerosos pauperum greges ad magnatum, Principum, Prælatorum, aliorumque Potentum ianuas assistere, qui cibo sumpto DEVM laudant, suumque benefactorem decantant: Atqui istiusmodi spectaculum haud facillè ibi spectes, vbi ostiatim mendicare per leges non licet. Propter has itaque aliasque eiusmodi rationes, earum ciuitatum institutum magis probandum existimo, quæ verè pauperibus publicè mendicandi facultatem faciunt; etsi interim aliarum, quæ eam potestatem egenis ciuibus suis non faciunt, iudicium condemnare non audeam: modò tamen domesticis pauperibus rectius prouideatur, quàm communiter prouideri consuevit. VERVM de inuoluntariis medicis, tam exteris, quàm indigenis satis. Restat vt nonnulla quoque de iis in medium adferamus, qui corporis robore pollentes, voluntariam paupertatem complexi sunt.

Iucundum spectaculum videre numerosos pauperum greges magnati ianuis assistere, ciboque & potu secretos inde decedere.

De illorum argumentis & rationibus, qui voluntariam religiosorum hominum mendicitatem oppugnant.

CAPVT DECIMVM.

VOD verè egentium miseriam (modò piorum benignitate non abutantur) eleemosynis liceat subleuare, id dubitat nemo. At verò idémne beneficium iis quoque impertiri fas sit, qui manuum opera citra mendicitatem vitam tolerare possunt, id nonnullam difficultatem habet. Dicitur enim, ad legitimæ eleemosynæ rationem

N duo

duo inter cætera deponci, inopiam nimirum & copiam; hanc quidem ex parte dantis, illam verò ex parte accipientis: Qui autem integro vegetoque corpore præditi, manuum labore alimenta parare possunt, illi non egent absolutè, sed tantum secundum quid. Quare si medio illo communi & ordinario uti nolint, indigni videri queant, quibus ea impendantur, quæ veris pauperibus debentur.

TOTA penè controuersia huius cognitio & determinatio dependet ex trium capitum cognitione & determinatione. Horum primum est: omnibusne & singulis ea ratione manuum labor indictus sit, ut certam noxam contrahant, qui opus aliquod manuarium non tractant, quodcunque tandem illud fuerit. Alterum est: hominè valido, CHRISTI amore, vitæque perfectionis desiderio omnium, quæ in bonis habet, integrè sese expoliare iure liceat. Tertium & postremum est, an perfecta illa expoliatione iam facta ille, qui plenè spontèque sese expoliavit, ex mendicimonia, hoc est, ex piorum eleemosynis viuere queat. Nam si homini valido, omnibus propriis iam exuto, licet victum emedicare, licebit alteri quoque, eiusmodi homini eleemosynam dare: Si autem id illi non licet, neque alteri quoque tali eleemosynam impertiri licebit.

PRIMUM ex his capitibus, propositæque quæstionis fundamentis, apud sapientes extra omnem dubitationis aleam positum est: omnes enim unanimi sensu atque consensu scribunt & dicunt, opus manuarium non ita omnes & singulos obligare; siue illi seculares fuerint, siue regulares, ut certo peccato sese obstringant, si manibus non laborant. Neque communissimæ receptissimæque doctrinæ huius ratio obscura est: Constat namque, iudicium de vnaquaque re ex fine, ad quem ordinatur, peti debere: externus autem corporis labor, totus ferè huc spectat, vel ut otium vites, honestoque labore te occupes, & vires confirmes; aut ut carnis petulantiam laboris assiduitate comprimas, spirituique subicias; aut certè ut victum quæras. At ob nullum istorum omnium externus labor per se absolutè singulis est necessarius. Non ut otium fallas; nam non illi solum negotiosi censendi sunt, qui lentem ferunt, aut agrum fodiunt, aut fiscellam iunco texunt, aut retia nectunt, aut aliquid aliud eiusmodi munus obeunt; sed illi quoque, qui Prophetas vel Apostolos legunt, aut populo ius dicunt,

Si nefas esset mēdicare, neiasque foret eleemosynam dare,

Triples externi laboris est usus.

Externus labor non est necessarius, ad fallendū otium.

dicunt, aut peccatorum exomologeses excipiunt, aut quid dubiis in rebus opus est factu, exponunt. Non ut carnem edomes: Siquidem caro non solum edomatur externis laboribus, verum etiam vigiliis, ieiuniis, vestium asperitate, chameuniis aliisque id genus compluribus. Non denique, ut vitæ necessaria pares; quandoquidem hæc necessitas multis aliis viis & rationibus expleri potest. Non est ergo externus labor ad corporis vel animæ salutem omnibus necessarius; multo vero minus omnibus & singulis sub peccati reatu iniunctus.

VERVMENIMVERO licet res ita habeat, non defuere tamen, & hoc ipso tempore non defunt, qui aliud sentiant, & aliud quoque doceant. Allegant hi inter cætera scriptum esse: *In sudore* Genes. 3.
vultus tui vesceris pane tuo. item: *Labores manuum tuarum manducabis,* Psal. 127.
& beatus eris. item: *Homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum.* item: Iob. 5.
Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret, operando manibus suis, Ephes. 4.
quod bonum est, ut habeat, unde tribuat necessitati patienti. item: *Rogamus* 1. Thes. 4.
vos fratres, ut abundetis magis, & operam detis, ut quieti sitis, & ut negotium vestrum agatis, & operamini manibus vestris, sicut præcepimus vobis.
item: *Audiuimus inter vos quosdam ambulantes inquietè, nihil operantes,* 2. Thes. 3.
sed curiosè agentes: his autem, qui eiusmodi sunt, denunciamus & obsecramus
in Domino IESU, ut cum silentio operantes, suum panem manducent. Et paulò ante hunc locum: *Cum essemus apud vos, hoc denunciamus vobis:*
quoniam si quis non vult operari, non manducet. Et ne aliter docuisse, aliter vixisse videri possit, alibi de se ipso ita scribit: *Argentum & aurum,* Act. 20.
aut vestem nullius concupiui. Quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui
mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. item: *Vsq; ad hanc horam esurimus, &* 1. Cor. 4.
siuimus, & laboramus manibus nostris. item: *Memores estis fratres laboris nostri,* 1. Thes. 2.
& fatigationis: nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus, prædicauimus. & infra: *Neq; gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore* 2. Thes. 3.
& in fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus.

Ex his aliisque similibus Apostoli locis planum est, inquit illi, externum laborem hæcenus omnibus necessarium esse, quatenus qui ab illo abstinent, sua quiete & otio alios non grauent: Grauant autem non ij solum, qui furantur, qui defraudant, qui callidè & cupidè alienis inhiant; sed ij quoque, qui sub pietatis schemate non sine importunitate grandes electos moxynas à popularibus extorquent. Ea sanè re non solum ab Apostoli doctrina &

instituto; verum à priscorum quoq; monachorum exemplo plurimum degenerates. Constat enim, Antonij, Hilarionis, Pambonis, reliquorumque protomonachorum discipulos, non viciam, aut oppidatim cogendę stipis causa discurrere consuevisse; verum quò se & alios peregrinos ad se ventitantes honestè reficerent, manuarum opera quæsiuisse: neque ob id tamen ab oratione, meditatione, aliisque pietatis studiis vacuos dies transgisse; sed eximie in iis omnibus excelluisse. Ad eò enim plerique ex illis orationis pietatisque studio dediti erant, vt inter laborandum quoque, eiusmodi rebus intenti esse non desisterent, nedum cum ex instituto diuinis operam dabant.

ADDUNT; esto, in aliquo religiosorum hominum coetu nonnulli comperiantur, qui ob grauiiores occupationes, maiorisque momenti negotia externo labori vacare non valeant: (Quamquam rari, vel nulli veriùs sint, qui grauiora magisque in eo genere seria obeant, quam Apostolus Paulus, qui tamen, ne quæ grauaret, noctu manibus laborabat) certè alij, qui ab eiusmodi negotiis vacui sunt, & perfectionis viam complexi videri volunt, pro se ceterisque sui ordinis hominibus, qui ob infirmitatē, vel occupationem, vel aliam legitimam causam, laborare non possunt, aliquo honesto opificio victum quærere deberent: quippe cum omnium rectè sentientium iudicio, multò maioris perfectionis sit, vacare spiritualibus muniis citra aliorum grauamen, quam cum aliorum onere. Eius ferè generis & roboris sunt, quæ seculi huius filij odiosè magis, quam religiosè contra mendicantium ordinum alumnos allegare solent. Quæ etsi tanti momenti non sunt, vt propterea mendicantium saccos (ea enim phrasi illi vtuntur) proscribere, aut delere oporteat, non sunt tamen indigna, quæ hic proponantur & discutiantur.

Genes. 3.

ILLUD ergo: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*, non maiorem legis aut præcepti vim continet, quam alterum illud, quod eodem illo capite hunc locum proximè cõsequitur, puta: *In dolore paries, & sub viri potestate eris &c.* Continet autem vtrumque penam Adamo & Euz, propter legis transgressionem inflictam: quæ perinde ac culpa ad vtriusque posteritatem suo quoque modo sese diffundit. Interim sudoris nomine non corporis tantum labor denotatur; sed quæuis vitæ huius molestia: sensus enim est:

Sudoris nomine
quæuis corporis
molestia designatur.

In

In summa calamitate & ærumna vitam duces, terræque fruges non citra laborem comedes. Etenim ante peccatum terra, vt fructum ederet, molesta cultura nulla egebat, vt quæ inarata vires suas exereret, semperque, si homo in originis iustitia perstitisset, exertura fuisset; at verò post mandatum præuaricatum longè aliter res habet. Verba itaque Domini pœnam denunciant, non legem figunt. Quare etiam præmittit: *Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vita tua.*

Ante peccatum terra inarata fructum edebat.

Sed & dato quoque, præceptum aliquod in prædicta sententia inclusum latere, illud adhuc (vt reliqua communia solent) nõ omnes & singulos, sed aliquos tantum ex toto mortalium genere ad sui obseruationem obstringeret: nisi quis forsan ita deliret, vt omnes omnino homines agriculturam exercere debere existimet. Etenim vt singula humani corporis membra, hoc ipsum quod sunt & possunt, non sibi soli sunt & possunt; sed toti homini, omnibusque & singulis eiusdem partibus; (Neque enim oculus sibi soli videt, aut auris audit, aut pes ambulat, sed toti homini) ita in repub. Christiana varia sunt ministeria, diuersaque munia, quæ ab vno obiri non possunt, (neque enim omnes agricolæ esse possunt, nec omnes nautæ, nec omnes Principes, vel Antistites; sed vnus hoc, alius illud) omnia tamen ad communem Reipub. vsum referuntur. Porrò autem cur hoc sit ille, iste aliud, id partim prouenit ex occulta DEI ordinatione; partim quoque ex naturali cuiusque propensione. Alij enim naturaliter feruntur ad hoc studium vel munus, alij ad illud; alij rursus ad aliud. Non magis itaque præceptum hoc, si quod tamen est, obligat singulos, quàm illud, quod eodem libro proditum extat: *Crescite & multiplicamini.*

Vt in vno corpore varia sunt membra, quæ sibi inuicem seruiunt, ita in vna republica diuersa sunt munia & officia, quæ toti cõmunitati seruiunt.

ILLVD Psalmistæ: *Laborem manuum tuarum manducabis*, nihil profus ad rem facit: nam, vt ex toto illo Psalmo perspicue constat, solum ibi indicatur, iustorum, Deumque; ex animo timentium conatum, prosperum felicemque in omnibus euentum sortiri solitum. Iob nullum laboris genus præfigit: obiter autem naturalem habilitatem, quam homo ad externum laborem nactus est, exprimit. Etenim cum natura cæteris animantibus præsidia vitæ tuendæ necessaria, citra laborem & culturam subministret (habent namque illa alimentum passim obuium, arma ad hæc, & in-

Psal. 127.

Cap. 5.

N 3 tegu-

tegumenta, quibus ab iniuria sese defendant, cōgenita) solus homo, modò politicam vitā ducere velit, labore & industria ea comparet, necessum est. Verùm quò facilius id possit, natura, vel ipse veriùs naturæ auctor, manibus & mente illum ornauit; hac quidem, quò salutaria vitæ que vtilia discernere & affectare; illis verò, quò ea, quæ ratio discreuerit, & voluntas mandauerit, commodè exequi possit. Est enim manus commune quoddam organum, ad quiduis conficiendum idoneum. Quamuis interim amici Iob, (horum enim sunt, quæ ex Iob allegata sunt) non tam ad habilitatem illam naturalemque necessitatem alludant, quàm ad debitum, Adami peccato contractum.

Manus quoddam
commune organum
est.

Ex Apostolo allata non multò magis vrgent: nemo enim dubitat, quin salutis suæ rectiùs consulant, qui ex honesto labore viuunt, quàm qui aliena rapiunt, aut alienis incumbunt, aut fucorù more aliena otiosi absumunt: ita aut comparati erāt, quos ille tribus illis paulò antè citatis locis perstringit. Quartus nullam manuarij laboris mentionem facit, solum monet, quod verisimum est, cibo indignos esse, qui nihil operis moliuntur. Nam cū omnia, que infra hominem posita cernuntur, operi, quod naturæ dux pro suo cuiq; modulo & qualitate præfiniuit, impigrè indefesseq; incumbāt, turpe est, hominem, qui nobilissimas actiones edere debebat, quiq; vt paulò antè dicebatur, præ cæteris animantibus ad laborem natus est, in perpetuo otio ætatem traducere.

Cibo indigni, q
nihil operis moliuntur.

MAGIS premūt, que ex viuo Apostoli veterumq; monachorum exēplo petita sunt. Sed nec illa quoq; causam obtinent: nam ad Apostolum quod attinet, pro fidelium, quibus cum ipsi negotium erat, diuersitate, fuit is ea in re varius. Quandoq; citra externum laborem solis piorum eleemosynis se sustentabat; Nonnunquam ne tenuiores, quales in primitiua Ecclesia complures erāt, grauaret; aut ne Pseudoapostolis & impostoribus expilandi pauperes occasionem offerret, suo se labore alebat. Quæ dicimus ex Epistolis illius, sunt apertissima. Nam quòd suo se labore quandoque sustentaret, id ea plantum faciunt, quæ attulit aduersarius: Quòd autem aliorum pietate & opere ea in re interdum quoque vteretur, istud ex iis cognoscere licebit, quæ manifestandæ & cōfirmandæ veritatis causa hoc loco subiicimus.

Apostolus Paulus pro fidelium, apud quos agebat, diuersitate, modò piorum eleemosynis, modò manu laboris se sustentabat.

ALIAS,

ALIAS, ait, Ecclesias expoliari, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos, et egerem, nulli onerosus fui: Nam quod mihi deerat, suppleuerunt fratres, qui venerunt à Macedonia; & in omnibus sine onere me vobis seruaui, & seruabo. Hæc ille ad Corinthiorum Ecclesiã de Macedonum liberalitate. His cognata sunt, quæ eadem de re ad Philippenses scribit: Nulla, habet ibi, Ecclesia mihi communicauit in ratione dati & accepti, nisi vos soli: Quia & Thessalonica semel & bis in usum mihi missis: Non quia quero datum, sed requiro fructum in rationem vestrã. Habeo autem omnia et abundo; repletus sum acceptis ab Epaphrodito, quæ missis in odorem suauitatis, hostiam acceptam, DEO placent. Quin illa quoque, quæ de Onesiphori pietate alicubi commemorat, ab his non dissentiant. Verba illius ita sonant: Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrigerauit; & catenam meam non erubuit. Sed cum Romam venisset, sollicitè me quæsuit, & inuenit. Det illi Dominus inuenire misericordiam à DEO, in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti. Hæc omnia, Apostolum Paulum nõ semper suis se manibus operãue manuali sustentasse; sed interdum quoque ex piorum eleemosyna vixisse, clarè ostendunt.

QVOD aut ex eleemosyna semp, si ita visum fuisset, viuere ipsi licuerit, id sequentia euidenter euincunt: Nunquid, ait, non habemus potestatem manducandi, & bibendi? Quis militat suis stipendiis vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Et infra: Si nos vobis spiritalia seminamus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus. Si alij potestatis vestra participes sunt, quare non potius nos? Sed non vsi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio CHRISTI. Nescitis quoniam, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? & qui altari deseruiunt, cum altari participant; Ita & Dominus ordinauit iis, qui Euangelium denunciant, de Euangelio viuere. Itè: In labore et in fatigatione nocte et die operati sumus, ne quæ vestrum grauaremus: non quasi non habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formã daremus vobis ad imitandum nos. Hæc Paulus de facultate, quam habebat accipiendi vitæ necessaria ab iis, quibus Euangelium prædicabat, sacramque & alia spiritalis vitæ præsidia administrabat; quæ omnia planum faciunt, necesse non esse, vt ij, qui Ecclesie vel Euangelio seruiunt, suis se laboribus sustentent; tametsi piè, sanctè, & religiosè facerent, si vbi aliquod offensionis periculum timeretur, Apostoli exemplo, illud facerent.

QVOD

1. Cor. 17.

Cap. 4.

2. Timot. 1.

1. Cor. 9.

Diuino & naturali iure iis debentur alimenta, q altari, vel Euangelio deseruiunt.

2. Thess. 3.

Externus labor
cum monastica
vite instituto nō
pugnat.

Multum interce-
dit inter veteres
monachos, &
médicantiū or-
dinum institutū
professos.

QVOD de priscorum monachorum exercitiis allatum est, illud, si quid probat, solum probat, externum laborem cum monastica vite instituto absolute non pugnare, quod verum est; Non tamen probat, qui spiritualibus muniis obeundis ex professo vacant, communi aliqua lege ad corporalem laborem obligari, ita ut in charitatis legem committant, si manibus victum non quarant. Sed & magnum quoque inter veteres Monachos, & mendicantium ordinum religiosos discrimen intercedit: Siquidem prisci monachi, quod maiorem partem idiotæ, & literarum rudes essent, & remote ab hominum consuetudine positi in solitudinibus atatem degerent; neque publicæ utilitatis causa literis operam dabant, neque sacris operabantur, neque vlla ferè sacra externis administrabant, neque Evangelij prædicationi vacabant, neque vllum denique publicum & sacrum munus in proximi gratiam obibant; sed sibi tantum & DEO in deserta solitudine vacabant. Quia ergo ea, quæ medicantium ordinum institutum professi, in communem Christianorum usum præstare solent, ipsi ex instituto nō præstabant, noluerunt quoque, siue per modum eleemosynæ, siue per viam iusti stipendij ex vllius externi ope, vel liberalitate vitam tolerare. Et ut maximè mendicantium more ex eleemosynis viuere voluissent, attamen, quod procul à ciuitatibus & hominum frequentia plerique habitarent, non poterant, aut certè absque ingenti difficultate id non poterant. Nullum est itaque argumentum, quod ex priscorum Monachorum consuetudine contra mendicantium institutum adfertur.

SED vrgebas: licet simul laborare & Euangelizare; perfectius est autem, simul vtrumque præstare, quàm alterum tantum: Monachus verò tenetur ad perfectionem. Hæc omnia etsi prima facie certa videantur, egent tamen iudicio & discensione. Et primò quidem lubenter fatemur, nefas non esse, simul Euangelizare & manibus operari; at aliud interim est, quippiam sua natura licitum esse, aliud præceptum, vel ad salutem necessarium esse: multa enim homini licent, quæ nulla tamen præcepti vi illum vrgeant. Exempli causa, licet ipsi solo pane & aqua perpetuò victitare; diem cum nocte orando transigere, cilicio indutum humi cubare; tota vita religionis ergò peregrinari: (Sunt enim hæc omnia vtilia & salutaria) attamen nulla communi lege, aut præcepto ad hæc

Non omnia licita
suaque natura
salutaria & bona,
sunt etiã præcepta.

hæc obligatur. Aliud est ergo hoc vel illud bonum vel licitum esse, aliud præceptum esse.

FATEMVR nihil secius melius esse, simul Euangelizare & manibus operari, quàm alterum tantum, quando vtrunq; citra alterius præiudicium & incommodum præstari potest: Verum quotiescunq; externus labor impedit maioris momenti fructum spiritalem; ita vt hic simul cum illo eo tempore vel loco constare non possit; longè fatius & sanctius est, à corporali labore omnino desistere, & totum, quod tempus & vires permittunt, spiritali proximorum saluti impendere, quàm vtrunq; simul coniungere. Quis enim dubitat, parum cõsultè eos facturos, qui in infidelium regionibus, vbi messis est maxima, operarij aut paucissimi, Euāgelio promulgando incumbunt, si partem temporis impenderent paganorum cõuersioni, vel conuersorum confirmationi; partem rursus externo labori, colendo, verbi gratia victus quotidiani causa rus, vel exercendo aliud opificium; nisi forsan necessitas, vel conuersorum infirmitas aliud quandoq; exigeret. Et vt maximè semper & vbique melius esset, vtrunq; simul coniungere, adhuc non malè facerēt, qui alteri tantum vacarent: Non enim tenemur id semper facere, quod melius est, sed sat est, si id faciamus, quod bonum & licitum est; & illud non omittamus, quod præceptum est.

Externus labor posthabendus, vbi spiritali magis vtili & necessario impeditum adfert.

FATEMVR tandem, Monachos perfectionis statum profiteri, sed comparandæ non iam actu comparatæ; adeoque quotidie, quantum Dominus dederit, ad maiorem perfectionem eniti debere. Verum hinc nõ sequitur, monachum ad omne illud semper cõtendere & anhelare oportere, quod altero est perfectius; alioq; enim omnes monachi vnius eiusdemq; ordinis esse deberēt; illius nimirum, qui cæteris esset perfectior, vel austerior, vel simpliciter sanctior. Sed neq; in illo ipso quoq; vllus vnquã absolute perfecti monachi nomen assequeretur: Siquidem data quantacunq; perfectione, semp̄ exigi posset maior. Vt ergo monachus perfectionis statum verè dicatur sectari, in eoq; de die in diem progredi, satis est, si perfectionis media, quæ lex vel regula præscribit, diligenter obseruet. Et quia neque communis lex, neq; priuata quoque constitutio à monacho in pijs proximisque vtilibus & salutaribus operibus intento, corporis laborem semper exigit, fit vt perfectus esse non desinat, etiam si externum laborem cum inter-

Quo sensu monachi perfectionis statum sectari dicantur.

Vt monachus perfectus dicatur sat est, si perfectionis media diligenter obseruet.

Q no &

no & spiritali non semper cōiungat. Laborabat fanè manibus D. Paulus & prædicabat; sed nō semper, vt dictum est; neq; quòd simpliciter id facere obligaretur; sed quòd pro locorum, temporum, & personarum ratione, illa interdum fieri debere ostendere, bonoque exemplo suis successoribus præluere vellet.

PORRO autem cū monachos pietatis prætextu ingentes eleemosynas extorquere dicitur, id dicitur, quod nulla ratione probatur, nec vlla quoq; veritate nititur. Quandoquidè si monachi id verè sunt, quod audiunt, nemini eleemosynarum causa vim inferunt, aut fraudem vel imposturam faciunt; neque ingentes aut superuacaneas eleemosynas cogūt, sed victui tantum necessarias; neq; quæstum ex pietate, sed pietatem è questu venantur; neque enim mendicant, vt diuites euadant, sed quò inchoatum pietatis studium persequi valeant. Interim qui ex publicis eleemosynis victitant, caueant, ne quid admittāt, quod cum vera humilitate, aut monastica paupertate, aut sui quoq; ordinis instituto non satis consentiat: Nam qui otij veriùs, quàm pietatis studio mendicaret, aut importunè mendicaret, aut cum verorū pauperum detrimento medicaret, aut mendicando ea negligeret, quæ ratione officij vel instituti in præceptis habet, is fanè non bene medicaret.

TANDEM cū non seriò occupatos, pro illis laborare & victum quærere debere asserunt, qui seriò occupātur, nobiscum faciunt: nam nos quoq; hoc ipsum fieri debere omnino existimamus. Verùm quòd in cœnobiis quantumlibet numerosis per pauci comperiantur, qui quæstuoso labori ex instituto vacare valeāt: (Nam quos diuini verbi prædicatio, literarum studium, Sacramentorum administratio &c. occupatos non habet, illos maiori temporis parte chorus sibi vendicat; Laici autem muniis domesticis obeundis aliquando vix sat sunt) fit, vt per exiguum sit lucrum, quod priuatis laboribus facere possunt. Hoc ipsum tamen, quod per se & ex se possunt commodè, hoc ab aliis emendicare non debent: tum ne plus quàm necessum est, fideles grauent; tum rursus, ne cæteris pauperibus præiudicium aliquod adferant: neque enim eæ omnium sunt facultates, vt omnibus largiri queant: tum maximè, ne tempus otiosè transigant. Est enim res non solum scæda, sed oppidò quoque pernitiōsa, si monasticen professus otio vacet. Nihil ergo hæcenus allatū est, quod primum

Monachi inter
médicandū cau-
tionem & mode-
rationem adhi-
bere debent.

Exiguum est lu-
crum, quod or-
dium mendicanti-
um fratres
priuatis labori-
bus conficere
possunt.

primum disceptationis huius fundamentum conuellat, hoc est, quod externum laborem in eiusmodi præceptum cadere probet, quod omnes & singulos in foro conscientia obliget.

SED & alterum quoque difficultate caret: Nam cum CHRISTVS Dominus rerum abdicationem veluti salutarem, disertis verbis cõsuluerit, Apostoliq; & innumeri post illos sancti viri verbo & exemplo validissimè eandem confirmarint, mente se eger ostendunt, qui rem hanc veluti incertam in quæstionem vocat. Quis enim inter Christianos educatus quandoq; nõ audiuit, aut legit istud CHRISTI: *Vendite, quæ possidetis & date eleemosynam.* & illud eiusdem: *Vnum tibi deest, vende quæcumq; habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo; & veni sequere me.*

DE perfecta porrò Apostolorum abdicatione, concionantur ista: *Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum.* Item: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis?* Item: *Argentum & aurum non est mihi.* Apud primos Christianos omnis ferè exulabat rerum proprietas. Omnes, scribit Lucas, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. & infra: *Neque quisquam erat egens inter illos: Quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes offerebant precia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum.*

Hoc primitiuae Ecclesiae studium, hic viuendi ritus, in plerisque regularium Collegiis, & religiosorum hominũ monasteriis etiamnum obtinet. Neque enim aliud esse videtur monastica illa *Χοιρωία*, quam expressa quædam primitiuae Ecclesiae idea. Nam cum nullius rei proprietatem habeant singuli, in communi tamen plerunque possident, quantum sat est, vt nullus inter ipsos sit egens. Quidam verò spontanea illa primitiuae Ecclesiae abdicatione non contenti, quo mundo magis sese mortuos ostendat, Christoq; Domino, qui in summa paupertate vixit semper, magis sese conformant, communium quoq; bonorum iure se spoliant, eo solo contenti, quod in diem emendicant.

QVOD autem plena illa bonorum omnium abdicatio, pio studio facta, res sit secundum se non solum licita, Euangelicaeque doctrinae oppidò consentanea; sed salutaris quoque, magnique apud DEVM meriti, illud ex eadem illa CHRISTI & Apostolo-

CHRISTVS
rerũ abdicatio-
nem suavit &
suadet.

Luc. 12.

Matth. 10.

Matth. 4.

Mar. 1.

Luc. 5.

Matth. 19.

Luc. 13.

Actor. 3.

Actor. 2.

Monasteria ex
communi censu
viuentia, pri-
mitiuae Ecclesiae
speciem præ se
ferunt.

Res magni apud
DEVM meriti
spontanea rerum
omnium abdicatio
propter
CHRISTVM
facta.

Res est homine
Christiano appri-
mè digna
CHRISTI ve-
stigis insistere.

Luc. 9.

CHRISTVS
paupertatem in
summo pfectio-
nis gradu com-
plexus.

CHRISTVS
Dominus ab om-
nibus exigit
quandam abdi-
cationem.

Luc. 19.

rum doctrina, cōmuniq; sanctorum Patrum sententia, æquè certum & exploratum est, atq; alterum illud, de quo modò dicebamus. Neque enim frustra dictum est: *Amen dico vobis, quòd vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, vel sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, cētuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.*

QVOD si tantum præmium plenè propter DEVM se abdicantibus, ppositum nõ esset, adhuc res est apprimè gloriosa, Christianòque homine quã maximè digna, CHRISTI vestigiis, quo ad eius fieri potest, insistere: Atqui is spontaneam paupertatem in summo perfectionis gradu complexus est: *Vulpes, ait, foveas habent, & volucres cæli nidos; Filius autem hominis non habet, ubi reclinet caput suum.* Enituit autem summa hæc CHRISTI Domini nostri paupertas non solùm in illius ortu & morte, (neque enim aliorum Regum & Principum more in deaurato palatio natus est; sed in vili abiectòque stabulo, eodemque non proprio; neque nudus rursus in cruce mortuus, in proprium, sed in alienum sepulchrum illatus est) verùm in omni omnino vitæ illius parte. Constat enim, cum inter homines versaretur, vnum id solùm patrimonij loco obtinuisse, quod piorum liberalitas & misericordia ex tempore subministrabat. Quod interdum vsque adeò exiguum & tenue fuit, vt didrachma pro se suisque exsoluere non potuerit.

QVID? quòd CHRISTVS Dominus non modò expressam perfectæ abdicacionis formam tota vita præ se tulerit, verùm etiam quòd ab iis omnibus, qui vnà olim cum illo regnare cupiunt, certam quandam abdicacionis normam exigit? ait enim: *Omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Et quamvis renunciatio, de qua hîc sermo est, aliquam rerum proprietatem admittat; alioqui enim ij tantùm salui fierent, qui Apostolicam paupertatem sectantur; at tamen negari non potest, quin perfectiùs hoc præstent, qui diuinæ providentiæ sese committentes, ab omni rerum, quæ adfunt, vel quouis modo adesse possunt, iure dominioque & proprietate, propter cœleste regnum sese exuunt, quàm qui sola animi præparatione id faciunt. Cuiusmodi sunt, qui bonorum suorum

rum

rum dominium & proprietatem retinet; ita tamen comparati, vt omnia malint omittere, quam CHRISTVM negare, aut quocūque lethali crimine offendere.

DENIQUE si perfecta illa rerum abdicatio, Apostolicāque paupertas, secundum se absolutē licita, magnōque cum merito & spiritali fœnore coniuncta non esset, Hieronymus, Augustinus, Basilius, Gregorius, Bernhardus, aliique quamplurimi doctissimi sanctissimique viri, eam complexi non fuissent, aliisque, vt eam complecterentur, auctores non extitissent. Planum fit hinc ergo, quid de altero disputationis huius membro, quod in disquisitionem vocabatur, statui debeat.

VERVM quod vix quicquam adeò sit certum & constitutum, quod contentiosorum hominum calumniis non pateat, non deerunt fortassis, qui hic obiiciant, quoddam tentamenti vel delirij genus videri, omnibus simul & semel abiectis, diuinę prouidentię sese committere: quasi is vt olim Iudæos in deserto cœlesti pane nutrire nos debeat. Nonnulli, quod nullum hic medium seruari videatur, quodque eo modo, quo dictum est, omnibus humanę vitę præsidii se denudantes, multis vitę famęque periculis sese exponant, rem hanc inter vitia, & rationi dissentanea sacrificia fortē reponant: Saniore, quę seruare non lubet, sensim in pauperes expendenda esse clamabunt, non simul profundenda. Qui enim simul omnia donat, omnem in posterum donandi facultatem sibi adimit. Alij tandem alias contra perfectam illam absolutamque rerum ἀποταξιν querelas adferent. Quod enim opus ali- quod est sanctius, Deoq; acceptius, eò maioribus calumniis, grauioribusque hostium telis patere plerunque consuevit.

AT hæc omnia earum ferè sunt virium, quarum erant, quæ contra primum controuersię huius fundamentum suprā adferabantur, hoc est, nullarum penè. Quare quæ de perfectæ abdicationis iure, merito, & vtilitate asserta sunt, nequaquam euertunt. Nam ad primum quod spectat, satis compertum est, CHRISTVM nulli omnino mortalium deliria, aut tentamenta suadere, aut vlla prorsus mercede isthęc pensare. Atqui is voluntariam bonorum abdicacionem suadet, eandemque amplissima mercede olim se remuneraturum spondet. *Quicumque, inquit, domum, aut fratrem, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum reli-*

O 3 querit,

Apostolicā pau-
peratē secun-
dum se licitā &
vtilē, ostendunt
innumera illu-
strum Sanctorū
exempla.

Quod quid san-
ctius, eò à Diabo-
lo eiusque mini-
stris impugna-
tur infestius.

Christus nulli
est auctor deli-
rij, aut tenta-
menti.

Matth. 19.

querit, centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit. Is autem, si DEVM verè nō tentat, certè ad iustam iram & indignationem illum pro- uocat, qui illius promissis non fedit, aut malè de illis sentit, qui sa- cra eiusdem consilia vt vana vel impossibilia respuit, qui amicis vel opibus suis plus, quàm DEO tribuit.

Non tentant
Deum, qui se ab-
dicant.

SED & posito quoque, nullam de voluntaria illa verèq; Apo- stolica fluxorum bonorum ἀποταγῆ promissionem extare, nul- lum consilium, nullum Sanctorum exemplum: adhuc is DEVM tentare verè dici non posset, qui eam vsurparet, vt qui multas alias vias & rationes parandi victus reliquas adhuc sibi faciat. Quàm multi comperiuntur, qui ne vnum quidem teruncium in bonis habent, qui commodè tamen viuunt. Mitto hîc, longè aliud esse, bonorū omnium temporalium proprietatem vel Dominium ab- dicare, aliud eorundem vsum respuere: hoc enim non licet, illud licet. Quòd si qui Patres sunt; qui vltra vires dandum non esse as- serunt, illi non de omnibus hoc asserunt; sed de illis tantum, qui mundo eiusdemque commodis valefacere certò apud se non- dum constituerunt.

Matth. 22.

Se suaque omnia
Deo consecrare
est actus maximè
heroicus.

CVM verò additur, nullum hîc seruari medium, respondere licet, qui amore ardenti DEVM complectuntur, eos in illum non tendere tanquam in medium aliquod à ratione definitum; sed tota vi, totòque impetu animi, tanquam in id, quod in eo genere summum est. Norunt enim scriptum esse; diliges Domi- num DEVM tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis, adeoque amorem, quem DEO Opt. Max. debemus, secundum affectum præsertim, nimium esse non posse. Cùm ij ergo, qui se totos totumque, quod habent & possunt, in perpetuum holocaustum DEO offerunt & consecrant, arden- tissimè illum diligere probentur, tantum abest, vt ea oblatione & consecratione in vitium aliquod degenerent, vt actum quoque maximè heroicum edant.

SED instas: vt auaritiæ est, omnia retinere; ita prodigalita- tis videtur, omnia simul profunderè: Responso est, nullam hîc, quod prodigalitati proprium est, in homines inutiles, aut aliàs indignos profusionem contingere; sed prudentem, & salutarem earum rerum, quæ fidei nostræ commissæ fuerant, inter patrisfa- milias

miliās domesticos & filios dispensationem. Sed & multum quoque inter eos intercedit, qui nulli quicquam donant, & eos, qui pauperibus omnia donant. Nam qui egenis vel aliis nihil imperiuntur, illi per cupiditatem, quæ malorum omnium radix est, à Christiano officio turpiter impediuntur: Qui verò pauperibus omnia dilargiuntur, per charitatem, quæ bonorum omnium fons est, ad id, quod Christianæ professionis homine dignissimum est, salubriter permouentur.

SVBDEBATUR in eadem argumentatione: Qui omnia simul donat, multis magnisque vitæ famæque periculis sese obiectat; sed hoc eadem vanitate, qua cætera; Constat namque, eiusmodi hominibus, præter DEI prouidentiam, quæ suos nunquam destituit, (Pauit is enim Eliam per coruum, & viduam Sa-

Ut malorum omnium mater cupiditas, ita bonorum omnium mater charitas.

3. Reg. 17.
Dani. 14.

Nemo ob id calamitatem incurrit, quod sua liberaliter in egenos erogasset. Omnia simul donare, secundum se, nec bonum nec malum.

AD postremum respondetur, omnia simul donare, adeoque omni donandi potestate in posterum se priuare, secundum se absolutè nec bonum esse, nec malum; esse autem bonum, si debito fine & modo fiat; malum autem, si malo animo aut fine aliquo præpostero, hoc est, legi vel rationi dissentaneo fiat. Bene simul omnia donat, qui propter CHRISTVM, vel mundi contemptum, vel vt DEO liberiùs seruiat, CHRISTI quæ vitam magis exprimat, vel ne curis secularibus impeditus, iustitiæ viam negligat, donat: quo modo eos omnes donare existimari potest, qui sæculo deserto, aliquod monasticæ vitæ institutum suscipiunt. Malè autem donant, qui ob inanem gloriam donant, vel vt à parandi quotidiani victus curis & sollicitudinibus absoluti, in monasterio aliquo otiosam vitam exigant.

PORRO autem satius ne sit, abiecto rerum dominio, omnia simul & semel in pauperes erogare, an verò dominio retento, quod superest, vel non admodum necessarium est, sensim in eodem

dem exponere, id ex iis, quæ hætenus exposita sunt, meridiana luce clarius est, neque de ea re latius iam disputandum est. Solum monuerim; ut illi, qui vitæ statum mutare, hoc est, monasticum aliquod institutū complecti certum deliberatumq; habent, priusquam solenni voto ad monasticen sese obstringant, omnia simul abdicare debēt: (quippe cū rerum proprietas cū monastices professione omnino pugnet) ita illos, qui vxorem ducere, liberos procreare, familiam alere, certò apud se statuerunt, omnia simul in pauperes effundere non debere: sed id solūm, quod superest, aut non multūm necessarium est. Et de hoc hominum genere loquuntur, quicumque non vltra vires dandum esse, vel prudenter dandum esse, vel nostram abundantiam, aliorum inopiam supplere debere, & alia multa eiusmodi de donationis modo scribunt, & dicunt: Extant enim plures & Patrum & Scripturarum quoque sententiæ, quæ monent, moderatè pro virium & facultatum ratione donandum esse, & non totum, quod in bonis est, simul profundendum: quæ omnia, de iis, ut dixi, accipienda sunt, qui locum vel statum in sæculo obtinent, eundemque deferere, vel in tutiorem & meliorem permutare, vel non possunt, vel non volunt. Et hæc de secundo capite hætenus dicta sint.

TERTIVM apud eruditos quæstionem non habet: Attamen quòd plures passim comperiantur ignari & simplices quàm eruditi, quædam etiam in postremi membri huius explicationem in medium adferre placet. Pono autem vnum hîc apud doctos & indoctos omnes certum: puta medicare, aut ex eleemosynis viuere secundum se malum aut illicitum non esse: Nam quod secundum se malum aut illicitum est, id nunquam rectè fieri potest; mendicare autem cum magno sæpe merito coniunctum est. Adhæc si eleemosynam petere, aut ex eleemosynis viuere absolutè malum vel illicitum foret, nulli citra noxam eleemosynam impertiri liceret: Nunquam enim ad alterius peccatum opem conferre fas est; eleemosynam autem dare non est peccatum, sed opus salutare æternæque vitæ meritorium; & interdum quoque ad salutem omnino necessarium. Deniq; omne culpæ malum aliqua lege est prohibitum: sed fame vel alia necessitate cogente eleemosynam petere, nulla lege est prohibitum.

Rerum proprietas cum monastico instituto pugnat.

Qui familiam alunt nõ omnia simul in pauperes exponere debent, sed eantantūm, quæ superant.

Mendicare secundum se non est malum, aut illicitum.

Nulla lege prohibitum est eleemosynam petere.

IAM si eleemofynam quærere sua natura non est illicitum, sed quiddam secundum se à *διδάσκαλος*, ergo pro circumstantiarum qualitate & ratione, quibus hic actus vestitur, quandoque bonum & salutare erit eleemofynam petere, vel ex eleemofyna vitam tolerare. quandoque malum; quandoque indifferens, hoc est, neque vitæ æternæ meritorium, neque peccato rursus obnoxium. Malè & vitiosè mendicant, qui egestatem, qua non tenentur, ventris vel otij causa callidè simulant. Hæc autem mendicitas, cum in omnibus sit fœda, tum in iis, qui sanctitatis speciem præ se ferunt, est longè fœdissima. De hoc improbo ignauoque mendicorum genere Augustinus alicubi hunc in modum scribit: Callidissimus hostis tam multos hypocritas sub habitu monachorum vsquequaque dispergit, circumeuntes prouincias, nusquam missos, nusquam fixos, nusquam stantes, nusquam sedentes. Alij membra martyrum, si tamen martyrum, venditant; Alij phylacteria sua magnificent; Alij parentes vel consanguineos suos in ista vel in illa regione se audiuisse viuere, & ad eos se pergere mentiuntur. Et omnes petunt, & omnes exigunt, aut sumptus lucrosæ egestatis, aut pretium simulatæ egestatis.

Mendicare quandoque bonum, quandoque malum, quandoque indifferens.

Lib. de op. mona.

BENE & licitè mendicant, qui ideo mendicant, vt CHRISTO per crucem, spontaneamque paupertatem sese probent; vt mundo propter regnum cœlorum viles abiectosque se ostendant; vt carnis superbiam eiusdemque fastum conterant; vt per veram humilitatem ad omnem virtutem viam sibi muniant; vt à curis, sollicitudinibus, & periculis, quæ ampliores præsertim diuitiæ adferre solent, expediti, DEO liberius seruiant; vt denique inopiæ & abiectionis CHRISTI æmulos sese præstent. Nam etsi certum non sit, CHRISTVM aliquando mendicasse, certum est tamen, summum paupertatis gradum obtinuisse, & piorum eleemofynis, eo præsertim tempore, quo Euangelium condebat & promulgabat, plerunque sustentatum fuisse: nam cum vtrumque ex Euangeliis & aliis Scripturæ locis sit manifestum, vesaniæ esset aperta, isthuc negare, vel in dubium vocare.

Certum nō esse CHRISTVM mendicasse.

CITRA peccatum & plurimum citra meritum mendicant, quos neque affectata vel simulata paupertas, neque studio sum vel pia voluntas ad mendicandum adigit, sed sola naturæ necessitas. Cuius generis mendicitas in eos præcipuè conuenit, qui

Quædam mendicitas inter bonam & malam media.

P nihil,

nihil, vnde se alant, ad manum habentes, neque propter imbecillitatem, vel imperitiam, vel aliam eiusmodi causam quicquam habere valentes, diuitum limina terunt; aliud nihil sua mendicitate spectantes aut venantes, quam suæ tantum egestatis solatium. Verum licet hæc mendicitas secundum se absolute sumpta, neque laude neque vituperatione quoque digna sit, attamen ex adiuncto, mortis vel vitæ materia effici potest. Certum est enim, qui eiusmodi mendicitatem æquo patientique animo complectuntur, eos non parum apud DEVM mereri. Æquè certum est, pauperes, qui quasi iniuriam passi insolenter contra DEVM insurgunt, & murmurant, suamque sortem stomachosè detestantur, æternæ miseræ meritum ex sua mendicitate haurire. Constat ergo, mendicare, vel ex eleemosynis viuere, rem ita secundum se indifferentem esse, vt tamen rectè, licitè, & meritoriè fieri queat.

CHRISTVS
ea suavit & do-
cuit, vnde men-
dicitas plerumq;
sequitur, etsi nõ
necessariò.

IMO verò qui propter CHRISTVM aliasque causas, quas obiter paulò antè attigi, mendicant, non solum rem licitam, Deoque gratam tractant; sed CHRISTI doctrinæ eiusdemque vitæ oppidò se quoque conformant. Nam etsi is eleemosynam quærere, vel ex eleemosynis viuere absolute nusquam iusserit, ea tamen iussit, aut certè suavit, vnde etsi non necessariò & semper, plurimum tamen quippiam eiusmodi consequitur. Quæ sunt ista, inquis? quæ nisi illa, aliæque similia? *Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta. In quamcunque autem domum intraveritis, primum dicit: Pax huic domui. In eadem autem domo manentes, edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. item: Euntes predicare dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam, dignus est enim operarius cibo suo. item: Et vocavit duodecim, & præcepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum: Non peram, non panem, neque in zona es; sed calceatos sandaliis, & ne induerentur duabus tunicis. Et hæc quidem ille ad eos, qui euangelizant: sequentia ad omnes pertinent: Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. item: Vendite, quæ habetis, & date eleemosynam. item: Si vis perfectus esse, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me &c.*

IAM si Euangelium salubriter efficaciterque prædicaturus, ab omni sæculari cura, omniq; pecunia & pera vacuos esse oportet,

tet, quomodo, quæso, famis extremæ periculum euadent, si ipsis interdum mendicare, aut vltro à fidelibus in alimoniam oblata accipere non liceat? Nam etsi cum D. Paulo, ne quem grauent, manibus laborare queant, attamen non semper laborandi facultas adest, neque omnes Concionatores quoque artem, qua se alere valeant, callent: & vt omnes callerent, adhuc artis instrumenta vnà cum Euangelij codice circumferre commodè nõ possent.

RVR SVM si Euangelicæ perfectionis opus est, omnia simul & semel propter CHRISTVM deserere, omnibusque desertis & abdicatis, eundem CHRISTVM sequi; quomodo, qui omnia deseruerunt, periculi expertes viuent, si nunquam, quacunque etiam cogente necessitate, mendicandi ius habent? Nam vt ad vnum omnes externo labori vacent, (id quod citra maximam spiritalium rerum iacturam fieri vix potest,) adhuc sæpe vsu veniet, vt tantum manibus parare non valeant, quantum opus foret ad mediocrem vitæ sustentationem. Denique non fit verisimile, B. Franciscum, Dominicum, Alexium, Ioannem Calybitem, aliosque innumeros sanctissimos perfectissimosque viros, aliquid fecisse, aut iussisse, aut instituisse, aut suasisse, quod esset illicitum, aut DEO, cui addictissimi erant, ingratum. At hos omnes mendicasse, suisque sectatoribus mendicimonium patrimonij loco reliquisse constat.

Non omnes verbi ministri arte callent, qua se alere queant.

Plurimi Sanctorum mendicauerunt, suisque sectatoribus mendicimonium patrimonij loco reliquerunt.

AT multò verò minùs credibile fit, Catholicam Ecclesiam, quæ de fide vel moribus cognoscens vel definiens non errat, calculo suo aliquid approbasse tanquam utile & salutare, CHRISTIQUE Euangelio consentaneum, quod ex se esset malum, aut illicitum, aut Euangelio contrarium: Atqui hæc mendicantium ordinum institutum veluti sanctum, DEOQUE acceptum, & Ecclesiæ commodum, multis modis, viis, & rationibus iam olim approbavit; rectèque & sanctè approbavit; & secus sapere, nihil est aliud, quàm totum penè monasticum statum in dubium vocare. Nam si CHRISTI pauperibus exiguam, vitæque tuendæ necessariam eleemosynam in sui sustentationem humiliter petere, vel vltro à pijs hominibus oblatam admittere non licet, multò minùs licebit ampla dominia, latissima prædia, ingentesque possessiones propter pias causas oblatas

Ecclesia definiendo non errat.

Totum monasticum statum euerunt, qui mendicare illicitum dicunt.

recipere, adeoque quicquid Ecclesiæ, vel certè monasteria; (nam de Ecclesiis non æqua omnino ratio est) ex fidelium pietate, aut principum liberalitate in bonis habent, id totum iniusto titulo obtinebunt. quod assertu est longè absurdissimum.

DIC, quæso, nonne communi sensu destitutum se ostendat, qui diceret, auri talentum petere, vel sponte oblatum accipere licere, panis autem frustum vel obulum petere, vel vltro oblatum accipere non licere? Aut Monasterium aliquod Benedictinum integrum pagum, vel oppidum, vel prædium, vel aliquid aliud eiusmodi ad sustentanda monasterij onera iure petere, vel sponte donatum admittere posse, pauperculum autem Franciscanum ad subleuandam præsentem fratrum suorum necessitatem, ab opulento aliquo saccum frumenti, aut cadum olei, vel aliquid aliud eiusmodi petere, aut gratis donatum recipere nõ posse? Vel pauperi literarum studioso ius esse, stipendii, unde se alat, corradere, quò scientia, quæ inflat, & parum sæpe ædificat, auctus honestè in sæculo viuere possit, pauperi autem religioso ius non esse, ea propter CHRISTI amorem petere, quibus adiutus in charitate, cæterisque virtutibus, quæ ad cœlestes illas diuitias viam muniunt, crescat? At quid aliud dicunt, aut faciunt, qui mendicantium Ordinum fratribus mendicandi, vel ex eleemosynis viuendi ius vniuersè adimunt? Citra vllam itaque controuersiam licet iis, qui Apostolicam illam paupertatem professi sunt, eleemosynam à fidelibus petere, vel, quod in idem redit, ex piorum eleemosyna vitam tolerare.

HINC iam haud magna cum difficultate colligi potest, quid ad quæstionem de validis monachis initio propositam, responderi debeat. Etenim si externus labor non cadit in absolutum aliquod præceptum, quod obliget singulos: Rursum si omnibus, quæ in bonis habebantur, abdicatis, CHRISTVM in paupertate sectari, vnicuique impedimentum nullum habenti, ius est; Si iis denique, qui omnia propter CHRISTVM, maiorisque perfectionis desiderium deseruerunt, (modò opere manuario se alere, aut commodè alere non queant) eleemosynam petere inhiberetur nõ est: manifestum euadit, pauperibus, de quibus hinc sermo est, eleemosynam impetrari licitum esse. Nam quicquid licitè, honestè, & meritoriè licet petere, hoc ipsum quoque licitè, honestè, & meritoriè licet donare.

AT

Scientia parum
sæpe ædificat.

Quod licitè peti-
tur, id licitè quo-
que conceditur.

At quæres hîc forsan : vt rectè faciunt, qui religiosis mendicantibus eleemosynarum præsidia impertiunt, ita ne perperam agant, qui eiusmodi vitæ adminicula quibusdam ex illis subtrahunt vel denegant, aliisque vt subtrahant vel denegent, auctores sunt? Respondeo quæsitum hoc ex opera, quam Ecclesiæ vel Reipublicæ in qua versantur, præstâr, definiendum esse potiùs, quàm ex Regula, quam profitentur, aut ex vita, quam sectantur. Etenim si eiusmodi spontanei pauperes Ecclesiæ vel Reipublicæ, in qua degunt, orando, euangelizando, docendo, sacris operando, Sacramenta administrando, ægros solando, moribundos, vt feliciùs hinc decedant, animando, discordes pacificando, aliisque id genus pietatis officii incumbendo, impigrè syncerèq; deseruiunt, non poterit profectò non æquissimum videri, necessaria vitæ alimenta illis suppeditare : Habet enim hîc locum illud CHRISTI: *Dignus est operarius mercede, vel cibo suo.* Et illud rursus Moyfi, aut DEI veriùs per Moysen : *Non alligabis os bouis triturantis.* & illud tãdem Pauli: *Quis militat suis stipendiis vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit?* & infra: *Si nos vobis spiritalia seminamus, magnum est, si nos vestra carnalia metamus.*

Match. 10.

Deut. 25.

1. Cor. 9.

Quod si qui verò sunt, qui ea tantùm de causa mendicant, vt viuant, nihilque laude vel mercede dignum designant, & certò illud constat : licebit manum contrahere, eleemosynæque loco protritum illud iis occinere : *Qui non laborat, non manducet.* Quod de contractione manus hîc dicitur, de priuatis, non de toto aliquo religiosorum hominum cœtu accipiendum est ; nisi forsan totus, quod fieri vix potest, ignauia & otio deditus esset. Nam si in magno monachorum numero conspicitur vnus aut alter, aut plures quoque, qui officium segnè, vel etiam contra officium faciunt, cum interim alij suo muneri non desint, non propterea toti cœtui vsitata præsidia subtrahenda sunt. Addo non sequi, iste vel ille ex hoc vel illo monasterio non docet, non concionatur, non excipit confessionses, non solatur ægrè habentes, deniq; nullum vnquam publicum ministerium obit : ergo nihil agit, vel Ecclesiæ non seruit : Sæpe enim, qui humiliter latitant, plus suis precibus Ecclesiæ, vel Communitatem, à qua alimenta percipiunt, adiuant, quàm magni alioqui Euangelij præcones.

Ob vnum aut alterum ignaum vel improbum non toti ordini bellum indicendum est.

SUNT qui ex animo vel fine, quo iste vel ille motus hoc vel illud vitæ genus cōplectitur, rem hanc estimandam iudicant. Volunt hi, qui virtutis amore voluntariam paupertatem profitentur, eleemosyna, si copia adsit, subleuandos, cæteros verò, qui temporarium aliquod cōmodum ea professione quærunt veriùs, quàm CHRISTVM, aut regnum cælorum, aut animarum fructum, aut aliud quodcunq; cū vera virtutē coniunctū, vacuos dimitti posse. Verùm licet magnam eius rei rationem habere debeāt, qui eleemosynam quærunt, finēq; vsq; ad eò præpostero pauperum contubernio sese adiungant: qui tamen donant, habere non debent, neq; habere quoque possunt; vt qui de alterius animo nihil certi statuere, aut pronunciare valeant. Aut omnibus ergo promiscuè dandum est, quod petunt, modò tamen dandi facultas non desit, aut si quibus dandum nō est, iis dari non debet, quos piorum benignitate abuti certò compertum est. Probatum est ergo, nō modò cæcis, claudis, debilibus, cæterisque, qui victum parare non valent, eleemosynis subueniendum esse; sed quibusdam quoque validis. Superest vt nonnulla etiam de ordine, aliisque circumstantiis, quas in eleemosynarum distributione obseruare par est, in medium adferamus.

Quos piorū benignitate abuti certò compertū est, vacuos dimittere consilium est.

De precipuis fructuosæ eleemosynæ conditionibus, deq; delectu & ordine, qui in eleemosynarum distributione obseruandus videtur.

CAPVT VNDECIMVM.

LEEMOSYNAM suis ornamentis externisq; partibus destitutam, eleemosynæ appellationē vix mereri, probatione non magnopere indiget: nam, vt antè expositum est, eleemosyna non cuiusuis, sed eius virtutis actus est, quæ inter cæteras principatum obtinet. Virtus autem, quam intrinsecæ & extrinsecæ, hoc est, essentielles & circumstantes partes non cōmendant, vt nomen queat, verè tamē perfectæq; virtutis rationem obtinere non valet. Neq; tamen de singulis eleemosynarū partibus & circumstantiis seorsim hoc loco disserere est animus; sed de iis præcipuè, quarū hactenus inter disputandum, vel non meminimus, vel obiter tantum meminimus.

Virtus suis partibus & circumstantiis destituta, virtutis rationem assequi nequit.

IGITUR

IGITUR vt eleemofyna eiusmodi fructus fundat, cuiusmodi fuprà ex Scripturis, sanctorumq; Patrum monumentis eidem afignauimus, iufta, pia, prompta, humilis, pro facultatum ratione larga, difcreta, hoc eft, prudens, ordinata, cæterisq; circumftantijs ornata fit, oportet. Nam etfi iniufta, pietate, promptitudine, humilitate, prudentia, ordine, largitate &c. deftituta, egenis prodeffe queat, & prodeffe quoque soleat, DEO tamen, qui non tam datum, quàm donantis animum fpectat; (*Refpexit enim ad Abel & munera eius*) eiusmodi eleemofyna non placet, aut certè multò minus placet, quàm alioquin placuiffet, fi debitis circumftantijs veftita fuiffet.

DEVS nō tam datum, quā donantis animum fpectat.
Genef. 4.

ERIT autem iufta, fi in pauperū fubfidium id erogatur, quod iuftè eft acquifitum, vel fàltem non iniuftè poffeffum: Nam, vt nuper dicebamus, quædam iure poffidentur, quæ tamen abfq; peccato non comparantur. Meretrix, hiftorio, præftigiator, aliiq; eius farina homines complures, artibus non bonis quæftum faciunt; attamen quod malè, hoc eft, non abfq; noxa quæfuerunt, hoc in fuum vel aliorum vsum vertere non prohibentur. Quòd aut eleemofynarū caufa nihil committi debeat, quod cum iuftitia aut honeftate pugnet, hoc eft, nullū furtū, nullus dolus, nulla rapina, aut impoftura: illud fufè probatū eft antè, & per fe notū eft fatis: Neq; enim vlla vnquam facienda funt mala, vt eueniant bona: Furari aut, vi rapere, dolum vel fraudem facere, res funt malæ, fraternèq; charitati planè difsentaneæ. Cómendat fanè Dominus iniquitatis villicū, non quia aliena rapuerat; fed quia alienis bonis prudenter vſus fuerat. Voluit autem eo paradigmate nos admonere, vt villici huius exèplo illa inter pauperes distribuamus, q̄ nobis ad vsum neceſſaria non funt; adeoq; noſtra dici propriè non poſſunt; quò nimirum illi nos à villicatione noſtra iam amotos, hoc eft, mortalihac vita perfunctos, in æterna recipiant tabernacula.

Quædam mō parantur, quæ tñ non iniuftè poffidentur.

Luc. 16.

Quid Dominus indicare voluerit per villici parabolam.

IſTA rurfum adeoque efficax & meritoria erit eleemofyna, ſi is, qui donat, DEO per charitatem fuerit adiunctus: perſpicuum eft enim, eleemofynam obſtinato animo in ſcelere perſiſtentis, eam vim nō habere, vt illum, qui donat, à peccato, morte, inferno, cæterisq; malis, à quibus eleemofyna liberare ſolet, eripiat. Quare Scriptura ita miſericordiæ opera paſſim exaltat, vt à cæteris tamen ſtudioſis actiõibus nunquam ferè illa diuellat.

Opera miſericordiæ, vt ſint perfecta, & efficaciã alias virtutes adiunctas habeant oportet.
Eſai. 58.
Ezech. 18.

Commen-

Commendat **D E V S** per **E**saïam pauperum causam Iudæis serîo, sed præmittit, vt opprimentes impietatis fasciculos deponant. Sic quoque Propheta **E**zechiel iudicium & iustitiam misericordiæ adiungit: Sic, ne singula percurram, **A**brahæ, **L**oth, **I**ob, **T**obia, **C**ornelij Centurionis, **T**abitæ, **Z**achæi, & aliorum non paucorum eleemosynæ pleno ore prædicantur, sed aliq̃ eorundem præclaræ virtutes non reticentur. Deniq; communis Sanctorum vox est, eleemosynas tum demum prodesse, cum nuncio priscis vitiis misso, nouæ vitæ ratio initur. Cum auditis, scribit alicubi **A**ugustinus, omnia malefacta eleemosynis redimi, nolite sic intelligere, vt intelligunt quidam peruerfi: eleemosynæ enim possunt tibi prodesse ad delenda peccata præterita, si mores mutaueris: Si autem in eisdem malis perseveraueris, eleemosynis tuis non corrupes iudicium **D E I**. Similia comperias apud **G**regorium, **H**ieronymum, **A**mbrosium, & alios Patres.

Homil. 19. lib.
Homiliarum.
Eleemosynæ pro
sunt, si vitâ mu-
taueris.

Qui præpostero
sine eleemosynâ
donat, nullo spi-
ritali fructu do-
nant.

I V S T A tandem & pia simul erit, si ex proximi charitate orta, tendat in **D E V M**, vel alium finem honestum. Nam qui donat, vt ad peccatum vel errorem alliciat, vel vt vulgi plausum obtineat, quo animo **P**harisæos donasse legimus, vel alia de causa non bona, nullo fructu donat: Sed nec illi quoque opus cœlesti mercede dignum præstant, qui sola naturali quadam commiseratione tacti miseris opitulantur. Nam & **P**agani quoque, & **I**udæi, & **H**æresi cõtaminati, hoc sensu tacti benignè nonnunquam egenis faciunt; qui ob id tamen à peccato vel morte non absoluntur, nisi forsan remota quadam dispositione. Qui itaque salubriter vult donare; donet propter **D E V M**, cuius sunt omnia, & quæ donamus, & quæ in vsus proprios asseruamus, curetque, vt **C H R I S T O** per gratiam & charitatem sit adiunctus.

Quid deposcatur, vt eleemosyna sit, dicaturq; prompta.

P R O M P T A erit eleemosyna, si opem nostram implorantibus non dicemus: hodie nequeo, cras vel alio opportuniore tempore ad me redito, & dabo: Siquidem verè benigni, verèque & ex animo misericordes non procrastinant, sed oblatam dandi occasionem gratanter acceptant: Imò verò mendicantis vocem sæpe non expectant; sed vbiq; præsentem vel impendentem inopiam vident, ibi vtrò aduolant. Neque enim opus est semper, vt pauper lamentabilibus verbis miseriam suam prodat, opemq; petat; petit ipsa oris macies, petit infirmitas, petit ipsa nonnunquam etiam

etiam personæ qualitas. Comperiuntur enim viri honesti casu vel infortunio quopiam ad inopiam redacti, qui inedia perire malūt, quàm cum familiæ dedecore vitæ præsidia palàm emedicare. Horum autem vocem data opera expectare, aliud nihil esset, quàm afflicto afflictionem addere, extremeq; egenti opem nolle ferre. Vt aut, qui tales studio negligunt, nō leui peccato sese obstrigūt; ita ediuerso singulari laude digni sunt, qui peculiarē istiuscemodi verecundorum pauperū curam gerunt. Hos Propheta regius designasse videtur, dum inter cætera, ita scribit: *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem.* Innuat em̄, quosdam esse, qui vnū hoc studium habēt, vt paupes latentes inq̄rant, inuētisq; benignè faciāt.

Psal. 40.

DE hac in dando promptitudine D. Augustinus alicubi ita scribit: Perfecta, fratres, eleemosyna est, vt antea occurrat esuriētī cibis, quàm roget mendicus. Non em̄ est perfecta misericordia, quæ precibus extorquetur. Si tacet mendicus, loquitur pallor in facie. Festina pietas succurrere, ne audias rogantem; ne quod debetur Domino, vendices tibi. Imitare DEVM tuum, qui *Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* Et ecce venit tibi pluuia antequam rogas: Descendit vbertas nocte, dum stertis; dum adhuc in lecto es, ex præcepto vigilat dies, excubant elementa, fructus te nesciente effunduntur.

Lib. Hom. 34.

Non est perfecta eleemosyna, quæ precibus extorquetur.

Matth. 5.

HVIC cognatū est illud Ambrosij: Non satis est bene velle, nisi etiā studeas benefacere; nec satis est iterum benefacere, nisi id ex bono fonte, hoc est, ex bona volūtate proficiatur. *Hilarē enim datorem diligit DEVS:* nam si inuitus facis, quæ tibi merces est? Vnde Apostolus generaliter inquit: *Si volēs hoc ago, mercedē habeo: Si inuitus, dispensatio mihi credita est.* Et illud rursus Gregorij Nazianzeni:

Non satis d. 86.

Satis non est bona voluntas, si ad sit operis copia.

2. Cor. 9.

1. Cor. 9.

BENEDICTIONEM accipiamus, intelligentes vocemur, benignissimus; ne vox quidem misericordiæ officia interrumpat: ne dixeris, rediēs redi, & crastina die dabo tibi; ne quid inter propositum tuum & beneficentiam intercedat. Vna est beneficētia, quæ moram non patitur. Frange esurienti panem tuum, & egenos testōq; carentes induc in domum tuam, idq; læto & alacri animo. Qui enim miseretur, inquit ille, cum hilaritate misereatur, ac beneficij gratia promptitudine & celeritate congeminetur: Nam quod mæsto animo defertur, aut necessitate extorquetur, ingratum est parumque gloriosum. Lætandum est autem, non lugendum, dum beneficium damus.

Orat. de paup. am.

Prou. 3.

Esaï. 58.

Rom. 12.

Lætandum non lugendum, dum beneficium damus.

e

ET

P 3 past. adm. 2.

ET illud tandem Gregorij Magni: Admonendi sunt, qui sua misericorditer tribuunt, ne tarditate petētes, nociuē crucient; ne recipiendæ hīc gratiæ intentio subrepat; ne oblatum munus cōiuncta tristitia absorbeat; ne in bene oblato munere animus plūs, quàm decet, hilarescat; ne sibi quicquam, cū totum rectē impleuerint, tribuant, & simul omnia, posteaquam peregerint, perdant. Nam ne sibi virtutē suę liberalitatis deputent, audiant, quod scriptum est: *Si quis administrat, tanquam ex virtute, quam administrat* DEVS. Ne in benefactis immoderatiūs gaudeant, audiant, quod scriptum est: *Cūm feceritis hæc omnia, dicite: serui inutiles sumus, quæ debuimus facere, fecimus.* Ne largitatem tristitia corrumpat, audiant quod scriptum est: *Hilarem datorem diligit* DEVS. Ne ex impensō munere transitoriam laudem quarant, audiant quod scriptum est: *Cūm facis prandium aut cenam, noli vocare amicos &c.* Ne, quæ p̄benda sunt citiūs, serō p̄beantur, audiāt quod scriptum est: *Ne dixeris amico tuo, vade, reuertere, & cras tibi dabo, cūm statim possis dare.* Ne sub obtentu largitatis ea, quæ possident, inutiliter spargant, audiant quod scriptum est: *Sudet elemosyna in manu tua.* Ne cū multa necesse sint, pauca largiantur, audiant quod scriptum est: *Qui parçē seminat, parçē & metet.* Hæc Gregorius, & alia in eūdem sensum multa: vix enim vlla extat frugiferæ elemosynæ conditio, quam ille loco indicato non attingat, vel ex instituto non tractet: dandum est itaque promptē.

SED neq; promptē tantūm, quod necessitas postulat, dandū est, sed magna quoq; cum animi alacritate. Nam qui aliās inuiti humano quodam pudore huc impellūtur, ne videlicet vulgo habeantur auari vel fordidi, multō illi minorem apud DEVM gratiā ineunt, quàm si Apostoli consilium secuti, hilariter & liberaliter id facerent. Quid enim scribit ille: *Necessarium existimaui rogare, fratres, ut præueniant ad vos, et præparent re promissam benedictionem,* hoc est, elemosynam, non tanquam auaritiā, sed tanquam benedictionem; ita nimirum, vt publicè constet, vos liberaliter conferre, non ægrè, sicuti auari solent. Et causam, cur hilariter simul & liberaliter donandum sit, exponens subdit: *Hoc autem dico: Qui parçē seminat, parçē & metet: Qui autem seminat in benedictionibus,* hoc est, copiosè, & liberaliter, de benedictionibus, hoc est, cumulatè abundanterq; metet: latet namque Hebraisus, vel Scripturæ idiotismus in Apostoli verbis. Solet hæc enim liberaliores elemosynas benedictionis nomine

1. Cor. 9.

Eccles. 12.

2. Cor. 9.

Matth. 9.

Prouer. 3.

1. Cor. 9.

Luc. 17.

1. Pet. 4.

nomine designare. Addit rursus: *Vnusquisq; prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut necessitate; hilarem enim datorem diligit DEVS.* Et ne qua de futura inopia trepidatio, sanctum hoc opus remorari posset, subiungit tandem: *Potens est autem DEVS, omnem gratiã abundare facere in vobis, vt in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi.*

Scriptura benigniores eleemosynas benedictionis nomine designat.

HÆC omnia & alia p̄terea nonnulla, quæ hunc locũ eodem illo capite cõsequuntur, huc tendunt, vt intelligamus, hilariter & expedite, quod necessitas exigit, & facultas permittit, præstandũ esse; certò nobis p̄suasum habentes, nihil hac alacritate detrimẽti priuatis nostris facultatibus accessurũ, id quod plurimis sæpe argumentis probatum est. Si vereris, scribit Cyprianus, ne, si operari multũ cõeperis, patrimonio tuo larga operatione finito, ad penuriã fortẽ redigaris, esto in hac parte intrepidus, esto securus, finiri non potest, vnde in vsu CHRISTI impenditur, vnde opus cœleste celebratur. Nec hoc tibi de meo spondeo, sed de sanctarum Scripturarum fide, & diuinæ pollicitationis auctoritate promitto; loquitur per Salomonem spiritus sanctus, & dicit: *Qui dat pauperibus, nunquam egebit; qui autem auertit oculum suum, in magna penuria erit;* Ostendens misericordes & operantes egere non posse, magis parcos & steriles ad inopiam postmodum deuenire. Similia superioribus capitibus audiuius ex Leone primo, Prospero, Isidoro, Petro Chryologo, Augustino, & aliis.

Ser. de op. & ele.

Finiri id nõ potest, vnde in CHRISTI vium impenditur. Prouerb. 28.

HUMILIS erit eleemosyna, si qui illam dispensant, in munerum suorum multitudine vel magnitudine non nimiũ gloriantur. Non gloriabuntur aut, si eorum, quæ in pauperes erogant, non tam dominos quàm œconomos se esse cogitabunt. Humiles rursus eiusmodi hinc erunt, si eleemosynam petentes, siue votis illorũ faciãtis, siue secus, blandè amiceq; excipient, cõsolatofq; quod in se est, abs se dimittent. Hanc aut in pauperes benignitatem animiq; submissionem haud magna cum difficultate, accedente huc CHRISTI gratia, consequentur, si mētis aciem in eos, non vt in viles abiectosq; homines; sed vt in CHRISTI membra vel in CHRISTVM ipsum coniciant: Tũ si illos salutis suæ ministros & synergos esse, eandemq; sortẽ sibi quoq; aliquãdo euenire posse animo pertractabunt; qua de re Augustinus alicubi in hunc modũ scribit: Cui dare præcipitur, gaudeat, quod nõ ea sorte

Q 2 natus

Ser. 76. de temp.

Luc. 16.

natus sit, vt indigeat: Sufficit ad gloriam dantis, quòd misericordia fœnerat DEVM, quòd pascat in paupere CHRISTVM, quòd per alterius inopiam, accipiat indulgentiam. Obiurgantis Domini vox est: *Si in alieno mammona fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis?* Talem enim quis se pauperi exhibere debet, qualem sibi alium exhibere vellet, si pauper ipse fuisset. Humiles hîc tandè erunt, si hypocritæ non erunt. Hypocritæ autem non erunt, si nesciat sinistra, quid faciat illorum dextera, quodcunque tandem per dexteram & sinistram accipere lubeat.

Quo sensu dan-
dum sit omni
petenti.

LARGA erit eleemosyna, vel, vt rectius dicam, largi liberalesq; eleemosynarij erimus, si Tobiaë consilium secuti, à nullo paupere faciem auerterimus: Nam, vt Scripturæ monent & Sancti passim confirmant, dandum est omni omnino petenti, modò adfit facultas, & vrgeat necessitas, & nihil, quòd minus detur, impediatur, vel obstat: Vel certè dandum est omni, quia non tantum amicis, vel iustis, vel fidei domesticis; sed Paganis quoq; & peccatoribus: nã Paganis quoq; & peccatores DEO curæ sunt: *Pluit is enim super iustos & iniustos, & Solem suum oriri facit super bonos & malos*, & ad gratiã Catholicæq; fidei lucem venire quãdoq; poterunt, & fortè eiusmodi charitatis officio allecti, facilius huc perducetur; Vel dandum est tandem omni, quia non totum dandum est vni. Nemo enim dubitat, inscitia esse minimè paruã, id totum in vnum effundere, quod dispersendum erat inter multos; sicut quoque ibi multa profundere, vbi opus est paucis; vel ibi pauca, vbi opus est multis; vel ibi minus, vbi desiderabatur maius; vel è diuerso ibi maius, vbi deposcebatur minus.

Vt non omnia
vni, sed necessa-
ria tantum: ita
hominibus du-
ris asuetis non
sunt precioso-
ra offerenda, q̃
illorum postu-
lat conditio.

ET quemadmodum non omnia vni, quæ redundant, imperienda sunt, nisi forsan residuum esset admodum exiguum, & vnus ille, quòd à præfenti inopia liberetur, multis indigeat; sed ea solum, quæ ad subleuandam præfentem egestatem fat sunt; siue ea necessitas communis sit, siue specialis; ita quoque pauperibus duris asuetis, nisi vis morbi, aut corporis debilitas aliud exigat, nõ sunt donanda opipara, operosæque parata, sed vulgaria: Siquidem vtrunque, nempe plura vni exhibere, quàm necessarium est, & delicatiora rursum exhibere, quàm par est, cedit in non leue aliorum pauperum præiudicium. Nam vt ex vna preciosa tunica decem, vel etiam plures confici possunt crassa; ita ex vna cœna sumptuosa, decem nonnunquam vulgares confici possunt.

DISCRE-

DISCRETA & prudens erit eleemosyna, si hoc ipsum præstetur & obseruetur, quod modò dictum est, hoc est, si curetur, vt quisq; tantum eroget, quantũ, domestica necessitate considerata, commodè erogare valet, & pauperũ necessitas pro tempore postulat. Itaq; qui donare potest aurũ, det aurum; qui argẽtum, argentum; qui panem, panem; qui parum, parum; qui multis, multis; qui paucis, paucis; qui tandem nihil, is bonam adferat voluntatem: nam & hæc quoque sua mercede non caret. Regnum DEI, scribit Gregorius, tantum valet, quantum habes: Valuit Zachæo dimidium substantiæ, valuit viduæ duobus minutis, valuit alteri calice aquæ frigidæ. Sed fortassis nec calix aquæ frigidæ suppetit, qui indigenti præbeatur? etiam hîc securitatem nobis promittit sermo diuinus. Redemptore etenim nato cœli ciues ostensi sunt, qui clamarent: *Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hæc de iis Gregorius, qui præter bonam voluntatem, nihil eleemosynarum in medium adferre possunt.

DISCRETI hîc rursũ & prudentes erimus, si caueamus, ne quædam iis, quibus nulla; ne nulla, quibus aliqua; ne multa, quibus pauca; ne pauca tandem impendamus, quibus multa impendi debebant. Tũ rursũ si à capite, hoc est, ab iis, qui maximè egent, vel maiori necessitudine nobis coniuncti sunt, exorsi, per certa quædam media contenderimus ad ima, hoc est, ad eos, qui eleemosynarum præsidio minus egent, aut maiori interuallo à nobis distant, nihilque eorum omiserimus, quæ ad prouidam riteque ordinatam eleemosynam necessaria esse dignoscuntur.

PRVDENS tandem & ordinata erit eleemosyna, vel, quod in idem redit, prudenter ordinatæq; eleemosynam largiemur, si fidem, causam, locum, tempus, generis propinquitatem, nobilitatem, vires, aliãque id genus non indiligenter obseruauerimus. Et quidem ad fidem, & que huic cognata est, iustitiam quod attinet, dubium nullum est, si cætera sunt paria, maiorem in eleemosynarum distributione habendam esse rationem fidelium & iustorum, quàm infidelium & iniustorum; notũ est enim illud Apostoli: *Dum tempus habemus, bonum operemur ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.* Tum illud rursũ eiusdẽ: *Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit & infideli deterior est.* eodẽ pertinet hæc Ambrosiana: Grandis culpa est, si te sciente egeat fidelis; si scias eum sine sumptu esse, & famẽ tolerare, ærumnã perpeti, qui præsertim

Q 3 egere

Quid deponat
discreta eleemo-
syna.

Ho. 5. in Euang.
Luc. 19.
Marc. 12.
Math. 10.

Luc. 12.

Fideles & iust
in eleemosyna-
rum distributio
ne cæteris ante-
ferendi.
Gal. 6.
1. Timoth. 5.
Li. 3 c. 30 offic.
Non laus d. 86.

egere erubescit: nam et si omnibus debetur misericordia, at iusto amplius. Hæc diligenter notent, qui DEI seruis eleemosynam petentibus petulanter quandoq; insultant, præsidioque, quod iure illis debebatur, vel iniuste defraudant, vel, ut defraudentur, operam nauant.

Causæ ad eleemosynam erogandam impellentes, ut variæ sunt, ita non ex æquo impellunt.

CAUSAE porrò ad eleemosynam huic vel illi impertiendam impellentes, ut variæ sunt, ita dispar quoq; debitum adferunt. In confesso est namq;, non æquam eius iuandi obligationem esse, qui extrema; & qui communi tantum inopia tenetur: Eius rursus, qui iniuste ad supplicium, mortem vel seruitutem rapitur; & eius qui iusta inedia aliæ promerita miseria torquetur: Eius item, qui educavit vel instituit; & eius, qui neutrum horum præstitit: Eius tandem, qui optimè meritus est; mereritue studuit; & eius qui pessimè, vel nihil, esto pari vel maiori quoq; egestate prematur, modo tamen infra extremam vel quasi extremam.

Multa sunt, quæ egestatis incommoda augent.

LOCVM, tempus, senium, morbum; aliæq; his cognata, egestatis incommoda augere, nemo est, qui iure ambigere queat. Neq; enim parum interest, in patriæ, apud amicos, familiares, vel affines inopem vitam ducas, an apud exteros & ignotos: Naturaliter enim impensius fauemus notis, quam ignotis; sanguine vel aliâ necessitudine iunctis, quam nihil ad nos pertinentibus. Rursus famè, aut siti, aut nuditate, aut alia calamitate in arctissimum ergastulum detrusus cruciari; an hæc ipsa sub libero cælo perpetuari: nam qui liber est, ostiatim mendicando, vel operam suam alteri locando, miserie, qua tenetur, obuiam ire potest; qui autem in vinculis, vel in carcere detinetur, neutro modo calamitati suæ solatium adferre potest. Tandem reipsum propter rerum familiarium inopiam vel acceptam cladem afflictere, an propter culpam, vel etiam citra culpam his incommodis paulatim affinis fias. Clarum est enim, multo grauius esse, cecidisse, quam ad casum propendere: Atqui ubi maior vrget necessitas, ibi cæteris exæquatis, maior quoque commiserationis ratio vrget.

Vbi maior vrget necessitas, ibi maior commiserationis ratio militat.

QUAE de eorum calamitate & statu exposita sunt, qui carceris squalore macerantur, vel ergastulis inclusi detinentur, hæc certa quadam proportione ad ægros quoq; senioq; confectos, vel alias inualidos transferri possunt: Quandoquidem ætate florètes, sano robustoq; corpore præditi, ac viribus integri, si sibi non defuerint, haud magna cum difficultate victum, cæteraque vitæ necessaria parau-

In eleemosynarum distributione, peculiaris ratio ha-

parauerint. Non ita autem ægritudine preſſi, aut ſenio confeſti, aut alia quacunq; de cauſa inualidi. Hi enim ſicut laborem tolerare nõ queunt, vt maximè cupiant; ita victus cauſa oſtatiſſimè diſcurrere abſque grandi difficultate non poſſunt, imò quidam ex iis omnino non poſſunt.

QVOD autem peculiarem nobilitatis, tùm propinquitatis quoq; generisq; rationē habere conueniat, modò cetera non ſint diſparia, id fatentur omnes, & ipſa quoque ratio hoc dicit. Nam quis, ſi rationis iudicium conſulat, non videat, viri nobilis furto, rapina, incendio, iniuſta proſcriptione, aliòue immerito infortunio ad pauperiem redacti, miſerèdum eſſe potiùs, quàm hominis plebei ad miſeriam nati? familiaris aut domeſtici, quàm nullo neceſſitudinis vinculo coniuncti? amantiſſimi vel parentis, quàm odientiſſimi vel occidentiſſimi? De his omnibus ita Ambroſius:

DE I, inquit, traditio eſt, vt priùs paſcas parentes: nam ſi iuxta diuini oraculū, contumelia parentis morte luitur, quantò magis fame, quæ multò grauior eſt. & alio rurfum loco: Probanda eſt & alia liberalitas, vt proximis ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas. Melius eſt enim, vt ipſe ſubuenias tuis, quibus pudor eſt, ab aliis ſumptū depoſcere, aut alicui poſtulare ſubſidium neceſſitatis. Nõ tamè, vt illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu conferre poteſt inopibus. Cauſam enim natura præſtat, non gratia. & infra: Conſideranda eſt in largiendo ætas, atque debilitas, non nunquam etiam verecundia, quæ ingenuos prodit natales; vt ſenibus plus largiaris, qui ſibi iam nequeunt victum quærere. Similiter & debilitas corporis promptius eſt adiuuanda. Tùm ſi quis ex diuitiis cecidit in egeſtatem, & maximè ſi ſine ſuo vitio: Sed aut latrociniiſſimi, aut proſcriptione, aut calumniis, quæ habebat amiſit. Hæc ille.

OMNES hæc & ſi quæ adhuc extant alię fruſtuoſe ordinatæq; elemoſynæ cõditiones, ad debiti, honeſti, & neceſſarij rationem reduci poſſunt. Etenim vt extremè vel quaſi extremè laboranti opem feras, id poſtulat neceſſitas: Vt autem probis, eruditis, nobilibus, bene de Repub. vel Eccleſia meritis, pro facultatum modulo benignè facias, id quædam ciuilis exigit honeſtas; Vt verò parentibus, præceptoribus, benefactoribus, aliisq; conſimilibus inopia preſſis manum porrigas, id naturalis æquitas efflagitat.

INTER

bæda eſt ſentim,
debilium, & in-
firmorum.

Ceterum d. 86.
Ante omnes pa-
ſcendi ſunt pa-
rentes.
Probanda d. 86.

Conſiderã ſunt,
d. 86.

Omnes fruſtuo-
ſe elemoſynæ
conditiones ad
debitum, hone-
ſtum, & neceſſa-
rium referuntur.

Extremè egens
egetis omnibus
extremè nõ egē-
tibus anteferen-
dus.

INTER tria hæc primas obtinet necessitas, hoc est, vltima vel quasi vltima egestas. Quare si capitale hostē de me meisq; meritum pessimè, fame, siti, vel alio incōmodo, cui mederi queam, pereuntem animaduertam, parentem verò, vel præceptorem, vel alios quoscunq; præclarè de me meritos, egere quidem mea ope intelligo, nõ tamen extremè aut quasi extremè, si vtrifq; opitulari non valeo, misso parente vel præceptore, hosti extremè laboranti subuenire debeo, & nisi fecero, graui noxa me obstringo. Causa huius est, quia eleemosyna per se primò ac propriè spectat indigentiam; cætera autem omnia secundariò, & quasi per accidens. Quare vbi maior vrget inopia, ibi præceptum eleemosynariū obligat strictiùs, & eleemosynę ratio constat veriùs: Nam propter honestatem vel morale debitū donare, ad iustitiam & beneficentiam pertinet veriùs, quàm ad misericordiam, vel charitatis legem.

Vltima necessita-
te seclusa, neces-
sarium, honestū
& debitum alia
& alia ratione se
inuiçè excedit.

CAETERVM vltima egestate seclusa, tria hæc alia & alia ratione se mutuò excedunt: per se tamen necessarium magis vrget, quàm honestum vel debitum; debitum rursus magis quàm honestum. Quapropter si plures æquè indigent, siue indigeant extremè, siue citra extremū, primū quidem habēda erit ratio debiti, proximè honesti, postremò magis minùsue debiti, vel honesti: Siquidē non omnia debita æquè sunt arcta aut magna; nec omnia honesta eadem lege & ratione æquè sunt honesta. Nā vt nemo nescit, magis obligor parentem iuuare, quàm sobolem, præsertim adultā, (nam infantium & puerorū, qui per etatem seipfos iuuare non possunt, singularis ratio habenda est) & sobolem rursus magis quàm cæteros sanguine iunctos; & domesticos magis itidē quàm externos; & inter hos tandem magis meritos, vel magis probos, minùs meritis vel minùs probis. Deniq; idem hīc ferè obseruandus est ordo, qui in charitate. Similes gradus in honestatis ratione annotare & obseruare quoque liceat.

ET hæc de ordine, cæterisque, quæ in eleemosynarum considerationem cadunt, hæcenus. Faxit Dominus, vt pauperibus diuitibusque ex æquo profint, his quidem ad aternæ vitæ meritum, illis verò ad quaecunq; miseriarum, quas iusto DEI iudicio sustinent, solatium, AMEN.

LAVS DEO.

IEIV-